List za koristi delavskega ljudstva. Delavci so opravičeni do vsega kar producirajo.

This paper is devoted to the interests of the working class. Workers are entitled to all what they produce.

PROLETAREC

Entered as second-class matter, Dec. 6, 1907, at the post office at Chicago Ill. under the Act of Congress of March 3rd, 1879.

Office: 2146 Blue Island Ave.

"Delavci vseh dežela, združite se".

Štev. (No.) 281. Chicago, Ill., 28. januarja (January) 1913. Leto (Vol.) VIII.

PAZITE!

na številko v oklepajuki se nahaja poleg vašega naslova, prilepljenega spodaj ali na ovitku. Ako je številka (282) tedaj vam s prihodnjo številko našega lista poteče naročnina. Prosimo, ponovite jo takoj.

Revolucija v Turčiji.

Balkanska vojna je končana! Ta vest je šla sredi minulega tedna po vsem svetu, ker je bila Turčija pri volji ugoditi zadnji zahtevi sovražnih nasprotnikov — prepustiti trdnjavo Drinopolje Bolgariji, čemur se je Turčija dolgo časa vstrajno upirala. Ves svet je smatral balkansko vojno za končano.

Da, nedvomno bi bila končana ta vojna, da ni mahoma vsplamtela v glavnem mestu Turčije v Carigradu, revolucija, zvesta spremljevalka modernih vojn, ter spremenila vojni položaj na Balkanu. Za nadaljevanje vojne navdušenim elementom se je posrečilo priti do moči in veljave potom nasilja. Umorili so vojnega ministra in vrhovnega poveljnika turških čet pašo Nazima med demonstracijo. Ministrestvo, ki je bilo za to, da sklene mir s sovražniki, je odstopilo vsled hujskanja vojnih šovinistov, ki so nerazsodno maso dobili na svojo stran. Paša Nazim je poznal turško vojsko in vedel, da ista ni sposobna za nov boj, zato je deloval na to, da se sklene mir.

Nagnjenje vlade za sklenitev miru je nudilo oslabeli stranki Mladoturkov lepo priliko, da zopet pride na krmilo vlade in sicer s tem, da izrabi nezadovoljnost za vojno navdušene mase proti obstoječi vladi. Ta nakana se je v celem obsegu posrečila. Postavili so nekak odbor, ki sedaj vodi vso vlado. Imenuje se odbor združenja in napredka. V Carigradu je proglašeno obsedno stanje: postavljeno je vojno sodišče, ki postopa nad vse brezobzirno. Na stotine aretacij se izvrši vsak dan. Med do sedaj aretiranimi je tudi nekdanji minister za notranje zadeve, katerega dolže, da je ščuval proti novi vladi. Ječe so skoraj že vse polne. Okrog so postavljene močne straže, da bi prijatelji s silo ne oprostili jetnikov. Voditelji stranke združenja in napredka vladajo z železno roko. Posrečilo se jim je nadvladati vse privržence umorjenega paše Nazima. Nova vlada se vsak dan posvetuje z odborom napredka in združenja in stoji odločno na stališču, da se vojna obnovi. Najzadnja poročila celo javljajo, da so se sovražnosti že obnovile. Delegatje balkanskih zaveznikov na mirovni konferenci v Londonu so soglasno odločili, da se ima vojna vsled dogodkov v Turčiji takoj obnoviti. Poslali so turški vladi poslednjo noto, na katero mora odgovoriti v štirih dneh. Mirovna konferenca je prekinjena in v par dneh se bo bojno klanje na balkanskih bojiščih zopet nadaljevalo, kar utegne pomeniti republiko za Turčijo.

POSLEDICE VLADNE POTRATNOSTI.

Pred nekaj meseci je naš list poročal, kako obsežna zemljišča so si nekateri posamezniki in korporacije znali pridobiti od vlade, ki je delala z zveznimi zemljišči kakor dela svinja z mehom. Ta brezvestna vladna razsipnost zlasti z gozdi je dovedla nekatere treznejše ljudi do tega, da so pričeli javno protestirati proti vladnemu početju, ter zahtevati od vlade, da skrbno pazi na to, kar še ima. Tega mnenja je tudi korporacijski komisar Luther Conant, ki v svojem predsedniku Taftu predloženem, letnem poročilu priporoča, da naj se skrbno pazi na gozdove, ki so še danes narodna last, ter skuša pridobiti vse nazaj, kolikor se da. Komisar utemeljuje svoja priporočila z dejstvom, da kontrolira danes neznatna peščica korporacij neverjetno velik del vseh gozdov v Združenih državah. Te korporacije imajo vsled tega neverjetno velik upliv v vsakem oziru, kar je čisto naravno.

Da bo zvezina vlada lastovala čim več gozdov, priporoča komisar Conant, da se proglasi vse gozde v Alaski za narodno rezervo. Dalje svetuje, da bi se uvedla preiskava vseh transakcij, po katerih so privatniki prišli do lastništva tako obsežnih gozdov. Aka je bila katera teh transakcij protipostavna, naj se takoj uvede sodnijsko postopanje, da pride tako nepravilno dobljeno ozemlje nazaj v zvezino last.

Komisar Conant ima nedvomno dovolj povoda, da je stavil te nasvete, kajti vlada je bila često vedoma ali nevedoma opeharjena pri svojih zemljiščih. Da bi bili njegovi koristni nasveti upoštevani, o tem ne more biti govora, kajti prizadeti faktorji bodo napeli vse sile, da njihove goljufije ne pridejo na dan.

Kakor vsaka kapitalistična vlada, tako ima tudi naša, ki je kapitalistično potencirana, tisto fiksno idejo, da hoče biti velika v majhnem, dočim je majhna v velikem, da hoče biti pravična in postavna tam, kjer ne more biti, dočim se ne briga za zakone in postavnost tam, kjer bi se morala. Tako na pr. vemo, da ista vlada, ki siplje zvezna zemljišča v nenasitno žrelo raznih trustov, najstrožje postopa in preganja revne naselnike na državnih zemljiščih (homstetarje), ako se strogo ne držijo zakonskih predpisov. In često se zgodi, da homstetar izgubi pravico do zemlju, katero je obdeloval že več let.

KRUŠNI TRUST NA DELU.

Petrolejski trust je našel novega posnemalca v krušnem trustu. Umazane taktike petrolejskega trusta za uničenje konkurentov se sedaj poslužuje krušni trust. To je dokazal v svojem članku sodrug Engdahl v listu "Coming Nation".

Tri velike pekarske tvrdke: The Ward Bread Co., The General Baking Co. ter Shults Bread Co. so se namreč združile ter pričele z uničevanjem svojih konkurentov. Ako drugače ne gre, ponujajo svoj kruh za nižje cene od hiše do hiše. V nekaterih slučajih so ga delili celo zastonj. To se je zgodilo v okraju Brownsville, v Brooklynu, N. Y.

Kakor hitro pa uniči konkurente, nastavi svoje cene, katerim se morajo konzumenti udati. Da prisili krušni trust grocerje, da prodajajo njegov kruh, je napovedal hud boj vsakemu, ki se mu ne poda.

Do danes je bil kruh edina jestvina, ki se ni dražila tako hitro kakor meso in druga, po trustih kontrolirana živila. To pa zato, ker je vsled številnosti pekarskih podjetij ni bilo mogoče organizirati kontrole nad tem produktom, dasi so nekateri večji podjetniki že dolgo časa gojili pohlepne želje, ter cedili sline po mastnem dobičku, ki bi se še dal izprešati iz ameriškega ljudstva, kakor dokazujejo razni že uveljavljeni trusti.

Uveljavljenje krušnega trusta pomenja nov napad na delavske žepe, poslabšanje že itak slabega položaja, povečanje sedanjega gorja in bede za delavno ljudstvo.

PAMETEN PREDLOG.

V postavodaji države Michigan je vložil poslanec Dunn zakonsko predlago, po kateri ne bo smel nihče prodajati ali izdelovati cigaret v tej državi. Sicer je veliko vprašanje, če bo ta predloga sprejeta, kajti tobačni trust, ki vleče od cigaret ogromen profit, bo skušal na vse načine preprečiti sprejem te predloge.

Cigarete, katre imenujejo antinikonisti za "žeblje" krste, je dodela nepotrebno zlo z odpravo istih bi ljudje veliko profitirali; zlasti za mladina, ki si s cigaretami v zgodni mladosti zastruplja pljuča iz nepremišljenosti, bi bila odprava cigaret pravi blagoslov.

Zaporno povelje zoper sodr. Debsa izvršeno.

Minuli teden je bilo dostavljeno zaporno povelje sodrugu E. V. Debsu, predsedniškemu kandidatu soc. stranke. To povelje so izdale zvezne sodniške oblasti v tretjem distriktu države Kansas, kjer ima svoj sedež znani socialistični tednik 'Appeal to Reason', kojega sourednik je sodrug Debs. Ker sta njegov brat ni njegov svak takoj položila zanj $1000 varščine, sodrugu Debsu ni bilo treba v ječo. Pred sodišče ima priti v mesecu maju zaradi sfabricirane obdolžitve, češ, da je nasprotoval sodišču s tem, da je nagovarjal neko pričo, ki je imela pričati zoper "Appeal to Reason" da naj se izseli iz sodišču podrejenega okraja. Zaporno povelje je bilo izdano že pred dvema mesecema, a je bilo dostavljeno šele sedaj, kar meče zelo čudno luč na zvezine oblasti. Te sicer trdijo, da so odlošale z izvršitvijo zapornega povelja, ker so imele preveč posla z dinamitarji" v Indianapolisu. Neoristranski krogi pa so mnenja, da se je zavlačevala aretacija vsled tega, ker oblasti vedo, da je obtožba ostudna laž in izmišljotina.

Debs sam se je izrazil, da ne misli najeti advokata za svoj zagovor, temveč hoče skrbeti sam zato, da bodo njegovi porotniki zvedeli resnico o ostudnem početju zveznih oblasti, kajti svest si je popolne nedolžnosti. Debs se ne spominja človeka, ki hoče zoper njega pričati. Mnenja je, da je najbrže ta človek enkrat prišel k njemu in ga prosil pomoči, češ, da se hoče naseliti v kakem drugem kraju. Debs je temu človeku, ki je takrat menda prišel ravno iz zapora, obljubil pomoč; za plačilo ga sedaj oblasti preganjajo kot zločinca. V slučaju, da bo sploh prišlo do obravnave, obljublja, sodr. Debs interesantna razkritja.

Kakor je "Proletarec svoj čas obsežno poročal, so se zvezine oblasti zarotile, da uničijo omenjeni soc. list "Appeal to Reason", ker jim je ta list najhujši trn v peti. Preganjanje tega lista se vrši že nad šest let in sicer zato, ker je ta list razkril nečloveške in barbarske razmere v zvezini ječi v Leavenworth, Kansas. Na podlagi teh razkritij je bila vlada prisiljena uvesti preiskavo, koje posledica je bila odpstitev jetniškega superintendenta. Od tega časa naprej pa vlada skuša na vse načine ruinirati ta list. Preganja in zapira urednike in vse, ki so z listom v zvezi nastavlja špione, podkupuje priče, afbricira lažnjive obtožbe a do sedaj brez vspeha. In novo preganjanje Appealovih urednikov ni nič drugega kot nov poskus zatreti ta list, ki tem hitrejše napreduje in se širi med ameriškim delavstvom, čim hujše divjajo zvezine oblasti s svojimi persekucijami. Zanimanje za ta list kaže dejstvo, da je predzadnja številka tega lista izšla v skoro 3,000,000, (reci tri milione) iztisih in še vedno dohajajo nova naročila. Stalnih naročnikov ima ta list nad pol miliona. V tej številki so natanko popisane vse vladne lopovščine v preganjanju lista. Navedena je tudi izjava tamkajšnjega državnega pravdnika, ki je dijal: "Jaz hočem bankrotirati "Appeal", prisiliti njegove urelnike, da gredo v pregnanstvo ali pa izvrše samomor ali jih pa potisnem za omrežje ječe v Leavenworth-u." Karakteristična izjava za človeka, ki je dolžan deliti pravico, kaj!?

Vojna pomenja profit za idelovalce orožja in smodnika, solze za matere in otroke ter sočne bolečine za žene in ljubljenke.

Dokler zastopniki socialističnih strank vsega sveta niso napovedali boja vojni ni bilo nobenih mirovnih konferenc.

Organiziranje tujerodnih delavcev.

Tujerodni delavci so povsod predmet najbolj brezobzirnega izkoriščanja. So celo podjetja, kjer so azposleni samo tujerodni delavci in iz teh podjetjih počasi izginejo vsi domačini, ker nočejo delati za tako nizke plače kot tujci. In podjetnikom je to po volji, ker se jim ni treba bati odpora pri delavcih, poleg tega so pa tujci dosti boljši in vstrajnejši delavci. Tako so tujerodni delavci za podjetnika pravi zlatni rudnik, kar priča ogromno premoženje jeklenega in drugih trustov, kojih milioni in miliarde so zrastle največ na njivah, poškropljenih in pognojenih s potnimi sragami, krvjo in mesom tujerodnih delavcev.

Dolgo časa je bil vsak poskus organizirati te mezdne sužnje v strokovne organizacije brezvspešen, kajti manjkalo jim je izobrazbe, razredne zavednosti, jezikovne edinosti in solidarnosti. Velika ovira v organiziranju je bilo seboj prinešeno nacionalno sovraštvo in predsodki. Nasproti temu pa kapitalizem ni poznal nobenih razlik med njimi. Vsi so bili in so še enako izkoriščani, vsem je enako žvižgal kapitalistični bič po plečih. To pa jim je dalo misliti. Uvidevati so začeli, da so vsi delavci, neoziraje se na njih jezik in polt, bratje in da imajo skupne koristi in skupne cilje. Ta velika ideja in zavest se danes razmeroma hitro širi med tujerodnimi in domačimi delavci ter jih spravlja na pot, ki vodi do mednarodnega bratstva, kojega duša je socializem. To združuje vse trpine v armado zavednega delavstva ter jih vodi v boj proti roparskemu kapitalizmu, v boj za osvobojenje iz gospodarske sužnosti.

S širjenjem razredne zavesti pa raste tudi možnost za organiziranje tujerodnih delavcev v strokovne unije, kar je popolnoma naravno in razumljivo.

Tega dejstva so se začele zavedati tudi skromne organizacije same ter nameravajo početi z agitacijo na gospodarskem polju. Njihovi praktični nagibi namreč zahtevajo, da se čim prej zlomi ograjo, ki varuje podjetniško samogoltnost.

Kakor se poroča iz uradnih krogov, je meriška delavska federacija (A. F. L.) sklenila, da bo poskušala organizirati številne tujerodne delavce v klavnicah, "Harvester" trustu ter "Steel" trustu, kjer so isti najgrše izkoriščani. Za dosego tega namena je federacija najela več organizatorjev, ki razumejo jezik teh delavcev. Prirejajo se shodi in vrši se vse potrebno, kar bi utegnilo pospeševati zmago.

KDO JE NAPREDOVAL PRI ZADNJIH VOLITVAH?

Zadnje predsedniške volitve so jasno pokazale, da je vsem kapitalističnim strankam v Ameriki določen pogin, kojega pot so že nastopile. Vse kapitalistične: demokratska, republikanska—progresivna ter prohibicionistička, so nazadovale od l. 1908, napredovala je le socialistična stranka ter socialistično delavska stranka, kakor kaže sledeča statistika:

Leta 1908. so dobili glasov:

Demokr.—Bryan	6,409,104
Republ. — Taft	7,678,908
Prohib. — Chafin	253,840
Socialist Debs	424,488
Soc. del. Gilhaus	13,825

Leta 1912. so pa dobili:

Demokr. — Wilson	6,291,878
Rep. & Progres. Taft & Roosevelt	7,608,234
Prohib. Chafin	208,762
Socialist Debs	901,361
Soc. del. Reimer	29,240

Nazadovali so torej. Demokratje za 117,226 glasov, republikanci in progresivisti skupaj za 69,674, probibicionisti za 45,078. Nasprotno pa smo socialisti napredovali za 476,875 glasov in soc. delavska stranka za 15,415 glasov.

Napredek socialističnih glasov je najboljši dokaz, da se tudi širi med ameriškim delavstvom razredno zavest in da je delavstvo začelo spoznavati smer svojih interesov, katere je do sedaj z malimi izjemami slepo izročevalo v varstvo svojim izkoriščevalcem. To delavstvo je začelo uvidevati svojo zmoto ter v velikem številu obračati hrbet svojim tlačiteljem, ki so delavce poznali samo ob volitvah, da so z obljubami pridobili njihove glasove, po volitvah so jim pa bili delavci deveta briga. To krivično in efijaltsko postopanje kapitalističnih strank napram izkoriščanim delavcem se je začelo sedaj maščevati nad temi strankami in vsa znamenja kažejo, da ni več daleč čas, ko bo moč kapitalističnih strank v Zd. dr. stvar preteklosti.

Poleg tega imajo pa razni, socialisto-žrci" priliko, da si ohlade svoje možgane s to statistiko ter se pouče o neovržnem dejstvu, da socializem napredujejo kljub njihovemu zagrizenemu nasprotovanju. Tudi nekateri slovenski socializmu nasprotni kolini bodo navedene številke s pridom preštudirali.

DARROW ZOPET PRED SODIŠČEM.

Kogar dobijo kapitalistični mogotci na piko, ta se ne otrese zlena njihovih krempljev, pa ni ravno treba, da bi bil socialist ali kaj podobnega. Dovolj je, da ljubiš resnico in pravico, da imaš v prsih čuteče srce, ki sočustvuje z revnimi in zatiranimi ter mrzi kapitalistične lopovščine. Ako pa se upaš celo nastopiti za svoja čutila, ako se upaš nasprotovati kapitalističnemu barbarstvu, potem, ti pa sam bog pomagaj! Preganjajo te kot maščevalne Erinije ter ne mirujejo prej, da ugonobijo svojo žrtev, pa naj jih to še toliko stane. Kapitalistična druhal zahteva od vsakogar brezpogojne pokorščine in udanosti. Kjer pridejo interesi kapitalisti upoštev, tem se neka svoboda, zakonitost, sočutje, prepričanje, ljubezen, sploh vse. Njihov profit ne sme biti meja nehanju dejanju vsega sveta. Kdor tega ne upošteva, kdor se ne ukloni njihovi brezobzirnosti, ta mora čutiti vso silo njihove jeze in maščevalnosti.

Ena teh žrtev je znani delavski zagovornik Clarence S. Darrow, kojega drugi proces zaradi podkupovanja porotnikov pri obravnavi bratov McNamara se je pričel minuli teden v Los Angelesu, Cal. V prvem slučaju enake obdolžitve je bil Darrow spoznan nedolžnim, a njegovim preganjalcem to ni zadostovalo. Dvignili so zopet tožbo proti njem, da ponovno poskusijo svojo srečo.

"Svoboden" delavec je danes le tisti, kateri je brez dela. Toda še tisti nima druge svobode, kakor le stradati sme svobodno.

Če bi morali samo kapitalisti in njih sinovi na vojno — vojna bi že davno bila odpravljena.

Tisti, ki se boje, da bo socializem uničil vero, imajo prokleto malo zaupanja v svojo vero.

Demokratje, pijani zmage, si zdaj delijo plen. Za jutri se ne brigajo. Republikanci, potrti vsled poraza, obupujejo, da bi še kedaj prišli do plena. Jedini socialisti so korajžni in nadepolni kakor še nikdar in že se pripravljajo za bodoče volitve.

Čez 900,000 ameriških delavcev zahteva probrat družabnega reda. 900,000 sužnjev in brezdomovincev, ki se zavedajo, da so sužnji in brezdomovinci. In vse to v dvanajstih letih. Socializem v Ameriki nazaduje, kajne?

Apel balk. sodrugov.

Mednarodni soc. birô v Bruselju je razposlal na socialistične stranke vseh dežel apel srbskih in bolgarskih sodrugov za gmotno pomoč z sledečim dostavkom:

Dragi sodrugi! — Priloženi pismi sodruga Lapčeviča ter Sakasova pričali o žalostnem položaju, v katerega je vojna pahnila srbsko in bolgarsko soc. stranko. Njihovi imeniki so decimirani, njihovi klubi disorganizirani, njihovo delo uničeno in njihove blagajne prazne.

Zato je nujna potreba, da se njihov položaj izboljša ter se tako našim sodrugom omogoči reorganizacija strank ter strokovnih organizacij, kakor tudi izrabljenje ugodnega časa za agitacijo Ta dolžnost je tem bolj potrebna in nujna, ker bo vojna zamogla šovinizem še povečati za gotov čas.

Za vspešno dosego tega cilja morajo imeti tamkajšnji sodrugi na razpolago dovolj denarnih sredstev, katera dobiti je pa doma ob tem času docela nemogoče.

Zato apeliramo v njihov prilog na solidarnost strank v Internacionali.

Mi upamo na odziv na ta apel s tem večjo sigurnostjo, ker so srbski sodrugi pripravljeni povrniti denar, ki bi se jim posodil in sicer kakor hitro se izmotajo iz sedanjih teškoč.

Tajništvo Mednarodnega soc. birô-a radevolje sprejema zbiranje prispevkov, katere potem odpošlje srbski in bogarski stranki. — Za tajništvo M. S. B. — Camille Huysmans.

Pismo srbskih sodrugov.

Belgrad, 24. decembra 1912. — Med. soc. birô-u v Bruselju. — Dragi sodrugi! — Vojna je docela ruinirala našo stranko in naše strokovne organizacije. Mobilizacija nam je pobrala vse člane, vsled česar so njihovi redni prispevki izostali. Stranka ni oropana samo vseh dohodkov, temveč je morala plačevati tudi tekoče stroške, kar je izčrpalo vse rezervne fonde kakor tudi ves kredit ki nam je bil dovoljen pri izdajanju centralnega glasila stranke. Z zadovoljstvom doznavamo, da je naša stranka kljub vsem tem teškočam izpolnila svoje dolžnosti ter da je ustvarila pogoje, potrebne za propagando po vojni.

Toda ob koncu vojne, ko bo treba na eni strani napeti vse sile v boju za napredek stranke in gibanja ter na drugi strani boriti se proti šovinizmu in barbarstvu, ustvarjenemu z vojno, kakor tudi proti ojačenju militarizma, bo naša stranka brez moči, ker je bez materialnih sredstev in kredita. Situacija je posebno kritična, v kolikor se tiče našega centralnega glasila: "Radničke novine", kojih izdajanje nas je stalo mnogo truda in izgube.

K temu pa dostavljamo, da moramo plačati po preteku gotovega termina za naš "Ljudski dom' 70.000 frankov, sicer zgubimo vse pravice do njega. To bi nam prizadelo neizmerno škodo, ne samo zaradi tega, ker je dom vreden 200.000 frankov, temveč tudi vsled izgube velike opore, katero ima stranka v njem, kajti dom krepi naše odporne sile ter v veliki meri upliva na ljudsko delavnost in socialno življenje Srbije in sicer pri vseh slojih.

Po razoroženju za dobo enega leta ne moremo pričakovati po-

(Nadaljevanje na 4. strani.)

Koledar!

Dobili smo obvestilo, da je naročeni DRUŽINSKI KOLEDAR na poti iz New Yorka v Chicago. Gotovo prejmemo koledar še ta teden, na kar ga takoj odpošljemo naročnikom. Kdor še ni naročil koledarja, naj ga takoj naroči, sicer ga bo zmanjkalo!

Upravništvo!

DENARNI TRUST

Spisal Karl F. M. Sandberg.—Prevel I. Molek

(Nadaljevanje.)

Načrt je predložil v zbornici senator John Sherman. Po novem zakonu so imele "gotove" banke pravico izdajati svoj lastni papirnati denar, takozvane narodne banknote (National Bank Notes). Predno sme banka izdati te note, mora depozitirati jednak znesek v zveznih bondih v vladno zakladnico. Narodne banknote niso pravoveljavni denar Zedinjenih Držav; vsak upnik, kateri kaj razume o teh stvareh, lahko zavrne narodne banknote v plačilo dolga in sme zahtevati pravoveljaven denar (vladne note ali zlato). Še celo banke same nečejo sprejeti svojih bankovcev v plačilo obresti od zveznih bondov, ki jim služijo kot jamstvo. — Novi bančni sistem, katerega je odobril kongres l. 1863, bil je največji atentat na ljudsko blagajno, da si večjega ni mogoče misliti. Postavil je trdna tla sedanjemu denarnemu trustu. Po tem sistemu mora vlada Zedinjenih Držav, to je ljudstvo, dati svoj kredit bankirjem. Namesto da bi vlada svoj kredit porabila v to, da bi izdajala svoj denar, porablja ga v izdajanje bondov, od katerih mora plačevati obresti in iste bonde mora sprejemati nazaj kot jamstvo za privatne banknote, ki jih izdajajo banke. Na primer: banka vzame milion dolarjev pravoveljavnega denarja in za ta milion kupi od vlade bonde (zadolžne listine); nato vzame bonde in jih izroči tajniku vladnega zaklada kot depozit in na podlagi tega depozita mora vlada banki natisniti narodnih banknot v znesku milionov dolarjev. Na ta način je banka dobila svoj milion nazaj, kar je izdala za bonde, a istočasno vleče obresti od bondov, ki so naloženi v zakladnici vlade. Čitatelj se bo morda čudil, kako je mogoče, da je zvezni kongres odobril, oziroma vzakonil ta bankirski rop — saj kongres vendar reprezentira ljudstvo! Če bi reprezentiral! Ali do danes še ni. Predno so bankirji predložili zbornici svoj načrt, so poprej skrbeli, da so prišli v kongres — ne ljudski zastopniki, temveč zastopniki bankirjev. Kakor še danes, tako je tudi pred petdesetimi leti in sploh od začetka kongres služil le posedujočemu razredu.

Par dni po vzakonitvi famoznega narodnega bančnega sistema (3. marca 1863) je kongres določil, da mora vlada izdati nove zadolžnice ali bonde v velikem znesku, ki imajo služiti narodnim bankam kot jamstvo za njihove banknote. Obenem je kongres določil, da se bondi zamorejo kupiti z vladnim papirnatim denarjem. To so namreč bankirji hoteli. Poprej je vlada za bonde sprejela le kovan denar, ampak sedaj je bilo treba iztrebiti s pota vladne note, zakladne note in zelenjake, in napraviti gladko pot privatnim banknotam. Toda bankirji še niso bili zadovoljni. Par mesecev pozneje (1. julija 1863) izsilili so iz kongresa novo postavo, po kateri je vladni papir izgubil veljavo tudi za bonde; tajnik vladnega zaklada ga več ni smel sprejemati v plačilo za bonde, in posledica je bila, da so vladne note romale v velikem številu nazaj v zakladnico. Ista postava je tudi določala, da morajo državne banke (State Banks) plačevali posebni davek od svojih banknot. To se je moralo zgoditi radi tega, da se državne banke potisne ob steno in uglади tem lepša pot narodnim bankam in njih bankovcem. 13. junija 1864 je bil kongres zopet za petami vladnemu papirju z novo postavo, ki je zelenjake še bolj omejila. Odredil je, da smejo narodne banke obdržati 15% — v večjih mestih 25% — svojega krožečega denarja v rezervi, a rezerva mora vsebovati izključno popolno zakonit denar (vladne note). Na ta način so banke obdržale zelenjake v rezervi, nakar jih je krožilo vedno manj in na njih mesto so prišli bankovci privatnih bankirjev.

Ravno tisto leto je kongres tudi pooblastil tajnika vladnega zaklada, da sme plačati obresti od javnega dolga (bondov) jedno leto v naprej. Obresti so se morale izplačati le v zlatem denarju. — Zopet mastni plen za bankirje. Zlato je vsledtega zadobilo visoko premijo, na primer $1.00 v zlatu je bilo toliko kot $2.85 v papirju. Za $35.000 v zlatu je banka lahko dobila $100.000 v vladnih papirnatih notah in za to svoto je kupila zvezne bonde, ki so nosili 6% obresti v zlatu ali 17% od $35.000, kar je znesło $6.000 za jedno leto naprej. Na ta način je banka lahko v jednem dnevu naredila 20% čistega profita. Zlato je bilo tisti čas predmet največjim špekulacijam in igrám na borzah. Bankirska in borzijanska kolonija na glasovitem Wall Streetu v New Yorku je bila takrat že krepko organizirana in tolpe špekulantov so tamkaj drug druga prekašale v vratolomnem igranju. Vsled tega navala zlatalačnih bankirjev in borzijancev je zlato naglo izginjalo iz cirkulacije. Nazadnje se je to zdelo celo zakonodajalcem v Washingtonu preveč in par mesecev pozneje (17. junija 1864) je kongres sprejel zakon, kateri je imel zabraniti igranje z zlatom na borzi ,toda Wall Street je takoj zagnal tak hrup in protest, da je bil dotični zakon dva tedna pozneje preklican. Nato je zbornica odredila, da se ima naložiti davek na trgovino z zlatom na borzah, toda davka ni nikdar nihče pobiral, niti tirjal.

3. marca 1863 je kongres določil, da se vladni zeleni bankovci ne smejo več v nadalje izdajati in obenem je dovolil, da sme vlada naknadno izdati obrestonosne bonde v velikem znesku. Vladni bankovci so vsekakor še vedno bili na poti narodnim banknotam in zato jih je bilo treba potisniti na stran. Zakon, kateri je določal davek na kroženje državnih banknot, je pa bil dvojno poostren, samo da bi slednjih prej zmanjkalo.

V jeseni istega leta je bil na zahtevo Wall Streeta sprejet nov zakon, kateri je določal, da mora vlada vsak mesec uničiti gotovo število zelenjakov. $94,000.000 v vladnem papirju je bilo vsledtega uničenih v dobi treh let. Šele leta 1868 je kongres ustavil uničevanje zelenjakov.

V oktobru leta 1865 je tajnik vladnega zaklada naprosil kongres, da mu slednji dovoli dodobra omejiti krožeči vladni denar v papirju. (Na čegav ukaz? Kongres se je seveda drage volje odzval in sprejel tozadevni zakon 18. decembra 1865 in 12. aprila 1866 nakadno. Posledica tega je bila, da je v cirkulaciji naenkrat zmanjkalo denarja, mali trgovci in tovarnarji so odrekli kredit, ustavili delo in propadli — sledila je panika in kriza.

Šele spomladi leta 1867 se je kongres zdramil in skušal popraviti, kar je prešnje leto zavozil. Sklenjen je bil zakon, da sme vlada izdati denarne certifikate v znesku 50 milionov dolarjev; certifikati so se imeli obrestovati po 3% in sprejeti jih morajo narodne banke v njihove rezerve namesto vladnih not (zelenjakov), katere so se morale oddati zopet v cirkulacijo.

Ob času vojne je vlada prodala za več milionov dolarjev bondov z velikim popustom (okrog 60 centov na dolar) in večina teh bondov je prišla v roke Rothschildom. Tile bondi so bili prodani v dobi, ko je ves kredit republike temeljil na papirnatem denarju in plačani so bili s papirnatim denarjem. Vlada se je zavezala, da izplača bond na zahtevo v pravoveljavnem denarju, toda nikjer ni bilo od strani vlade rečeno, da jih mora izplačati v kovanem denarju. Lastniki teh bondov — Rothschild in drugi — bi bili pa rajši videli, da se vlada izrecno zaveže izplačati bonde samo v zlatu, kajti na ta način bi vrednost bondov visoko poskočila in na prefrigan način so to svojo željo spremenili v politične vprašanje, katero je imelo biti odločilno vprašanje v volilnem boju za predsednika l. 1868.

Londonski bankirji, ki so pokupili bonde, so dajali direktivo za volilni boj v Ameriki. Bankirjem v New Yorku je bilo naročeno, da naj poskušajo pridobiti obe stranki na svojo stran, če le mogoče. Obe stranki (republikanska in demokratiška se naj zavežeta, da se izrečeta v platformi za izplačevanje bondov v kovanem denarju (zlatu). Dotična stranka, katera bi se temu protivila — pa naj bo katera že hoče — mora biti pri volitvh poražena. Ameriški bankirji so se seveda odvzali z vsemi štirimi.

August Belmont, agent Rothschildov, se je preril do predsedstva v narodnem demokratiškem komiteju, toda konvencije demokratiške stranke pa le ni mogel kontrolirati. Konvencija je sprejela točko v platformi, katera se je glasila, da javni dolg se mora plačevati v pravoveljavnem denarju kakor je bilo poprej. S tem se je demokratiška stranka postavila nasproti bankirjem in zadnji so jo takoj obsodili na poraz. To se je tudi zgodilo. Demokratje so bili poraženi in k temu je največ pripomogel vodilni demokratiški (!) časopis "The New York World", čegar solastnik je bil August Belmont. Ta časopis je neusmiljeno napadal in blatil demokratiškega predsedniškega kandidata, češ da je nezmožen za predsednika. Predsednikom je bil izvoljen republikanec Grant, kateri je bankirjem že prej obljubil, da bo podpiral njihove želje. Bankirji so torej zopet triumfirali in posledica tega je bila, da je kongres 16. marca 1869 sprejel zakon "kateri ima okrepiti javni kredit Zedinjenih držav". Zakon je določal, da morajo biti vladni bondi kakor tudi pravoveljavne denarne note plačljive v kovanem denarju. Denarni trust je imel, kar je hotel.

Vlada je takrat imela komaj toliko kovanega denarja, da je plačevala obresti od javnega dolga. Novi zakon je pa imel namen, do dobra izčrpati kovani denar — zlato in srebro — iz vladne blagajne, povečati javni dolg potom naknadnih bondov in ta dolg dokraja utrditi, tako da bo ležal kot večno breme na ramah republike. Druga stvar, kar so želeli bankirji doseči z novim zakonom, je bila, da se vladni bankovci dokraja razdenarijo. Ravno v tistem času so pa odprli velike nove srebrne rudnike v zapadnih državah in vlada je upala, da s tem naravno pomnoži svojo zalogo srebra, vsledčesar lahko izplača dober del bondov. Ne boš! — zavpili so zopet denarni mogotci. Da bi mula — vlada — kar tako čez noč vrgla svoje breme — javni dolg — iz hrbta? Nak! In začela se je divja agitacija za razdenarjenje srebra. Srebro je moralo izgubiti svojo veljavo. In bankirji so naravno zopet dosegli svoje.

Narodne banke so od časa do časa povečale cirkulacijo svojih not; leta 1870 so imele $354,000.000 v cirkulaciji. Omenjenega leta je bilo narodnim bankam tudi dovoljeno, da smejo prodajati vladne bonde, s katerimi so jamčile za izdajanje svojega papirnatega denarja; namesto teh bondov so banke lahko depozitirale v vladne zakladnico vladne note. Na ta način so banke spečale stare bonde, ki bi imeli biti v kratkem zamenjani za nove in naredile so kakih 20% dobička na njih, kajti novi bondi so imeli manjšo vrednost. S tem, da so banke depozitirale vladne note v zakladnico, pomnožile so vrednost svojim lastnim banknotam.

Zakon z dne 14. julija 1870 je pooblastil vlado, da je izdala nove bonde, takozvane "refunding bonds" v znesku 1500 milionov dolarjev, plačljive v kovanem denarju. Ogromno večino teh bondov so pokupili kapitalisti na Angleškem, toda plačali so jih v — papirnatem denarju.

Zvezno vrhovno sodišče je leta 1870 razsodilo, da kongres nima po ustavi pravice določati vladnim notam popolno zakonitost v izplačilo starih dolgov. Leto pozneje je pa sodišče razsodilo, da kongres ima to pravico.

Od leta 1865 do 1870 so narodne banke pomnožile svoja posojila in disconte za 80% in v istem času znižale svoje rezerve v gotovini za 34%.

(Dalje.)

Iz naselbin.

SLOVENSKIM VOLILCEM V CLEVELANDU.

Dne 4. februarja se vršijo v Clevelandu volitve za komisijo, katere naloga bode, da sestavi nov "Charter". Nova konstitucija za državo Ohio, člen 40, imenovan "Municipal Home Rule", dovoljuje posameznim mestom več svobode glede mestne administracije.

Kljub temu, da je do volitev samo še nekaj dni, je tukaj vse mirno in ni nikakega sledu o političnem boju, kateri po navadi divja pred vsakimi volitvami. Shodi se ne prirejajo in tudi časopisje kaj malo poroča o teh volitvah. V Clevelandu je tisoče volilcev, kateri niti ne vedo, zakaj se gre. Vse skupaj je delo male klike odvetnikov in kapitalistov z mayorjem Backerjem na čelu.

Takoj, ko se je zvedelo, da je sprejet člen 40 nove konstitucije, se je spravil mayor Backer na delo, da si ustvari nov "Charter", kakšen bode njemu po volji in kteri mora priti v veljavo še pred prihodnjimi mestnimi volitvami. Imenoval je odbor 9 mož, kateri naj izbere komisijo, katere člani morajo biti pristaši vseh strank. Člani te komisije naj sestavijo "Charter". Vse to je torej delo enega samega človeka in stotisoč clevelandskih volilcev ima sedaj glasovati za ljudi, katere je postavil mayor Backer. Zares lepa demokracija. Člani te komisije so: en bankir, trije tovarnarji, dva "unijska" delavca, ostali so pa odvetniki. O teh dve unijskih delavcih naj omenim, da sta tako zvana voditelja, katere pošiljajo kapitalisti v unije za to, da jim pridobijo glasove delavcev za kapitalistične stranke. Republikanci, naprednjaki in demokratje so zadovoljni s to komisijo in niso postavili nikakršnih protikandidatov, izvzemši par, katere so postavili naprednjaki. Zakaj tudi? Vsi delujejo za enake principe, to je: poneumnevanje in izkoriščanje delavcev.

Mayor Backer je mislil, da bode dobil tudi par socialistov v ta odbor; toda osrednji odbor socialistične stranke je sklenil, da ne sme ni jeden član stranke prevzeti tako mesto. Sklicali smo shod, na katerem smo nominirali petnajst sodrugov, samih delavcev. V nekaj dnevih smo dobili zahtevano število podpisov, kateri so potrebni, da pridejo naši kandidatje na tiket. Zahtevano število je bilo 1684, a dobljenih je bilo 1740, torej 56 več kakor potrebno.

Kapitalistom so bili socialistični kandidatje trn v peti in so začeli iskati vzrok, da jih spravijo z volilnega tiketa. Ta vzrok so končno dobili. Pronašli so namreč, da je 70 podpisov neveljavnih radi tega, ker jih je nabral sodrug, kateri ni ameriški državljan. Na ta način nam je ostalo samo še 1670, torej 14 manj, kakor zahtevano število. Sicer bi socialisti lahko dobili še tisoče podpisov, toda bilo je prekasno, čes zato je potekel. Devet tisoč socialistov v Clevelandu ne bode moglo glasovati dne 4. febr. za svoje kandidate in mayor Backer in njegova politična banda ima sedaj prosto pot.

Samo ena pot je odprta delavcem, in ta je, da glasujejo proti temu, da se izvoli "Carter Commission" in na ta način zagotovijo, da se vršijo nove volitve. Osrednji odbor socialistične stranke je na svoji seji dne 13. januarja sklenil, da nastopi to pot, in da se začne agitirati proti tej komisiji, da prepreči nakano Backerjevih privržencev in zagotovi nove volitve.

Apeliram na vse slovenske volilce v Clevelandu, da naj dne 4. febr. glasujejo proti tej komisiji, katera je sestavljena iz samih sovražnikov delavcev. Vsakdo, bodisi socialist, demokrat ali republikanec, mora sprevideti, da je početje Backerjeve bande krivično in da je vzrok temu samo bojazen pred vedno naraščajočo socialistično močjo. Glasovalo se ne bode za kako politično stranko, ampak zato, naj bode li politična moč v rokah enega samega človeka ali v rokah vseh prebivalcev. Vsak glas proti komisiji, bode obenem glas proti Backerjevemu absolutizmu!

Naj ne bo slovenskega volilca v Clevelandu, ki bi ne šel na volišče dne 4. febr. in ne oddal svojega glasu proti brezvestni kliki ljudskih izkoriščevalcev, ki hočejo spremeniti mestno upravo v polno korito, iz katerega bo nemoteno zobalo par nenasitnih politikarjev in kapitalistov in vse to na račun delovnega ljudstva!

M. Petrovčič.

KONVENCIJA OHISKIH RUDARJEV.

(Poroča Louis Glažer iz Piney Fork, O.)

Columbus, O. 14. jan. — Z menoj vred iz istim vlakom je prišlo kakih trideset delegatov — reprezentantov ohiskih premogarjev.

Ko pridemo iz postaje na glavno ulico High St., zadučeno opazimo dolge uniformirane parade ter številne vojaške in civilne godbe. Ta cirkus se je vršil skoro celo popoldne. Bilo je precej hladno, da bi človek najraje zlezel v peč; pa vsled silnega navala se ni bilo mogoče preriti nikamor. Radoveden sem opazoval razne napise, ki so jih nosili v paradi ter naposled vendar prišel do pravega zaključka. Bil je to namreč nastopni dan novoizvoljenega guvernerja James H. Cox-a. Ob tej priliki je stisnil roko tisočerim. Ljudstvo je polno upov in nad. Demokratski "Ruster" bo pogostoma obiskal bližnje pogrnene mize, med tem, ko bo marsikatera proletarska mati ugibala, kaj bode jutri v lonec dela. Pa bomo že videli, kaj znajo demokratje.

Po trudapolnem stikanju po ulicah sva s sodrugom Max J. Tomayko (ki je tudi iz Piney Fork) vendar našla zavetišče, da odpočijeva Adamove kosti. Naslednji dan se odpraviva, da poiščeva dvorano "Old Fellows Temple", kjer se je imela vršiti konvencija premogarjev. Prišedši v dvorano, je bila kmalu večina sedežev zasedenih. Točno ob pol deseti uri dop. predsednik Moore pokliče navzoče delegate k redu — jih pozdravlja ter upa, da bode ta 24. redna konvencija korak naprej, kot so bile vse druge konvencije v preteklosti. Upa, da se bomo vračali k svojcem z veselo vestjo in lahkim srcem. Povdarja, da smo v minulem letu priborili mnogo udobnosti, kakor: meddržavno zvezo za sklepanje pogodbe v plačilni lestvici, kar vsak premogar odobruje, ker le tem potom je mogoče priboriti boljšo plačo. Nadalje, da imamo danes številnejše članstvo, kot kedaj poprej itd. Nato tajnik Savage prečita dnevni red z. konvencijo, kateri se odobri. Na vrsto pride poročilo posebnega odbora, ki je pregledal pooblastila delegatov (ter jih kliče po številkah in imenih), 156 lokalov je poslalo 145 delegatov. Predsednik Moore imenuje še več nadaljnih posebnih odborov, ki poročajo o svojem delovanju na poznejših sejah. Nato podaja poročilo o svojem oficielnem delovanju v minulem letu, ki je sicer jako obsežno ter se nanaša na stvari, ki smo jih bilježili med letom. Ravno tako podajo svojo poročilo podpredsednik Zelenka (rodom Čeh). Kakor predsednik Moore tako tudi podpredsednik Zelenka poroča o težkočah v West Virginiji, ki so zvezane z namenom organizovati ta veliki premogarski neunijski okraj. Zelo važno poročilo daje tajnik-blagajnik G. W. Savage. On poroča, da se je sprejelo precej novih postav za protekcijo premogarjev države Ohio. Po številu je premogarjev v državi Ohio 41,367, ali 16 več, kot v letu 1911. Sicer pa natančno število ni mogoče dognati, ker jih je precej vedno potujočih; (in ti ne plačajo mesečnine). Nadalje je precej lokalov, ki ne plačujejo za vse svoje člane. Tajnik vodi račun le onih, ki so plačali prispevek. Blagajna si je jako opomogla v prošlem letu. Skupnih dohodkov je bilo $194.527.54, skupnih stroškov $32.838,93, preostanek $161,688.61. Pri tem se spomnim na district štev. 5., ki je po članstvu jednako številen, ali pošast — v blagajni so miši. Je páč treba uzornega gospodarstva Lani se je izplačalo podpore $42.141.04 raznim bednim premogarjem ter njih družinam, a vendar je blagajna napredovala za 50.000 dolarjev v minulem letu. To je tudi povod, da so vsi stari odbori izvoljeni za tekoče leto.

Pri popoldanski seji je bil navzoč tudi Mr. A. McAndre , predsednik od "The Tobacco Workers International Union". Izročil je nam pozdrav ter srčno voščilo od svoje organizacije. V svojem dolgem govoru je povdarjal, kako da moramo paziti na "union label", brez katerega naj ne kupimo najmanjše stvari. Opisoval je nam žalostne delavske razmere, ki vladajo v neorganiziranih tobačnih delavnicah, kjer delajo mladoletni otroci ter slabotne ženske po 10 do 16 ur na dan, za sramotno nizko plačo. Žal, da ameriški delavci le najraje posegajo po skebskem tobaku, kot je: "Five Brother" češ, da je najboljši. Isto trdijo seveda zato, ker so se ga preveč privadili.

Nato pride v dvorano naš vrli sodrug Hays, (bil je povabljen po eksekutivi) mednarodni podpredsednik U. M. W. of A. Sicer sem njegova predavanja že slišal, a da ima toliko govorniške zmožnosti, se v resnici nisem nadejal. Živo je orisal rane današnje družbe, žalosten položaj štrajkujočih premogarjev v Cabin Creek in Paint Creek West Virginiji ter povdarjal, da ves ta boj, ako pogledamo nazaj v zgodovino obstanka naše unije, zamoremo imenovati izobraževalno gibanje. Na srce nam je polagal, da naj se zavedamo ter na volilni dan oddamo glasove za naše prave delavske kandidate, ne pa za one, ki delajo postave, na podlagi katerih pritiskajo delavsko paro še bolj k tlom. Za delavske pravice v državni postavodaji se danes borita le dva poslanca, kar pa seveda ne prinaša zadostnega uspeha. Oba govornika sta žela buren aplavz, posebno izvajanju sodr. Hays-a je sledilo takšno ploskanje, da je večkrat moral prekiniti govor. Tretji govornik je bil delegat Tetlow, bivši organizator U. M. W. of A., danes član deželne postavodaje. Poroča, da je 16 deželnih poslancev ter 4. senatorji, ki so člani unije, da-le ti upajo doseči več postav, ki bodo v interesu delavcev. Obljublja nam v najbližji bodočnosti zagotoviti "anti-sceen Law"; da bode namreč moral biti premog tehtan poprej, nego gre na mrežo. Kakor drugi, tako je tudi on ožigosal premogarske barone v West Virginia, kateri ne privolijo opravičenim zahtevam premogarjev. Ob koncu govora je žel aplavz. Nato poroča predsednik Moore, da se mudi v mestu Rev. Billy Sunday, ter da jih vabi na predavanje na naslednji večer. Za odziv je glasovalo 112 delegatov, nasproti pa 30. Velika večina je glasovala za odziv sploh iz radovednosti. Omenjeni reverend je namreč fanatični vodopivec ter napoveduje boj salunarjem. Dejstvo je, da je on hlapec kapitalistov, kajti oni so dali na razpolago vse svoje avtomobile, da se ljudstvo, osobito pa žene vozijo k njegovim predavanjem. Le-ta Sunday je baje vzrok, da postane West Virginia cela država suha.

Sedaj bodo delavci v omenjeni državi lahko garali kapitalistom za znižane plače, vsaj po njih mnenju.

(Dalje prihodnjič).

POLOŽAJ DELAVCEV IN NJIHOVA REŠITEV.

Frantenac, Kansas. — Če človek ne more umreti takoj, ko postane nesposoben za delo, potem mu skoro ne preostaja druzega, kot da si vzame sam življenje. To je sicer nekaj groznega, a druge pomoči ni zanj. Dela mu noče dati nihče, prihraniti si ni mogel ničesar za stara leta; od česa naj potem živi? Dobijo se ljudje, ki pravijo, zakaj pa ni hranil in varčeval, pa bi danes imel lahko nekaj premoženja in ne bilo bi mu treba biti v nadlogo in nadležnost drugim. Taki se najpogosteje dobe med onimi ljudmi, ki so si svoje premoženje spravili s pomočjo zaslužka drugih delavcev. Kajti resnica je, da je nemogoče, da bi človek obogatel od dela svojih rok. Kdor ima kaj več premoženja, so mu isto spravili skupaj drugi. Zato je vsako očitanje temu ali onemu onemoglemu in nesrečnemu delavcu: "zakaj nisi štedil ali varčeval", neopravičeno in brezvestno.

Vsak treznosodeč človek mora pripoznati, da se delavcu godi nepopisna krivica, ker človeška družba ne skrbi zanj v času, ko je delavec sam nezmožen pomagati si, ko si sam ne more zaslužiti vsakdanjega kruha. Poleg tega pa mora vedeti, da je pri sedanjem zaslužku nemogoče prihraniti toliko, da bi zadostovalo za leta onemoglosti; kajti pomisliti moramo, da delo ni stalno, da je zaslužek minimalen in da je dragin-

ja vsak dan neznosnejša. Kdor pozna in upošteva te tri okoliščine, ta lahko tudi ve koliko je vstanu danes delavec prihraniti.

Ako pa trdim, da je zaslužek minimalen, pa ne mislim trditi, da delavčevo delo ni dosti vredno. O ne! Delavčevo delo je toliko vredno, da delavec lahko prav ugodno živi, ako bi on sam dobival popolno vrednost svojega dela. Dokazano vrednost svojega dela. Dokazano dejstvo je, da dobi delavec le eno petino in često niti petine ne, od tega, kar zasluži. Ostalo vrednost spravi v žep delodajalec kot profit od svojega podjetja. Od kod vsi milioni jeklenega, lesnega in drugih trustov. Od kod nepopisno bogastvo premogovnih in drugih rudniških baronov? Mar ni vse to ogromno premoženje sad dela in trpljenja milionskih delavskih množic? Iz vsega tega pa moramo razvideti, da so delavci ogoljufani in oropani za sad svojega dela. Delavci žrtvujejo kapitalistom vse: svojo mladost, vse svoje življenje, zdravje in vse, kar se sploh da žrtvovati, a za vse te dragocene žrtve dobe le sramotno in skromno povračilo v obliki plač. Toda ko je človek izprešan in ne more več ustvarjati zadosti profita kapitalistom, tedaj ga poženo na cesto in ne menijo se več za njegovo usodo.

Tovariši delavci! Ako se zavedamo svojega žalostnega položaja, potem se moramo zavedati tudi nečesa drugega in to je rešitev iz te mizerije. Mi vemo, da nas jarem kapitalizma tlači in žuli do kosti; vedeti pa tudi moramo, da ni nikjer zapisano, da morajo delavci nositi ta jarem večno. Treba je samo, da se delavci zavedo svoje nezmagljive moči, da se poslužijo sredstev in potov, ki vodijo do rešitve. Nas delavcev je na milione, naših izkoriščevalcev in tlačiteljev pa je le malo; da pa kljub svoji maloštevilnosti vladajo svet in odločujejo usodo vsem ljudem, je pa vzrok nevednost in brezbrižnost delavcev samih, ker dajejo kapitalistom moč in oblast v roke. V svoji zaslepljenosti delavci pričakujejo rešitve od svojih tiranov! Ako hočejo biti delavci rešeni, se morajo rešiti sami potom svojih političnih in gospodarskih organizacij, to je, delavci morajo postati razredno zavedni!

Razredna zavest pa se da najbolje širiti z pravim delavskim časopisom, kakoršen je "Proletarec". Ta list vzgaja, uči in pripravlja slovenske ameriške trpine za boj proti kapitalistom, za odpravo kapitalističnega sistema ter za zgradbo nove stavbe socialistične družbe. Zato je dolžnost vsakega zavednega delavca, da agitira za ta list, ga širi in priporoča povsod.

Volitve so minule in socialistična stranka je dosegla lepe vspehe, toda to nas ne sme zadovoljiti, da bi sedaj roke križem držali ter čakali novih volitev. Ne in ne! Takoj pojdimo na delo! Poleg agitacije za list, moramo agitirati za našo stranko, to je, za našo Jugoslov. Soc. Zvezo, kajti brez dobre organizacije je vspešno politično delo nemogoče!

Čim bolj pa raste moč socializma, tem obupnejši postajajo njegovi nasprotniki, kateri so iz strahu pred njim podvojili svoje sile, da zabranijo njegov napredek. Za to moramo biti socialisti pripravljeni, da bomo odbili vsak kapitalistični naval. Delavec.

Vabilo na pustno veselico

katero priredi društvo **"Vrtni Raj, štev. 174. S. N. P. J. V DUNLO PA., v torek dne 4. febr. 1913 v Slovenskem Domu.** Program bode jako bogat. **Igrala se bode veseloigra** enodejanka **"RAZSTRESENCA"**, katera bode provzročila gledalcem veliko zabave in smeha.

2. Nekaj posebnega.

3. Zapelo se bode par domačih pesmi.

4. Pohod, ozir. korakanje po stopnicah do ječmenovca.

5. Pobratimija z ječmenovcem in

6. Ples.

Med presledki se dobi lahko kaj za pod zob, N. primer: suhe in debele kranjske klobase, pravi kozji in ovčji sir. Ker je to zadnja veselica ta predpust, se uljudno vabijo vsi Slovenci iz daljnih in bližnjih krajev, da ne zamude te zadnje veselice.

Torej na krov dne 4. febr. ob 7. uri zvečer!

Na veselo svidenje! ODBOR.

Agitacija za "Proletarca" — Kristanov shod in drugo.

Rock Springs, Wyo. — Ko je prišel poziv v listu "Proletarec" na vse slovenske delavce širom Amerike, da naj agitirajo za tisoč novih naročnikov, sem se tudi jaz odločil, da poskusim svojo srečo. Dobil sem jih precejšnje število in sicer novih naročnikov. Vsem rojakom in rojakinjam — novim naročnikom, se na tem mestu lepo zahvalim za njih naklonjenost za časa moje agitacije za tisoč novih naročnikov. Pridobil jih sicer nisem cel tisoč, (to tudi ne smem, ker je še več kontestantov in kontestantk, kateri bi bili morda jezni, če bi, na primer, jaž nagrabil kar cel tisoč zahtevanih naročnikov?) vendar jih pa imam lepo število. Nad štirideset jih je večinoma celoletnih; nekaj jih je tudi polletnih. Upam pa, da bodejo vsi ostali listu zvesti tud v budočnosti! Skušal bom dobiti še kaj novih tovarišev, tako da bode "Proletarec" eden najbolj razširjenih listov v našem mestu. Vsem drugim zastopnikom in zastopnicam pa želim obilo sreče pri njih agitaciji. Vas sodr. urednik pa prosim, da naznanite v listu, kedaj se preneha kontest. Mogoče bodem imel do takrat že kaj rezerve?

Ko je imel oktobra meseca sodr. E. Kristan predavanje v našem mestu, je isto napravilo dober utis na tukajšnje Slovence. Kateregakoli sem uprašal za mnenje o shodu, se je vsak pohvalno izrazil. Le škoda je bilo, ker ni mogel Kristan ostati tukaj vsaj nekaj dni, da bi imel več govorov. Tako so mi rekli Finci, (dvorana, v kateri smo imeli shod, je last Fincev) in člani soc. stranke drugih narodnosti. Pohvalili so govornika vsestransko: "Dasiravno ga ne razumem, vendar vem, da mora biti izvrsten govornik", je rekel upravitelj dvorane. Kot rečeno, večina poslušalcev je bila prav zadovoljna. Da bi pa cela stvar izšla brez kritike, pa skoro ne sme biti. Tako se je tudi tukaj kritikovalo, vendar pa brez slabih posledic, ravno nasprotno, dosežen je bil najlepši vspeh. Razumen človek lahko ve, da nihče ne more v par urah kaj posebnega narediti; vendar pa pove lahko veliko iz svojih študij in praktičnega razmišljevanja, kar rodi sadove šele potem, ko se ljudstvo prepriča, da izvajanja temeljijo na popolnoma resnični in naravni podlagi. In to nalogo je sodr. E. Kristan mojstersko rešil!

Z zanimanjem sem čital "Borbo z uma svitlim mečem", seveda ne samo v "Proletarcu", pač pa tudi v drugih slov. listih, kakor v "Am. Slov.", katerega naročnik sem tudi. Ves boj "z uma svitlim mečem" sem preštudiral na podlagi nepristranskega mišljenja in prišel do zaključka, da so bojeviti "feldmaršal" g. Sojar & Co. sijajno pogoreli na celi črti. Ostalo jim je le še nekaj zavijanj, katerih imajo omenjeni gospodje vedno zadosti v rezervi. Sodrug Kristan je praktično dokazal, da je resnica, kar on predava; zato je pa iz boja "z uma svitlim mečem" izšel zmagalec...

Naš Wyoming se je zadnji čas precej pohladil. Severo-vzhodni vetrovi so brili nas smrtnike kot kraška burja, ne oziraje se na starost ali spol. Kdor se je sprehajal po ulicah, se je prav lahko zaljubil v razkošno vsiljivost skozi ušesa pihljajoče zračne gospodarice, gospe burje. Ta preklicana vsiljivka se je zaljubila v mene tako, da sem prinesel nekega večera nos popolnoma rdeč domov. Ker je rudečica na mojem obrazu nekaj redkega, sem še prav ponosen na svoj rdeč nos. Kar se je pa zgodilo z ušesi, pa raje molčim; povem le toliko, da imam precej bujno razvite, posledice si pa itak lahko sami uganete. Tako je torej pri nas z ženitvijo. Zaročen sem bil z gospodično burjo, pa mi je še ta figo pokazala ter ponosno in v vsem svojem veličanstvu odplula čez skalovite hribe naše rajske okolice. Sem sicer precej navajen takih bridkih izkušenj, da me bo pa tudi burja tako po nosu in ušesih namahala, pa nisem pričakoval nikdar; najmanj pa sedaj, ko je sezona za vlačitev ploha odprta. Vse kaže, da bodem še vnadalje vlačil ploh z isto vnemo, kot sem ga že v prošlih časih. Kaj me je privedlo na to pozicijo, bodete mogoče vprašali. Hm, da. — Trdosrčnost naših gospodičen in pa neusmiljena trdovratnost belo oblečene in vedno šumeče ter okrog mene se vrteče gospice — Burje. To zadnje upanje je torej splavalo meni nič tebi nič čez hribe in doline, jaz pa sem žalostno gledal v svet, v bodočnost, ali tega se več ne spominjam; vem le toliko, da se moje srce nahaja nekje v Sahari, v brezmejni neskončnosti puščobe in osamelosti. Pri vsem tem pa še nisem zgubil upanja. Pomladanski časi, časi probuje in novo življenje narave cele, bo morda tudi mene osrečilo s kako sedaj še neznano lilijo, ki bo cvetela v vsej svojej krasoti kot je usojeno le rožam, ki cvetejo v brezmejnem vrtu čiste ljubezni mladeniške? Če me pa zaloti zopet burja, po ostajam Vaš do konca dni fant!

F. S. Tavčar.

Taylor, Wash. 19. jan. — Posebno pohvaliti se sedaj ravno ne moremo, ker smo na štrajku že sedmi mesec. Ravno tako na Renton in Bayne. Borimo se za pripoznanje unije. Pregnani iz kompanjskih hiš in sveta, živimo kakšno miljo in pol izven "towna", kjer smo si postavili dve veliki baraki.

Ob začetku so skušali kompanijski hlapci preprečiti organiziranje premogarjev z lepa in z grda. Najprej so iztirali organizatorje iz kempe. Potem so skušali pregovoriti delavce, češ, saj imate iste plače in iste ugodnosti kot v organiziranih krajih. Pa bo kdo na to vprašal: "Zakaj pa potem kompanija ne pripozna unije"? Odgovor na to je lahek: Zato, ker se kapitalisti bolj bojijo organiziranega delavstva, kakor vrag križa, pa naj si bo isto organizirano trokovno ali politično.

Da so nam strokovne organizacije koristne in potrebne, ni dvoma. Kjer iste obstoje, se po jamah ne zgodi toliko krivic, poleg tega pa lahko človek svoje mišljenje izrazi, kjer in kadarkoli hoče, česar v nasprotnem slučaju ne sme storiti. Jaz sem prepričan, ko bi kdo poprej kot smo se organizirali, katero zinil o socializmu, da bi takoj dobil "lauf-pass". Za dokaz naj bodo besede krajevnega upravitelja (Local Manager): "Če se premogarji organizirajo, ne bodemo imeli tu nikoli ne farja ne cerkve". Znano jim je dovolj dobro, da v organiziranem delavstvu preveva duh svobode in socializma, ter da socialisti in svobodomisleci nikakor niso najboljši podpiratelji cerkvá in vere sploh. Mislim namreč takšno vero, kakor jo uči nekdo iz Chicage v svojih člankih v "Am. Sl." V enem njegovih člankov sem videl toliko epitetonov pred nekim imenom, kakoršnih še nisem nikdar prej ne čital ne slišal. Prišel sem do zaključka, da se je takšnih priimkov mogoče naučiti le v kakšnem katoliškem semenišču in da se tiskajo le v kakšnem katoliškem listu. In vse ono je pisal božji namestnik. Če on misli, da bo na tak način brezverce spreobračal, ter socializem in socialiste pohrustal, tedaj se zelo moti. Nasprotno, on socializem na ta način le pospešuje. In to je vse kar socialisti hočemo.

Ali ne?

"Proletarec" ti pa le še v nadalje tako pogumno in nevstrašeno naprej! Tvoje delo vedno zasledujemo in posebno še odkar izhajaš na osmih straneh izvršuješ v resnici svojo nalogo izvrstno.

Le tako naprej!

S socialističnim pozdravom ostajam

Rudolf Gradišnik.

Herminie (I), Pa. — Iz naše naselibne še nisem čital dopisa v našem delavskem listu "Proletarcu", zato se jaz oglašam. Pa ni treba misliti, da sem kak pisatelj, ker mi pero le malokdaj v roke pride; pri nas pišemo le z "pikom" in lopato, seveda po premogu.

Ker berem vsakovrstne časopise, poznam vse udrihanje nazadnjaških časopisov po naprednih delavskih časopisih, zlasti "Proletarec" jim je trn v peti. Očitajo in spodtikajo mu stvari, s katerimi bi ga radi pri slov. delavcih očrnili. Zakaj vse to nasprotovanje, mora vedeti vsak treznomisleč delavec. Seveda, dokler je bila vsa nasprotna gospoda nemotena pri svojem "delu", je bilo vse dobro: toda sedaj se je začelo delavstvo probujati ter spoznavati svoj položaj ter obenem tudi svoje prijatelje in zagovornike, oziroma nasprotnike in izkoriščevalce. To pa delavskim lažnjivim prijateljem ni po volji, zato so udarili po delavcem zvestem časopisju, češ, ako uničimo to, bodo delavci prišli nazaj pod našo komando. Pa se poštenq motijo; kajti delavec ve, kje so njegove koristi in zato se ne bo dal več slepiti. Zavedni delavci se zavedajo svojih dolžnosti do sebi zvestega časopisja; zato je vsak tozadeven poskus nasprotnikov brezuspešen.

Zatorej sodrugi, naše geslo naj bo neprestano naprej! Ne ozirajmo se ne na desno in ne na levo, temveč stremimo vedno za svojimi cilji ter se ne brigajmo za kapitalistične mešetarje!

Kot odgovor na napade na naš delavski list Vam tu pošiljam naročnino za novega naročnika. To je po mojem mnenju najboljši odgovor takim volkovom v ovčji obleki. Ako bi vsaj naročnik pridobil vsaj enega novega naročnika "Proletarcu", pa ne bi bilo dolgo, ko bi ta list postal dnevnik in s tem bi bilo vsem našim nasprotnikom temeljito odgovorjeno.

Omenim naj tudi, da je pretekło leto privandral sem neki rusko-poljski "pastir", ki je pa kmalu ušel od tu; a se je povrnil; hudomušneži trdijo, da je lačen ratal in se zato povrnil ter začel graditi cerkev. Imajo že kake tri sežnje zidu; sedaj jim je pa nekdo jezike zmešal ali kaj, enako, kakor pripoveduje zgodba o babilonskem stolpu.

Ob sklepu naj še pripomnim, da smo v kratkem času zgubili dva tovariša, oba člana društva "Prostomisleci", štev. 87, in sicer Henry Arnold ter John Drnovšek. Prvi je umrl po kratki ki bolezni, drugi se je pa ponesrečil; ker se je dotaknil električne žice ter obležal mrtev na mestu. Društvo je obema priredilo lep pogreb.

Iz tega je razvidno, kako potrebno je, da se vsak delavec zavaruje, dokler je čil in zdrav, ker nihče ne ve kje in kako ga doleti nesreča. Kdor še ni pri nobenem podpornem društvu naj brez odloga pristopi!

Ig. Kolar.

ADVERTISEMENT

I. STRAUB
URAR
1010 W. 18th St. Chicago. Ill
Ima večjo zalogo ur, verižic, prstanov in drugih dragotin. Izvršuje tudi vsakovrstna popravila v tej stroki po zelo nizki ceni.

M. A. Weisskopf, M. D.
Izkušen zdravnik.
Uraduje od 8—11 predpoldne in od 6—9 zvečer.
1842 So. Ashland Ave.
Tel. Canal 476 Chicago, Ill

POTOVANJE V STARO DOMOVINO POTOM Kasparjeve Državne Banke je najceneje in najbolj sigurno.

Naša parobrodna poslovnica je največja na Zapadu in ima vse najboljše oceanske črte (linije). Sifkarte prodajamo po **kompanijskih** cenah.

POŠILJAMO DENAR V VSE DELE SVETA. CENEJE KOT POŠTA.

Kaspar Državna Banka **kupuje in prodaja in zamenjuje denar** vseh držav sveta. — Pri Kasparjevi Državni Banki se izplača za K5 $1, brez odbitka. — Največja Slovanska Banka v Ameriki. — Daje 3% obresti. — **Slovenci postreženi v slovenskem jeziku.** — Banka ima $5,318,821.65 premoženja.

KASPAR DRŽAVNA BANKA, 1900 Blue Island Ave., CHICAGO ILLINOIS

Dobra domača kuhinja. Odprto po dnevi in po noči.
"BALKAN"
KAVARNA - RESTAURACIJA
IN POOL TABLE
M. Poldrugač -:- -:- 1816 So. Centre Ave.

DENI DANES NA STRAN IN IMEL BOŠ JUTRI--ZAČNI ŠE NOČOJ!
44-polletno izplačevanje obresti v našem hranilnem oddelku.
Obresti se kreditirajo 1. januarja.
Iste se izplačujejo ali pa vknjižijo v hranilno knjižico, kakor žele vlagatelji, in sicer na ali pa po omenjenem datumom.
Nove vloge, vložene pred 15. jan. bodo vlekle obresti od 1. jan.
INDUSTRIAL SAVINGS BANK
2007 Blue Island Ave., Chicago, Ill.
Odprto ob sobotah zvečer od 6—8. ure.
Pol miliona premoženja.

CARL STROVER
Attorney at Law
Zastopa na vseh sodiščih.
Št. sobe 1009
133 E. WASHINGTON STREET.
CHICAGO, ILL.
Telefon: Main 3989

JOS. A. FISHER
Buffet
Ima na razpolago vsakovrstno pivo vino, smodke, i. t. d.
Izvrstni prostor za okrepčilo.
3700 W. 26th St., Chicago, Ill.
Tel. Lawndale 1761

ALOIS VANA
— izdelovatelj —
sodovice, mineralne vode in raznih neopojnih pijač.
1837 So. Fisk St. Tel. Canal 140

Telefon: Monroe 3447.
H. SCHWARTZ
ima popolno zalogo trpežnih oblek in druge moške oprave: klobuke, kape, čevlje ter vsakovrstne kufre.
164—166 N. Halsted St., Chicago, Ill.

H. COOPER
trgovec z živili na drobno in debelo
Popolna zaloga sadja in zelenjave. Dobre in sveže jestvine na zapadni strani.
3744 W. 26th St., Chicago, Ill.
Naročila rapošiljamo na vse strani mesta. — Telefon Lawndale 762.

Dr. W. C. Ohlendorf, M. D.
Zdravnik za notranje bolezni in ranocelnik.
Zdravniška preiskava brezplačno—plačati je le zdravila. 1924 Blue Island Ave., Chicago. Uredуje od 1 do 3 pop.; od 7 do 9 zvečer. Izven Chicage živeči bolniki naj pišejo slovensko.

POZOR! SLOVENCI! POZOR!
SALOON
s modernim kegljiščem
Sveže pivo v sodčkih in buteljkah in druge raznovrstne pijače ter najfinejše smodke. Potniki dobe čedno prenočišče za nizko ceno.
Postrežba točna in izborna.
Vsem Slovencem in drugim Slovanom se toplo priporoča
MARTIN POTOKAR,
1625 So. Centre Ave. Chicago

Popolna razprodaja
Naša popolna razprodaja se je začela. Veliko znižanje na vsem zimskem blagu, kot obleke, suknje, klobuke, kape, itd., za mladeniče in odrašene. može.
Imamo najboljše obleke tvrdk: Cluett, Monarch, Intersta and Wilson Bros., ter srajce in spodnjo obleko in klobuke tvrdke "Stenson".
KOTRBA BRATJE
S. W. Cor. 26th St. & Millard Ave.
Tel. Lawndale 3682. Obleko po meri.

Največja slovanska tiskarna v Ameriki je
Narodna Tiskarna
2146-50 Blue Island Avenue, Chicago, Ill.
Mi tiskamo v Slovenskem, Hrvaškem, Slovaškem, Češkem Poljskem, kakor tudi v Angleškem in Nemškem jeziku. Naša posebnost so tiskovine za društvo in trgovce. "GLASILO" in "PROLETAREC" se tiskata v naši tiskarni -:- -:- -:-

ZDRAVLJENJE V 5 DNEH
Varicocele Hydrocele BREZ NOŽA IN BOLEČIN
Ozdravim vsacega, kdor trpi na Varicoceli, Structuri; dalje ozdravim nalezljivo zastrupljenje, živčno nezmožnost, vodenico in bolezni tičočih se moških.
Ta prilika je dana zlasti tistim, ki so izdali že velike svote zdravnikom ne da bi bili ozdravljeni in moj namen je, pokazati vsem, ki so bili zdravljeni po tucatih zdravnikov, brezuspešno, da posedujem le jaz edino sredstvo, s katerim zdravim vspešno.
Popravite Vaše zdravje
Pridite v moj urad in govorite zastonj. Govorimo vse jezike. Dobili boste najboljše nasvete in prednosti, ki sem si jih iztekel v moji 14 letni praksi kot specialist v boleznih pri moških.
Ozdravim pozitivno želodec, pljuča, ledice in neprilike v jetrih.
(Za neuspešno zdravljenje ni treba plačati).
TAJNE moške bolezni
zguba nagona, bolezni v ledicah in jetrih
zdravim hitro za stalno in tajno. Živčene onemoglosti, slabost, napor, zastrupljenje in zguba vode.
PLJUČA
naduho, Bronchitis, srčne bolezni in pljučne zdravim po moji najnovejši metodi

(Preiskovanje brezplačno)
Zastrupljenje krvi
in vseh drugih kožnih bolezni, kakor prišče, lucije, onemoglost itd.
Ženske bolezni
beli tok, bolečine v ozaturo, garje, otekline, podju in druge organske bolezni zdravim za stalno.
(Nasveti zaston)
DR. ŽINS, 183 N. Clark Str. med Randolph in Clark **Chicago**
Odprto: 8 zjutraj do 8 zvečer. Ob nedeljah od 8 zjutr. do 4 pop.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKI TOREK.

Lastnik in izdajatelj:
jugoslovanska delavska tiskovna družba v Chicago, Ill.

Naročnina: Za Ameriko $2.00 za celo leto, 1.00 za pol leta. Za Evropo $2.50 za celo leto, $1.25 za pol leta.
Oglasi po dogovoru. Pri spremembi bivališča je poleg novega naznaniti tudi STARI naslov.

PROLETARIAN

Owned and published EVERY TUESDAY by
South Slavic Workmen's Publishing Company
Chicago, Illinois.

Glasilo Slovenske organizacije Jugosl. socialistične Zveze v Ameriki.

Subscription rates: United States and Canada, $2.00 a year, $1.00 for half year. Foreign countries $2.50 a year, $1.25 for half year.
Advertising Rates on agreement.

NASLOV (ADDRESS):
"PROLETAREC"
2146 Blue Island ave. Chicago, Ill

Delavska mezda.

Delavska mezda ne more biti nikdar tako velika, da bi kapitalistu onemogočila njegovo podjetje in da bi mu odvzela možnost, da živi od svojega podjetja. Zakaj če bi bilo kapitalistično tarnanje nad delavskimi zahtevami po višji plači opravičeno, tedaj bi kapitalist že davno opustil svoje podjetje.

Ker pa ustvarijo delavci s svojim delom kapitalistu večjo vrednost, kakor je njih plača, zategadelj kapitalist vzlic svojemu tarnanju ne opusti podjetja, ker ima pač dobiček od njega, dobiček, ki mu ga ustvarja edinole izkoriščanje delavstva. V kapitalistični družbi torej delavska mezda nikdar ne more narasti do tiste višine, kjer bi prenehalo izkoriščanje delavca.

Delavec ustvari s svojim delom gotovo vrednost, kapitalist pa mu ne plača za njegovo delo toliko, kolikor je delo vredno, ampak veliko manj. Tisto vrednost, ki si jo kapitalist ohrani od delavčevega dela zase, imenujemo **nadvrednost** In ta nadvrednost, ta preostanek je mnogo večji kakor bi kdo sodil na prvi pogled. Zakaj nadvrednost ne obsega samo tistega dobička, ki ostane v rokah kapitalista, ampak še mnogo drugega, kar imenujemo, produkcijske ali prodajne stroške, zemljiška renta (najemnina), obrestovanje glavničnega kapitala, disconto (odbitek) za trgovca, ki odjemlje industrijcu blago, davki itd. Vse to odpade od prebitka, ki ga dobi kapitalist s tem, da plača delavcu mnogo manj, kakor pa je vredno njegovo delo. Ta prebitek mora biti torej precej velik, ako se hoče podjetje "rentirati"; zategadelj v današnji kapitalistični družbi delavska mezda nikdar ne more tako narasti, da bi dobil delavec samo približno toliko, kolikor je ustvaril s svojim delom. Kapitalistični mezdni sistem je torej v vseh okolščinah izkoriščanje delavstva in na tem izkoriščanju bo temeljil, čeprav si delavstvo pribori višje plače in ugodnejše delovne razmere, temeljil bo tako dolgo, dokler ne bo konec kapitalističnega družabnega reda in dokler ne zavlada v družbi socializem. Nemožno je napraviti kraj in konec izkoriščanju, dokler je uredba družbe kapitalistična. Tudi ob najvišjih plačah je izkoriščanje delavca zelo veliko.

Toda plača le malokdaj doseže tisto največjo višino, ki bi jo lahko dosegel. Pač pa se češče bliža svoji najnižji stopnji. In najnižjo stopnjo doseže tedaj, ko ne more delavcu več zadostovati niti za gole življenske potrebščine. Ako delavec ob svojem ne le strada, ampak tudi celo naglo lakote umrje, tedaj se mora vse delo končati.

Med tema mejama plava mezda. Mezda je tem nižja, čim manjše so navadne življenske potrebe delavca, čim več delavskih moči je podjetniku na razpolago in čim šibkejša je odporna sila delavcev.

Splošno mora biti delavska mezda tako visoka, da ohrani delavca zmožnega za delo, ali boljše povedano, mezda mora biti tako visoka, da ohrani kapitalistu tisto mero delovnih moči, ki jih ta rabi za produciranje. Mezda mora biti torej tako velika, da delavcu omogoči, ne le, da hrani samega sebe, ampak da rodi kapitalizmu tudi za delo sposoben naraščaj.

Gospodarski razvoj pa gre v smeri, da se življenski stroški za delavca znižajo in s tem je dana kapitalistu možnost, da tudi plače zmanjša.

Spretnost in moč sta bili za delavca že od nekdaj dvoje neobhodno potrebnih lastnosti. Učna doba rokodelca je bila zelo dolga, stroški njegove vzgoje so bili zategadelj veliki. Vedno bolj napredujoča delitev dela in pa razvoj strojne tehnike sta povzročila, da je bila posebna spretnost in pa moč v produkciji vedno bolj odveč. Ta dva činitelja sta tudi omogočila, da so se izučene delovne sile nadomestile z neizučenimi, torej tudi cenejšimi, omogočila pa sta tudi, da so nadomestovale moške pri delu šibke ženo, celo otroci. Že v manufakturni dobi opažamo ta pojav; z uvedbo strojev v produkcijo pa se je začelo izkoriščanje žen in otrok v najnežnejši starosti kar na debelo. To je bilo izkoriščanje najšibkejših izmed šibkih, ki so bili izročeni na milost in nemilost najnezaslišanejšemu grdemu ravnanju in priganjanstvu. Stroji, ki bi bili imeli biti blagoslov človeštva, so postali v rokah kapitalističnega izkoriščanja njega prokletstvo.

Mezdni delavec je moral preje že v interesu kapitalista zaslužiti toliko, da je preživel sebe in svojo rodbino. Zdaj pa ne dela le delavec sam, ampak brezobzirni kapitalistični sistem vprega tudi njegovo ženo in njegovo deco v težki jarem izkoriščanja. Zategadelj ohrani proletarčeva družina sposobnost za delo tudi tedaj, če ima oče manjšo plačo, ker vsi skupaj vendarle zaslužijo tisto svoto, ki je neobhodno potrebna, da proletarec ne umre lakote. Razentega nudi delo žen in otrok tudi ta dobiček, da so žene in otroci slabotnejše v odporu kakor moški, torej se dado tudi brezobzirneje izkoriščati.

Žensko in otroško delo zmanjša odporno moč delavca in poveča delavski trg, obenem daje kapitalistu možnost, da plačuje delavcu še manjšo plačo.

Vse izkoriščanje ima svoj izvor v tem, da se delavcu da manjšo plačo kakor jo je vredno njegovo delo. In dokler bo obstojala kapitalistična privatna lastnina, tako dolgo ne bo konec izkoriščanja, pa naj da podjetnik delavcu še tako visoko plačo. Šele ko zavlada v človeški družbi socializem, šele tedaj bo delavec v resnici prejel vso plačo za svoje delo.

AKORDNO DELO.

Pred kratkem so v Nemčiji strokovne organizacije naprosile večje število delavcev, naj povedo svoje mnenje o akordnem delu (piece work). Odgovori delavcev so zelo zanimivi in jih zato podajamo našemu delavstvu dobesedno. Vprašanje se je glasilo:

"Kaj Vam je ljubše, akordno delo ali mezda na uro, in zakaj?"

1. Mezda na uro, ker lehko bolj pazim na svoje zdravje.

2. Mezda na uro, ker se s tem preneha vsako prilizovanje pri predstojnikih. Ako vidijo prilizujenci, da s svojim klečeplaztvom ne dobe prav nič več kakor ostali delavci, tedaj se bodo spametovali sami od sebe in varovali svoje kosti. Pomaknemo se tako za eno stopnjo višje v našem pričakovanju na boljšo bodočnost,

3. Mezda na uro; le svobodna volja, čuvstvo časti in veselje do dela naj me vodijo, da razvijem vso svojo delovno moč.

4. Mezda na uro mi je ljubša, ker vem, koliko imam; preneha vse priganjanje, s tem se omeje nezgode pri delu, preneha tudi vse podkupljevanje uradnikov, dvojno merilo odpade.

5. Meni je vseeno, ker prvič e itak ne dela na ure in z akordnim delom je tudi le tako, da ima otrok svoje ime, in več kakor znaša povprečna mezda itak ne zaslužim.

6. Jaz sem za minimalno mezdo s stopnjevanjem. Tako bi imeli tudi telesno bolj slabotni delavci zagotovljen življenski obstoj.

7. Meni bi bila mezda na uro ljubša, ker bi bili s temi dohodki bolj zagotovljeni. In mislim tudi, da bi zavladala med delavstvom večja edinost, če bi imeli enakomernejše mezde.

8. Mezda na uro, ker bi vsaj lehko v miru zajtrkoval.

9. Mezda na uro ;delo bi ne bilo pregnano in zato bi ne bilo toliko delavcev brezposelnih.

10. Tedenske mezde: Ker nisem prijatelj izkoriščanja, imel bi vsaj pri jedi mir in ker bi se potem tudi ne prepiral s tovariši. Pri akordnem delu, kjer hoče drug drugega prekašati, nastane le prepir in nesloga.

11. Mezda na uro. Potem mi ni treba svojih telesnih moči napenjati po skrajnosti in podjetniku potem tudi ne polnim tako žepov, kakor pri akordnem delu.

12. Mezda na uro, ker vem, koliko bom zaslužil.

13. Mezda na uro, ker je s tem zagotovljen življenski obstoj tudi onim delavcem, ki so manj nadarjeni in spretni.

14. Od obeh načinov je mezda na uro manjše zlo, ker delavstvo pri tem ni tako izkoriščano, kakor pri akordnem delu, ki jo povečuje še kriza, vedno kolebanje zaslužka, ki je še posebno odvisen od inteligence posameznika in od materiala, ki ga obdeluje, vpliva vznemirljivo na delavca in njegovo družino. Te nedostatke bo odpravila le uvedba tedenske mezde, primerne gospodarskim razmeram, ki bo nastavljena za primeren delovni čas, ki ne bo izpodjedal delavčega zdravlja.

15. Na vsak način bi dal prednost mezdi na uro, ker bi bilo s tem omejeno čezmerno, nečloveško, medsebojno priganjanje. Težnja po visokem zaslužku in napačno častihlepje navaja zlasti tekstilne delavce, da pozabijo na vse obzire proti sebi in tovarišem. Zlasti mladinski delavci ăbčutijo to.

16. Mezda na uro; pri akordnem delu trpe delavci telesno in duševno, a korist ima le podjetnik.

17. Mezda na uro bi mi bila ljuba iz enostavnega razloga, ker je akordna mezda morilna mezda. Akord ustvarja tovarnarju bogastvo, delavcem pa prinaša bedo in bolezen.

18. Mezda na uro mi je na vsak način ljubša; ker pa je navadno ta mezda prav nizka, izvzemši nekatere visoko kvalificirane delavske kategorije, odobravam le vsled nujne sile akordno delo. Le z akordnim delom mi je mogoče, da zaslužim toliko, da ustrezam svojim težnjam po boljšem življenju.

19. Mezda na uro. Pri akordnem delu je delavčeva moč prehitro izčrpana. Delo, izvršeno v časovnih mezdah, bi bilo tudi natančnejše napravljeno, nepopolna izgotovitev bi izginila.

20. Mezda na uro. Ta način izločuje običajno mešetarenje za plačo v akordnem delu in omogočuje čeprav so dohodki nekoliko manjši, bolj človeško in manj duhomorno delo.

21. Mezda na uro, ker ne spravi delavca tako hitro na oni svet kakor akordno delo.

22. Akord je oni način, ki dopušča podjetniku najpripravnejšo izrabo vseh sil delavčevih, a delavca izčrpa prerano in ga spravi v bolezen. Akord pokvarja značaje, najsirovejši tovariši so navadno akordantje. Meni se najbolj gabi, če vidim akordante kako delajo brezobzirno, vedno gledajoč le na svojo korist.

23. Mezda na uro, ker vedno vem, koliko imam, če mine teden.

24. Akord je najbolj rafinirano izkoriščevalno sredstvo, ki si ga more izmisliti podjetnik. Ubija živce in veselje do dela.

25. Jaz sem nasprotnik akordnega dela, ker akord razklene v človeku najbolj egoistična nagnjenja.

Op. stavca. — No g. urednik! Kaj pravite k temu, da sem jaz že čez tri leta v taki sužnjosti. Pri tem pa posebno odobravam člen 19.

Dostavek uredništva: Pamujnosti v izboljšanju obstoječih razmer, pridete Vi, staci, zadnji na vrsto, ker Vaše razmere so še vedno za 100 proc. boljše od drugih.

Ker navajate, da obsojate akordno delo iz vzrokov, navedenih v členu 19., Vam svetujemo, da preštudirate tudi člen 15 in 25, morda boste v njih tudi našli kak vzrok za obsojanje akordnega dela!? Pa brez zamere!

LJUDSKA ARMADA.

Brezvestnemu vojnemu hujskanju in neutemeljeni vojni navdušenosti se zoperstavlja v teh kritičnih dneh edino le enodušen protest socialno demokratičnega delavstva. To seveda izrabljajo patriotje za agitacijo ki temelji na nepoznanju stališča, ki ga zavzema socialna demokracija nasproti deželni brambi in vojni. Voditelj francoskih socialnih demokratov Jaurés, je v svoji knjigi "Nova Armada" temeljito razložil socialistično stališče glede militarizma in vojne. Jaurés pravi: "Vso razdelitev ljudske armade, kakršno si mislimo mi, sem tako natančno obrazložil, da nam ne bodo mogli očitati nejasnost. Otročje bi bilo in naravnost v zasmeh odrekati deželi, ki ne more sama odločevati, ki je izročena samovojnosti bojaželjnih pustoloveev v notranjosti in zunanjim napadnikom, ki je vedno ogrožena po vojni ali ki stoji pred razburkanih vojnih strasti, če bi odrekali taki deželi potrebo njene obrambe. Z modro politiko, s treznostjo in pravičnostjo, s popolno opustitvijo nasilstva, z vestno upeljavo in uporabo novih pravnih sredstev, ki omogočujejo, da se rešujejo konflikti brez sile, potem pa tudi zajamčiti mir z pogumno ustanovitvijo tako silnega obrambnega aparata, da bi se udušila že v kalu vsa napadalna pohlepnost tudi najpredrznejših in najbolj roparskih elementov: to je pač največja naloga socialistične stranke."

Jaurés, kakor tudi vsa socialna demokracija, vidi najvažnejše sredstvo za ohranitev miru in za obrambo mej v ljudski armadi. Zaradi tega se obrača pred vsem v svoji knjigi proti napačnemu mnenju, kakor da bi bila ljudska armada zmedena masa, v uri nevarnosti šele ustanovljena armada, kjer bi nadomeščala moč organizacije visoko število in navdušenje. Zato dokazuje pred vsem, da je ljudska armada dobro izvežban vojaški material, ki se glede svoje vrednosti pač lahko meri z evropskimi armadami, ki imajo dolgotrajno vojno dolžnost. Ljudska armada se razlikuje od stalne armade ne toliko po višini svoje izvežbanosti, temveč se razlikuje v sistemu izobrazbe. Bivstvena razlika je zlasti v času, ki je odmerjen za izvežbanje po vojašnicah. Krajša službena doba pa pomeni razbremenitev vojaka in ljudskega premoženja. Jaurés navaja mnogo primerov; na Švedskem oskrbujeta šola in občina predpriprave za vojaško izvežbanje, zato je tam služba v vojašnci mnogo krajša. Navaja mnenja odličnih vojaških strokovnjakov, ki potrjujejo izbornost tega sistema.

Krajši čas izvežbanja se dopolni z večkratnimi orožnimi vajami — to je temeljno načelo ljudske armade. S tem se davčno breme ljudstva tako razbremeni, da se lahko izvede drugo načelo ljudske armade — splošna vojna dolžnost. Po imenu obstoja sicer splošna vojna dolžnost tudi danes, ali nobena država je ne more izvesti, da ne bi svoje davkoplačevalce s tem bremenom popolnoma ne uničila. Pristaši ljudske armade pa zastopajo mnenje, da je dolžnost vsakega državljana ščititi svojo domovino. Zatorej je jasno, da bi ljudska armada, kakor jo misli Jaurés, zmanjšala vojne davke, a ojačila brambno silo dežele. V silno zanimivih izvajanjih dokazuje potem, da je pomanjkanje splošne vojne dolžnosti le preostanek preteklosti, v kateri je bila obramba dežele predpravica višjih razredov. Na mesto pravega ljudskega oboroženja, pri katerem bi vojna zmožnost tako mladega moštva kakor tudi rezervistov ostala v več kratnih orožnih vajah vedno na višini, postavlja država organizacijo, ki jo imenuje Jaurés pohabljena obramba. "Močna demokratična ljudska armada, vojašnica le šola in vse ljudstvo silna, mnogoštevilna armada v službi ljudske avtonomije in miru: to bi bila v vojaškem oziru prava osvoboditev. Le tako bi bila mogoča!"

Kako si predstavlja Jaurés oficirsko vprašanje? Oficirji in moštvo se ne sme nikdar odtegniti ljudskemu življenju in preko vojaških dolžnosti jim mora biti omogočeno življenje civilistov, tako kakor je že šedaj na Angleškem. Oficirji bi ne smeli izhajati iz slojev, ki imajo kakršnekoli predpravice, temveč iz vseh ljudskih plasti. Le tretjina vseh oficirjev naj bo oficirjev po poklicu. Tako bi imele pred vsem različne strokovne organizacije pravico in dolžnost, predlagati posebno zmožne sinove svojih članov za oficirje po poklicu.

Ljudska armada ima edini namen: braniti domovino. In ker za tako obrambo zadostuje mnogo manj izdatkov kakor za roparske pohode, bi se prihranki porabili za ljudski dobrobit. Jaurés je pridjal svoji knjigi natančen načrt, ki ga je predložil zbornici in kjer je svoje ideje izrazil v zakonih. Kjer govori o organizaciji ljudske armade, je dejal: "Tako sestavljena armada ima edini namen, da ščiti domovino proti napadom. Vsaka vojna je zločin, ki ni započeta edinole v obrambo domovine, in vojna je le po tem resnično obrambna vojna, če je vlada lastne dežele, tuji vladi, s katero je v sporu, zaman predlagala poravnavo pri razsodišču.

Brez šale.

Tujec (bosonogemu dečku): "Ali te nič ne zebe? Zakaj se ne obuješ?"

Deček: "Nimam čevljev."

Tujec: "Kaj pa je tvoj oče?"

Deček: "Čevljar."

Tujec: "Zakaj ti ne kupi ali ne naredi čevljev?"

Deček: "Nima dela. Tvornica za čevlje je zaprla vrata."

Tujec: "Zakaj je tvornica zaprla vrata?"

Deček: "Zato, ker je — preveč čevljev."

Prvi delavec: "Jaz že ne dam nič na socializem."

Drugi delavec: "Zakaj?"

Prvi delavec: "Zato, ker socialisti hočejo vse razdeliti."

Drugi delavec: "Pustiva to. Ali mi posodiš pet dolarjev?"

Prvi delavec (povesi glavo): "Oprosti, ne morem — nimam."

"Drugi delavec: "Kako to, saj vendar delaš in včeraj je bila plača?"

Prvi delavec: "Da. Včeraj je bila plača, toda polovico plače sem moral dati bossu, ker mi je dal delo."

Drugi delavec (hudomušno): "Hm! Ali je tvoj boss socialist?"

Prvi delavec (molči) — — —

Janez: "Jaz sem proti temu, da bi ženske volile."

Jože: "Zakaj?"

Janez: "Zato, ker ženska mora biti doma pri otrokih in v kuhinji."

Jože (presenečen): "Kako je pa to, da ti kuhaš večerjo?"

Janez: "Moje stare še ni domov."

Jože: "Kje pa je?"

Janez (v zadregi): "Ona —kk! — v fabriki dela slamnike in že tri tedne dela zvečer "overtajm."

Antisocialist: "Vsakikrat kadar voliš socialiste, poteptaš svoj glas, kakor da bi sploh ne volil."

Socialist: "Tako? Koga si pa ti zadnjič volil?"

Antisocialist: "Jaz — jaz — jaz sploh nisem volil."

Socialist: "Zakaj ne?"

Antisocialist: "Pozabil sem registrirat."

Brezposelni: "Prosim, mister boss, ali bi mi dali delo?"

Boss: "Imaš kakšno priporočilo?"

Brezposelni: "Imam. Tukaj je priporočilno pismo od našega gospoda župnika."

Boss (hladno): "Ne velja nič. Župnik te pozna samo ob nedeljah. Mi pa rabimo delavca vsak dan."

Nekdo v Chicagi: "Sodrugi! Socialisti! Bog vam pomagaj — jaz vam želim vso srečo!"

Nekdo v Jolietu: "Kaj ga pa lomiš, Tone? Na ta način že ne boš škof!

Nekdo v Chicagi: "O prosim, prosim — bila je le šala!" —

Sojarc: "Halo vi delavski butci! Da boste znali: jaz sem veleučeni gospod So-jarc doma iz Šuške, sedaj — **velikomestni župnik!** Vprašam vas tole: kdo je produciral luno?"

Odgovor: "Ali vas luna trka?"

Sojarc: "Prosim oproščenja! Nisem mislil lune — mislil sem le, da kdo je produciral bolho?

Sojarc: "Aha! Aha! Zdaj pa imam socialiste v kozjem rogu! Pozor! Čujte! — Socialisti, vprašam vas tole: Do česa bo pa farška kuharica opravičena pod socializmom? Odgovorite!"

Odgovor: "Glej ga zlomka! Opravičena bo do tega, do česar je že danes — namreč do prismojenega zelja in do gomilic . . . Copito?"

* * *

Človek, kateri nima nič, ne more ničesar izgubiti. Vi nimaniči, ki ste naučeni, da bo socializem "nekaj vzel in razdelil", kaj naj socializem vam vzame?

LISTNICA UREDNIŠTVA.

Dopisi, ki niso prišli na vrsto v tej številki, pridejo prihodnjič!

Apel balk. sodrugov.

(Nadaljevanje s prve strani.)

moči od svojih članov, ki so ruinirani po vojni ali so pa zabredli v dolgove. In nikakor ne moremo upati, da bi mogli priti v red in v boljši položaj pred pretekom drugih dveh let.

Sodrugi, vašo pozornost kličemo k našim neprilikam ter vas prosimo, da apelirate na vse stranke Internacionale.

Ker rabimo veliko svoto za časopis, da premagamo velike politične in materialne teškoče, ki pridejo na nas v prihodnjem letu, ter za pokritje dolga na "Ljudskem domu", izjavljamo, da ne smatramo prispevkov, ki bi jih sprejeli, za dar temveč za posojilo, katero hočemo vrniti, kakor hitro mogoče, s hvaležno zahvalo. — Soc. pozdrav. — Za tajništvo stranke — Dragiša Lapčević.

Pismo bolgarskih sodrugov.

Sofija, 11. decembra 1912. — Izvrševalnemu odboru m. s. biroa. — Sodrugi! — Vojna nam je vzela skoraj devet desetin članov naših organizacij. Devetdeset odstotkov naših članov je na bojišču. Ostali so doma le starčki, dečki in pohabljenci, ki skušajo dobiti podporo od občin za zapuščene družine, ako so nezmožni za delo.

Ker se bliža mir, deluje naš centralni odbor na to, da zopet oživi naše organizacije ter jih privede na stopinjo, da bodo v stanu vršiti politične in mednarodne dolžnosti, katere so jim naložene. Dnevnik in centralni organ stranke: "Narod", ki je vsled vojaške justice in cenzure moral prenehati, mora zopet na dan, da prevzame vodilno vlogo v življenju stranke. Posledice vojne, ako sodimo s političnega, gospodarskega in financialnega stališča, morajo priti pred delavski razred ne samo potom strankinega organa, temveč tudi potom brošur in cirkularjev. Prisiljeni bomo tudi, da izvršujemo socialistično in demokratično propagando med v kulturi zaostalim prebivalstvom pridobljenih dežel, ako je hočemo rešiti reakcionarne nevarnosti; za vse to pa bo treba svežih sil in več denarja. Končno in brez odloga moramo delati nato, da ustvarimo ožje stike s socialisti sosednih dežel, ki so sedaj članice Balkanske lige, da se tako prepreči razkol in morebitno sovraštvo, ki sedaj eksistira.

Da pa izvrši vse te dolžnosti, ki so mu naložene, mora imeti centralni odbor vir velikih dohodkov, katerih pa danes nima in katerih tudi ne more pričakovati od svojih ruiniranih organizacij. K tem neprilikam pride tudi ona glede našega dnevnika in njegove tiskovne preše, na kateri smo zadolženi in katera bo nas tiščala k tlom ter naravno obremenjevala strankino blagajno za nedogleden čas.

Svesti si vseh težav, ki morajo biti premagane kakor hitro mogoče, se obrača centralni odbor na Mednarodni soc. biro z prošnjo, da se ta obrne za pomoč na one, ki bi nam zamogli pomagati.

V nadi, da bodo bolgarski socialisti vredni zaupanja Internacionale ter požrtovalnosti bratskih strank, ostajam s soc. pozdravom — za Centralni odbor stranke — Janko Sakasov.

Iz teh pisem je docela razviden obupen položaj naših srbskih in bolgarskih sodrugov, kojih odločen nastop za načela mednarodnega socializma v najbolj kritičnem času je vzbujal občudovanje zavednega proletariata vsega sveta. Vsi eventualni prispevki naj se pošiljajo na tajništvo Jugoslov. soc. Zveze, 111 N. Market St., Chicago, Ill.

"The Twilight Club" v New Yorku — nekakšno reformistično telo — naznanje, da je po skrbnem raziskavanju pronašel, da izmed sedaj živečih Amerikancev je sledečih dvanajst, ki so družabno najkoristnejši državljani: Jane Adams, Theodore Roosevelt, Thomas A. Edison, sodnik Lindsey, dr. H. W. Wiley, J. P. Morgan, dr. Simon Flexner, **Eugene V. Debs,** Mrs. Russell Sage in Rev. Anna Shaw. — Good for Gene! — ampak druščina, v katero so ga potisnili, ni zanj. (Mi se čudimo, kako da cenjeni "Twilight Club" nič ne ve o našem "velikem" Tonetu Sojarju ali Janezu Kranjcu!)

Stranka

Izvleček sklepov na seji gl. odbora J. S. Z. dne 9. jan. 1913.

Navzoči so Zavertnik st., Savić, Petrič, Lučić, Tomašek, Fabianich in Bajskić.

Zapisnik predzadnje seje se prečita in sprejme.

Vsled slabega finančnega stanja zvezne blagajne, se sklene, da se apelira na sekcije, da odstopijo zvezi zaostali dolg po 3 c od člana, in sicer za julij, avgust, september, oktober, november in december; če je mogoče pa tudi za januar, februar in marec 1913.

Z ozirom na to, da se kupiči v uradu tajništva delo, se sklene, da se da tajniku pomočnika. Plača vsakega je $16.00 na teden. — Ker tajnik Petrič odstopa mesto gl. tajnika z ozirom na to, da bo laglje dajal več pozornosti slovenski sekciji in pomagal gl. tajniku kjer bo potreba in ker se je že na seji z dne 1. januarja sklenilo, mesto oferirati sodr. I. Šušnjarju, kateri je med tem časom tudi odgovoril, da mesto sprejme, se smatra s tem zadeva rešena. Kot gl. tajnik nastopi sodr. I. Šušnjar s 1. februarjem 1913.

Sklene se, da se izvoli odbor, kateri ima nalogo, da pregleda zapisnik II. zbora in uredi glasovnice za splošno glasovanje. — V ta odbor so izvoljeni sodrugi Zavertnik ml., Polovina, Masten, Bornemissa, Savić in taj. Petrič

Sprejme se predlog, da izvanredni prispevki za zvezno tiskarno, katere je priporočil zbor, stopijo v veljavo takoj z mesecem januarjem 1913.

Sklene se konečno tudi, da se apelira na stranko za povrnitev stroškov enega agitatorja.

Tajništvo J. S. Z.

TRIMESEČNI RAČUN J. S. Z. od 1. okt. do 31. decem. 1912.

DOHODKI.

Oktober.

Prenos gotovine od septembra	$ 436.48
Prispevki članov	189.41
Članske knjižice	2.62
Kristanov fond	119.65
Literatura in kolekte	366.42
Znaki	16.35
Obrambni fond	5.00
Fond za II. zbor	68.41
	$1,204.34

November.

Prispevki članov	$ 201.06
Članske knjižice	3.35
Kristanov fond	50.00
Literatura in kolekte	135.35
Znaki	5.55
Fond za II. zbor	69.00
Razno	2.00
	$ 466.31

December.

Prispevki članov	$ 194.30
Članske knjižice	4.73
Literatura in kolekte	14.32
Znaki	14.94
Fond za II. zbor	69.19
Razno	13.71
	$ 311.19
Skupaj dohodkov	$1,981.84

IZDATKI.

Oktober.

Stranki za mesečne doneske	$ 78.10
Državnim organizacijam za mesečne doneske	35.45
Vožnje in hoteli	340.96
Znaki	22.00
Poštnina, telegrami in expres	14.25
Plače	114.00
Uradne potrebščine	3.20
Obrambni fond	61.80
Tiskovine in klišeji	1.50
Izmena čekov	.25
	$ 671.51

November.

Stranki za mesečne doneske	$ 72.20
Državnim organiz. za mesečne doneske	55.65
Literatura	267.43
Plače	361.22
Poštnina, telegrami in expres.	23.76
Uradne potrebščine	19.25
Tiskovine	3.00
Razno	7.51
Vožnje in hoteli	25.95
	$ 835.97

December.

Stranki za mesečne doneske	$ 66.30
Državnim org. za mesečne doneske	59.45
Vožnje	251.36
Literatura	13.30
Poštnina	11.88
Plače in dnevnice	94.00
Uradne potrebščine	12.95
	$ 509.24
Skupaj izdatkov	$2,016.72
Skupaj dohodkov	1,981.84
Primanjkljaj dne 31. dec. 1912.	$ 34.88

Frank Petrič, gl. tajn.

Za nadzorni odzor:

Mihael Mavrič, s. r.

Dolguje zveza v agitacijski fond	$ 8.88
Slovenski sekciji za obračun po 3c za julij, avg., sept., okt., nov. in dec. 1912	127.51
Hrvatski sekciji za iste mesece	97.14
Srbski sekciji za iste mesece	16.89
Skupaj dolgá	$ 250.42
Klubi dolgujejo zvezi	$ 23.77

ZA COLLINWOOD, O. — Dne 2. februarja dopoldne ob 10 uri se bode vršila v klubovi sobi izvanredna seja, katere naj se blagovolijo udeležiti vsi sodrugi.

Priporočal bi, naj bi se člani v bodoče malo bolj zanimali za klub, ter se vedno do zadnjega udeleževali mesečnih in izvanrednih sej; ker le s tem se omogoči napredek in razvoj kluba. Ravno zadnje mesečne seje se jih je tako malo udeležilo, da se sploh vršiti ni mogla.

Sodrugi! Delujmo za napredek socializma in sedaj v letu 1913. naj bode naše geslo: pridobiti novih članov, da se klub podvoji. To se zgodi le potom energičnih agitacij, zakar naj se zato zavzame sleherni član.

Za leto 1913. so izvoljeni v odbor sledeči sodrugi: Val. Plešič, blagajnik; G. M. Kabaj, tajnik; A. Dolinar, zapisnikar; J. Kunčič agitator; J. Kraševec, knjižničar ter J. Potočar in J. Božič v nadzorni odbor.

Vsem sodrugom krepki soč. pozdrav!

G. M. Kabaj.

ZA MC DONALD, PA.

Jugoslov. soc. klub, štev. 90. pozivlja vse svoje člane na izvanredno sejo, ki se vrši v nedeljo 2. februarja ob 9. uri dopoldne v hiši štev. 27.

Sodrugi vsi na to sejo!

Tajnik.

Socialistične vesti.

Te dni je umrl eden najodličnejših ruskih sodrugov, Vasilij Jefimov. Umrl je v moskovski ječi "butirki", kjer je umrlo že na tisoče in tisoče onih, ki so ljubili resnico bolj kakor svoje življenje. Jefimov je bil znan proletarcem širom Rusije, ki jo je prepotoval pod različnimi imeni: Samson, Saratovec, Boris, Smirnov itd. Umrl je vsled zastrupljenja krvi, ki so mu jo provzročili železni okovi na nogah. On, ki je vse svoje življenje delal na to, da bi rešil ruski proletariat okov, je umrl v okovih in vsled njih. Kruta ironija usode! Izšel je iz proletariata in je že dolgo vrsto let delal neutrudljivo v delavskih organizacijah, dokler ga niso v Moskvi zaprli, ker je bil socialist. Obsojen je bil vsled tega "zločina" na več letno prisilno delo. Star je bil šele 26 let in ni mu bila dana prilika, da bi bil razvil ves svoj bogati talent in svoje velike zmožnosti. Njegova smrt je vsakdanja drama po ječah, konec, kakoršnega učaka vsako leto sto in sto sodrugov in sodružic po ječah in pregnanstvu in vendar je nenadomestljiva izguba v še mladi ruski stranki.

— Ravno pet četrtletij po državnozborskih volitvah v Avstriji, l. 1911 je izdal statistični urad na Dunaju poročilo o teh volitvah. Po tej statistiki so dobili: nemški soialisti 541.003 glasov (l. 1907 pa 513.219), češki separisti 357.234 (l. 1907 pa 400.339), češki centralisti 19.374, poljski socialisti 64.569 (l. 1907 pa 65.057), italijanski socialisti 23.068 (l. 1907 pa 19,918), rusinski socialisti 21.618 (l. 1907 pa 27,978), slovenski socialisti 15,914 (l. 1907 pa 13.189, napredovali so torej za 2725 glasov), hrvaški socialisti 329 (l. 1907 pa 139). Skupaj torej 1,123,109.

— Krščansko socialni zastop v Dornbirnu na Predarlskem je zagrešil nesramno lopovščino: Izgnal je iz občine odgovornega urednika socialno demokratičnega glasila "Voralberger Wacht", so druga Hermana Leibfrieda, ki živi že dvanajst let v mestu. Leibfried je v smislu zakona zahteval sprejem v občinsko zvezo in dornbirnski so odgovorili s tem, da so moža izgnali, ki jim je bil vsled ostre kritike že dalj časa v želodcu. Delavstva se je vsled krščansko socialne nesramnosti polastilo hudo razburjenje. Vložen je priziv.

— Nagrobni spomenik so pred kratkem postavili na Dunaju sodrugu in državnemu poslancu Franc Silverju, ki se je 7. jan. l. l. ponesrečil na gorah. Njegovo trúplo je bilo najdeno šele 3. junija. Nagrobni spomenik,— delo kiparja Antona Sella — je poklonila nepozabnemu sodrugu in voditelju organizacija pekovskih delavcev v Avstriji.

Išče se Anton Novljan.

Pred dvema leti je bivalj v Broughton, Pa. Za njegov naslov želi zvedeti J. P. Novljan, Box 78, Aurora, Minn.

Jugoslovanska socijalistična Zveza v Ameriki

EKSEKUTIVA:

Jos. Zavertnik st., Tomo Bešenič, M. Lučič, Frank Podlipec, V. Tomašek R. B. Savich, S. Fabianich.

Frank Petrič, gl. tajnik, 111 Market St., Chicago, Ill.

Seje eksekutive so vsak prvi četrtek v mesecu ob 8 uri zvečer.

ODBOR ZA UPRAVO ZVEZNE TISKARNE.

G. Berger, Jos. Zavertnik ml., B. R. Savich, Frank Podboj, I. Steiner. — Vse informacije o tiskarni daje tajnik tega odbora B. R. Savich, 2318 Clybourn Ave., Chicago.

Klubi, ki žele govornike, naj se obrnejo na gl. tajnika.

ARKANSAS: —

83. Fort Smith, Ark.—Jugosl. soc. klub, taj. Frank Porenta, R.F.D, 3, Box 147.

CALIFORNIA:

68. Oakland—San Francisco, Calif. — Jugosl. soc. Udruž., tajnik M. Glumac, 100½ Fillmore St.

ILLINOIS: —

Štev. 1. Chicago, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Podlipec, 5039 W. 25th Pl., Cicero, Ill., organizator M. Kulovec.
4. La Salle, Ill. — Jugosl. soc. skupina, tajnik John Rogel, 1037 — 2nd St.
6. Chicago, Ill. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Jos. Krpan, 1830 So. Center Avenue.
17. Chicago, Ill.—Jugosl. žensko soc. udruženje, tajnica Frances Novak, 408 W. Elm Street.
20. Chicago, Ill.—Jugosl. soc. udruženje, taj. Rada Teofonov, 2318 Clybourn av.
39. Oglesby, Ill. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Frank Alant, box 67.
45. Waukegan, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik Josip Petrovčič, 311 South Ave. Seje so vsako zadnjo nedeljo v mesecu ob 2. uri popoldne v dvorani sodr. B. Mahniča.
46. Panama, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik Joe Ferjančič, box 10.
50. Virden, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik Sim. Kaučič, Box 631. Seje so vsako 2. in 4. nedeljo v mesecu ob osmi uri zjutraj v Union Hali.
56. East St. Louis, Ill. — Jugosl. socialistično udruženje, tajnik John Badalich, 1200 N. 3rd St.
60. Chicago, Ill. — Jugosl. socialistično udruženje, tajnik Simon Fabjanich, 2337 Wentworth ave.
64. Livingston, Ill. — Jugosl. socialističen klub, tajnik Frank Krek, P. O.
67. Springfield, Ill.—Jugosl. soc. klub, tajnik Joe Kampoch, 1602 Capitol Ave.
84. Witt, Ill. — Jugosl. soc. klub, tajnik John Tavornik, Box 135.
92. Zeigler, Ill. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Ad. Lukešič, box 32.

INDIANA: —

25. Indianapolis, Ind. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Fred Schoshl, 350 W. Washington St.
41. Clinton, Ind. — Jugosl. soc. klub, tajnik Victor Zupančič, box 17 R R. — Organizator L. Prašnikar. Seje so vsako prvo nedeljo ob 5 uri popoldne.
53. **Gary, Ind. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Geo. Maravich, 2193 Washington Street.**
58. Indianapolis, Ind. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Joca Petrovich, 607 W. Washington Street.
94. E. Hamond, Ind. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik John Medved, 1070 Columbia Ave.

KANSAS: —

30. Breezy Hill, Kans. — Jugosl. soc. skupina, tajnik John Lekše, Box 94.
31. West Mineral, Kans.—Jugosl. soc. skupina, tajnik John Goršek, box 211, W. Mineral, Kans.—Seje so vsako 1. in 3. nedeljo v mesecu ob 4 uri popoldne pri štef. Deliću.
34. Frontenac, Kans. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Thom. Kopšič, box 163.
79. Fleming, Kans., tajnik John Molka, R. R. 2, Cherokke, Kans.
80. Franklin, Kans. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Vegel, Box 38.
81. Skidmore, Kans.—Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Čemažar, Box 34.
82. Carona, Kans.—Jugosl. soc. klub, tajnik Blaž Mezori, Box 162.
91. Stone City, Kan. — Jugosl. soc. klub, tajnik Mihe Maček, Box 484, Stone City, Kans.

MICHIGAN: —

48. Calumet, Mich.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik Jos. Ozanich, 407½—5th St.
61. Detroit, Mich.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik Milan Kirin, 1200 Russell St. St.; organizator, Jos. Mantony.
88. Detroit, Mich. — Jugosl. Udruž., tajnik Vlad. Dokich, 731 Franklin St.

MINNESOTA: —

22. Chisholm, Minn. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik M. Pleše, Box 223.
54. Aurora, Minn. — Jugosl. soc. klub, tajnik John G. Mihelich, b. 251.

MISSOURI: —

14. St. Louis, Mo. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Jos. Filipovich, 3202 Chouteau St.

MONTANA: —

73. Red Lodge, Mont. — Jugosl. soc. klub, tajnik Louis Yeller, box 47, organizator Frank Doniček.
96. Bear Creek, Mont. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Herman, P. O. Washoe, Mont.
101. E. Helena, Mont. — Jugosl. soc. klub, tajnica Mary A. Strainer, box 75. Seje so vsakega 2. v mesecu ob 8 uri zvečer.

OHIO: —

2. Glencoe, O. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Pavel Dolenc, L. Box 43.—Redne mesečne seje so vsako 2. nedeljo popol. pri sodr. N. Ziembergerju.
18. E. Youngstown, O. — Jugosl. soc. udruženje, taj. Jos. Šestak, box 1218, E. Youngstown, O.
26. Steel, O. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Jos. Dernač, Box 26.
27. Cleveland, O. — Jugosl. soc. skupina, tajnik M. Petrovčič, 5912 Prosser av. Jos. Rauch, organizator. — Seje so vsako 2. in 4. nedeljo v mesecu ob 9. uri dopoldne v Jaites Halli, 6004 St. Clair Ave.
38. East Palestine, O.—Jugosl. soc. skupina, taj. Jak. Istenich, b. 304. Seje se vrše vsako zadnjo nedeljo ob 2. uri pop. v mesecu pri sodr. Fr. Bogataju. Organizator Frank Hostnik.
49. Collinwood, O. — Jugosl. soc. klub, tajink Gus. Kabaj, 3528 E. St. Clair Av. Cleveland, O.
62. Youngstown, O. — Jugosl. soc. klub, taj. Math. Urbas, Box 431, Youngstown, O.; organizator Anton Kikel.
66. Barberton, O. — Jugosl. socialistični klub, tajnik Frank Levstek, 817 Wooster ave.
71. Cleveland, O. — Jugosl. socialistično udurženje, tajnik Peter Pleško, 1430 E. 40th Street.
2. Collinwood, O.—Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Koželj, 4429 Aspenwalle av.
76. Euclid, O. — Jugosl. socialistični klub, tajnik John Ulaga, Cut Rd. & Goldar St., organizator Karol Kotnik.
86. Akron, O. — Jugosl. socialist. udruženje, tajnik Branko Šolić, 117 N. High Street.
89. Lorain, O. — Jugosl. soc. klub, tajnik Geo. Petkovšek, 1794 E. 29th St.
95. Piney Fork, O. — Jugosl. soc. klub, tajnik L. Glažer, P. O.

OREGON: —

40. Oregon City, Oreg. — Jugosl. soc. klub, tajnik John Kurnik, b. 244.
47. Portland, Ore.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik J. Obad, 1088 So. Front St.

PENNSYLVANIA: —

3. N. S. Pittsburgh, Pa. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Blaž. Žikić, 506 Chestnut St.
5. Conemaugh, Pa. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Jack Kocjan, Box 508.
10. Forest City, Pa. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Frank Ratais, box 106, Vandling, Pa.
12. E. Pittsburgh, Pa. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Luka Ikšić, box 388; John Gračanin, organizator.
13. Sygan, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik John Kvartich, b. 453, Morgan, Pa.
16. Clairton, Pa.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik Miro Zvonar, Blair Sta., B. 155.
19. Farrell, Pa.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik Frank Buyer, 1051 Hamilton av.
32. West Newton, Pa. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Jos. Žorko, Box 91a.
51. Monessen, Pa.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik Nik. Hajdin, Box 451.
57. So. Side Pittsburgh, Pa. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Vinko Spanovich, 2329 Jane St.
63. Herminie, Pa. — Jugosl. socialistični klub, tajnik Frank Rome, Box 10, R. F. D. 3, Irwin, Pa.
65. Johnstown, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik John Hribar, 509 Broad St.
69. Herminie Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik Ig. Kolar, box 73.
70. Large, Pa. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Mato Diganovič, Box 125.
74. Willock, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik Frank Dolinar, L. Box 112, organizator Jack Miklančič, L. Box 3.
75. Braddock, Pa. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik F. Boravich, 22 — 5th ave.
77. McKees Rocks, Pa. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik I. Vrček, 107 Ella St.
78. Ambridge, Pa.—Jugosl. soc. udruženje, tajnik Vid Habitov, Box 552. Seje vsake tretje nedelje v mes. ob 9. dopoldne u prostorih Soc. Ed. Bureau.
87. Fayette City, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik John Gartnar, b. 378. — Organizator John Baraga. Seje so vsako zadnjo nedeljo v mesecu.
90. McDonald, Pa. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik John Nevole, R. F. D. 4, Box 23.
93. Browndale, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik F. Verbajs, box 140, Forest City.
97. Homer City, Pa. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Stevo Janič, Box 421.
98. Garrett, Pa. — Jugosl. soc. klub, tajnik John Kralj, box 227.
99. McKees Port, Pa. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik J. Bošnjak, 606 Manning Avenue.
100. Ellsworth, Pa. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Jos. Puskarić, box 161 — Ellsworth, Pa.

WASHINGTON: —

28. Roslyn, Wash. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Frank Razem, box 445.

WISCONSIN: —

9. Milwaukee, Wis. — Jugosl. soc. udruženje, tajnik Alex Manich, 299 Greenbush St.
11. Kenosha, Wis. — Jugosl. socialistično udruženje, tajnik L. Vidmarich, 211 Caledonia St. Organizator M. Čubrilo. — Seje so vsako zadnjo nedeljo v mesecu v na Socialist. gl. stanu.
35. West Allis, Wis.—Jugosl. soc. udruženje, taj. Steve Bešenich, 469—51st ave.
37. Milwaukee, Wis. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Frank Novak, 257—1st ave. Seje so vsak drug petek v mesecu.

WYOMING: —

44. Superior, Wyo. — Jugosl. soc. skupina, tajnik Lukas Groser, Box 341. Seje so vsako drugo nedeljo v mesecu popoldne ob 2. uri v Hali K. Peruška.
85. Sweetwater, Wyo. — Jugosl. soc. klub, tajnik Jernej Bajda; organisator Bernard Robar. — Seje so vsako četrto nedeljo v mesecu ob 9 uri zjutraj pri John Zakajseku.

V mejah svojega denarja.

Ako hoče človek ostati pošten, mora živeti v mejah svojega denarja ter opustiti vse izgrede. Živeti mora pa tudi v mejah svoje moči ter opustiti preveliko delavnost. Ne sme delati več, kolikor zamorejo prenašati njegove mišice, njegovi živci in njegove možgani. Jesti in piti mora ono, kar zamore redno prebaviti. Ako prisili želodec, da mora več delovati, kot mu je možno, ga preobloži in izkrepi. Posledica tega je neprebavnost. Ona se mora ozdraviti takoj. Najhitrejše pomoč daje Trinerjevo ameriško zdravilno grenko vino. Ojačilo bo mišice in živce, izčistilo drobovje ter odobrilo vse organe k delovanju. Rabi naj se pri zapreki, neprebavnosti, glavobolu, bolečinah v trebuhu, neuralgiji in nervoznosti.

V lekarnah — Jos. Triner, 1333—1339 S. Ashland Ave. Chicago, Ill.

Trinerjev liniment iztira korenito vse bolečine iz mišic in kostnih sklepov.

ZASTOPNIKI PROLETARCA.

Aurora, Ill.: John Blaschitz, R. F. D. 4, box 63 A.
Aurora, Minn.: John P. Novljan, b. 78.
Bear Creek, Mont.: Frank Daniček.
Braddock, Pa.: Mike Bambich.
Brereton, Ill.: Frank Aleš.
Broughton, Pa.: Jakob Dolens, box 181.
Buxton, Iowa: John Kraševec.
Canonsburg in Meadow Lands, Pa.: John Koklich, box 276, Canonsburg, Pa.
Chicago, Ill.: Mike Kulovec in Frank Wegel, 460 N. Halsted St.
Chicopee, Kans.: Anton Šular, box 209.
Chisholm, Minn.: Anton Mahne.
Claridge, Pa.: Jacob Okorn & John Mlakar, box 68.
Cleveland, O.: Anton Gradisher, 1158 E. 61st St.
Clinton, Ind.: Viktor Zupančič, box 17, R. R.
Collinwood, O.: Dominik Blümmel.
Columbus, Kans.: Martin Jurečko, R. R. 3, box 60.
Conemaugh, Pa.: Andrej Vidrich, box 523; Frank Pavlovič.
Detroit, Mich.: F. C. Oglar.
Dodgeville, Mich.: Valentin Krall, Box 49.
Dunlo, Pa.: Frank Kaučič.
Ely, Minn.: John Teran, J. Škerjanec.
Eveleth, Minn.: Jacob Ambrožich.
Export in Pennsylvanijo: John Prostor.
Fitz Henry, Pa.: Frank Indef.
Franklin & Girard, Kans.: Fr. Wegel.
Frontenac, Kans.: Anton Katzman, John Bedene.
Gilbert and McKinley, Minn.: Anton Sterle.
Girard, O.: Anton Strah, box 372.
Glencoe, O.: Nace Žlemberger.
Greensburg, Pa.: Frank Matko, Keystone Hotel.
Herminie, Pa.: Jos. Bric.
Hibbing, Minn.: Frank Hitti in Henry Delles.
Huntington, Ark.: Karel Petrich.
Indianapolis, Ind.: J. Markich.
Irwin, Pa.: Fr. Perko, R. F. D. 2, b. 110.
Jenny Lind, Ark.: Frank Gorenc.
Johnstown, Pa.: Math. Gabrenja.
Kenosha, Wis.: Frank Žerovec.
La Salle, Ill.: John Rogelj, 1216—3d St. Martin Novlan, Jakob Brej.
Little Falls, N. Y.: M. Penich, 50 Johns Street.
Livingston, Ill.: Fr. Krek.
Lloydell, Pa. in okolica: Anton Strašišar.
McDonald, Pa.: Anton Skafar.
Milwaukee, Wis.: Val. Razborsik, 414 Virginia St.; Ig. Kuščjan, 229 — 1st Av.; John Krainc, 317 Florida St.
Morgan, Pa.: Louis Glažer.
Mulberry, Kans.: John Lekše.
Oregon City, Ore.: John Kurnik.
Panama, Ill.: Jos. Ferjančič.
E. E. Pittsburg, Pa.: Blaž. Novak, 6568 Rowan Ave.
Pueblo, Colo.: Chas. Pogorelec in Louis Korošec.
Pullman, Ill.: John Levstek, 11262 Stephenson Ave.
Red Lodge, Mont.: Louis Yeller, box 47 Call.
Rock Springs in Reliance, Wyo.: Jernej Verčič, box 152, Reliance.
Roslyn, Wash.: John Zobec, box 19.
Roundup, Mont.: Martin Mežnaršič.
Sharon, Pa.: Jos. Paulenich, R. F. D. 57, Box 44.
Smithon in Westmoreland Co., Pa.: Joseph Radisek, Central Hotel.
Springfield, Ill.: Frank Bregar.
Stauton, Ill.: Anton Ausec in Jos. Mostar.
Steelton, Pa.: F. N. Ribarich, 110 N. Front St.
Stone City, Mineral ter W. Mineral, Kans.: John Goršek.
St. Louis, Mo.: Val. Sever.
Struthers, O.: Math Urbas.
Sublet, Wyo.: John Ostrožnik, box 117.
Superior, Wyo.: Luka Glosser, box 341.
Sweetwater, Wyo.: Pavel Hribar.
Tonopah, Nev.: W. S. Štefanac.
Vandling in Forest City, Pa.: Frank Rataic, Box 106.
Waukegan & North Chicago: J. Zakovšek, 311 South St.
Willock, Pa.: Fr. Sedej.
Witt, Ill.: D. Sanuškar.
Youngstown, O.: John Petrič.
Yukon, Pa.: Ant. Lavrič.

Sodruge v tistih naselbinah kjer še nimajo stalnih zastopnikov, prosimo, da se zglasijo za zastopništvo. Prijavijo naj se kar potom dopisnice na upravništvo "Proletarca", na kar jim pošljemo vse potrebno.

Upravništvo.

Socialistični družinski koledar

kojega AMERIŠKO IZDAJO je naročila

Slovenska sekcija J. S. Z. v A.

je na potu in bo vsak čas tu.

"Družinski koledar" ima naslednjo vsebino:

a) SPISI:

Libertaire: V zadnji uri (uvodna pesem). — Kalendarij. — Beležke. — Splošni kalendarij. — Poštne, brzojavne in telefonske določbe. — Kolkovne lestvice. — Določila za kolkovanje listin, spisov, računov, knjig itd. — Dohodninski davek (tabela). — Krone v markah in dolarjih ter obratno (tabela). — Vojaška taksa (tabela). — Letni obzor. — Slavko Filipič: Lučil (pesem). — Ivan Cankar: Šopek cvetic. — Milka: Ne sanjajte! (pesem). — C. Fl. Golar: Ljubica iz tovarne. — Petöfi-Josipov: Sanje (pesem). — Vox-J. Molek, Chicago: Pripovedka. — Evica Rubič: Solnčna dežela (pesem). — Dr. Robert Dannenberg: Delavčeva usoda. — R. Korngold-J. Molek, Chicago: Zadnja noč (slika iz ameriških delavskih bojev). — Bojna pesem svobode (zgodovinska črtica). — Ferd. Hanusch: na potovanju. — Evgen V. Debs: Utrinki. — Ivan Cankar: Od Vrhnike do Borovnice. — P. F.: V naravo! — Jamski tajnik H. And. Perko: Svetovnoznana Postojnska jama. — Etbin Kristan: Na planine! (pesem). — Ign. A. Stebi: Črtica o zrakoplovstvu. — Moderna reklama (poučen sestavek za čitatelje listov.) — D. M.: Spomini. (Odlomki iz predavanja sodr. M. Cobala v ljubljanski "Vzajemnosti" dne 16. oktobra 1912). — Melhior Cobal: Pogled v preteklost rudarske organizacije na Slovenskem. — Jakob Škerbic: Strokovna organizacija pekovskih pomočnikov na Slovenskem. — Frank Petrič, Chicago: Nekaj splošne zgodovine socialističnega gibanja v Ameriki. — Alojzija Štebi: Ali si socialistinja? — Strokovne organizacije in socializem. — Dr. Anton Dermota: O obrtnih sodiščih. — Za časopisje (poučen sestavek). — Oglasi in beležke.

b) SLIKE:

12 koledarskih in več drugih vinjet. Dr. vitez Hochenburger. — Nikolaj Njegus Vavrak. — Grof Karel Stürgkh. — Poslanec Franc Silberer †. — Dr. Viktor Adler. — Ljubljanske nune Uršulinke gredo na volišče. — Orožništvo razganja z nasajenimi bajoneti radovedneže pred ljubljanskim ženskim voliščem. — Sprevod tržaških in ljubljanskih sodrugov na Dunajski cesti (cela stran). — Pozdravni govori pred "Narodnim domom". — Valentin Pitoni. — Giovani Oliva. — Ivan Štravs, župan mesta Idrije. — Opozicionalni ogrski poslanci gredo skupno pod vodstvom grofa Apponya v parlament. — Vojaštvo straži ogrski parlament. — Ogrski opozicijonalni poslanec Kovacs. — Diktator Hrvaške, Slavko pl. Čuvaj. — Avgust Bebel. — Italijansko taborišče v oazi. — Italijanska straža opazuje gibanje v nasprotnem taboru. — Umorjeni ruski ministrski predsednik Stolipin. — Evgen V. Debs, soc. preds. kandidat v Združenih državah. — Voljaštvo na trgu pred parlamentom v Teheranu. — Ljubica iz tovarne (2 sliki.)—"Da veš: Ti si naš kandidat." — Planinske koče "Prijateljev prirode" (5 slik). — Slike iz Postojnske jame (8 slik). — Razne vrste zrakoplovov in letalnih strojev (5 slik). — France Železnikar †. — Anton Grablovic †. — "Delavsko izobraževalno društvo" v Ljubljani l. 1881. — Rok Drofenik †. — Praznovanje l. majnika v Zagorju l. 1903. — Etbin Kristan (cela stran). — Josip Kopač. — Ignjat Miheve. — Tamburaški zbor "Vzajemnost", v Mostah. — Melhijor Čobal. — Andrej Čanžek. — Skupina slov. vodilnih sodrugov v Chicagu. — Slov. soc. klub št. 27 v Clevelandu. — Slov. soc. pevski zbor v Milwaukee. — Delavske hiše v Ljubljani. — E. Ruajan †.

Koledar obsega 13 tiskovnih pol v veliki osmerki (nad 210 strani) in je trdo vezan v krasne izvirne platnice.

Cena samo 30 centov.

Ker je število iztisov omejeno, naj vsak čitatelj takoj odpošle naročilo ter si tako zagotovi en iztis, sicer bo prepozno!

Naroča se pri: PROLETAREC, 2146 Blue Island Ave., Chicago, Ill.

ADVERTISEMENT

Avstr. Slovensko Bol. Pod. Društvo

Ustanovljeno 16. januvarja 1891. Inkorporirano 24. februvarja 1908 v državi Kansas.

Sedež: Frontenac, Kans.

GLAVNI URADNIKI:

Predsednik: MARTIN OBERŽAN, Box 72, Mineral, Kans.
Podpreds.: FRANK AUGUSTIN, Box 360, W. Mineral, Kans.
Tajnik: JOHN ČERNE, Box 4, Breezy Hill, Mulberry, Kans.
Blagajnik: FRANK STARČIČ, Box 245., Mulberry, Kans.
Zapisnikar: LOUIS BREZNIKAR, L. Box 38, Frontenac, Kans.

NADZORNIKI:

PONGRAC JURŠE, Box 357, W. Mineral, Kans.
ANTON KOTZMAN, Frontenac, Kans.
MARTIN KOCMAN, Box 482, Frontenac, Kans.

POROTNI ODBOR:

JOSIP SVATO, Woodward, Iowa.
JAKOB MLAKAR, Box 320, W. Mineral, Kans.
JOHN ERŽEN, Jenny Lind, Ark., Box 47.

Sprejemna pristojbina od 16. do 40. leta znaša samo eden Dolar. Vsi dopisi se naj blagovolijo pošiljati, gl. tajniku. Vse denarne pošiljatve pa gl. blagajniku.

IMENIK IN NASLOVNIK URADNIKOV KRAJEVNIH DRUŠTEV A. B. P. D. V LETU 1913.

Štev. 1. Frontenac, Kans.
Preds.: Anton Kotzman, Frontenac, Kans. Računov.: Louis Bresnikar, Lock Box 38, Frontenac, Kans. Blagaj.: Robert Gruber, Frontenac, Kans.

Štev. 2. Chicopee, Kans.
Preds.: Josef Lesjak, box 65, Chicopee, Kans. Računov.: Louis Aidich, bx. 131, Chicopee, Kans. Blagaj.: Valentin Yenko, box 273, Chicopee, Kans.

Š. 3. Neuburg, Kans.
Preds.: Josef Pečnik, R. F. D. 2, box 119, Mulberry, Kans. Računov.: John Črepnišek, R. F. D. 2, Mulberry, Kans. Blagaj: John Strah R. F. D. 2, box 60, Mulberry, Kans.

št. 4. Mineral, Kans.
Preds.: John Goršek, box 469, Stone City, Kans. Računov.: Louis Kovač, box 305, W. Mineral, Kans. Blagaj: Frank Spaiser, box 136, E. Mineral, Kans.

Štev. 5. Weir, Kans.
Preds.: Frank Perme, R. R. 1, Weir, Kans. Računov.: John Govekar, R. R. 1, Weir, Kans. Blagaj.: Peter Kukovič, R. R. 1, Weir, Kans.

Štev. 6. Yale, Kans.
Preds.: Jacob Kuplen, R. R. 8, Pittsburg Kans. Računov.: John Kuplen, box 115, Yale, Kans. Blagaj.: Anton Zagar, R. R. 8, Pittsburg, Kans.

št. 7. Curanville, Kans.
Preds.: John Koron, R. R. 8, Pittsburg, Kans. Računov.: Joseph Miklauz, box 64, Yale, Kans. Blag.: Peter Hofer, R. R. 8, Pittsburg, Kans.

Štev. 8. Fleming, Kans.
Preds.: Josef Intiher, R. R. 2, Cherokee, Kans. Računov.: Jacob Cukjati, R. F. D. 2, Pittsburg, Kans. Blagaj.: Herman Ilner, R. R. 2, Cherokee, Kans.

št. 9. Radley, Kans.
Preds.: John Dolanc, box 41, Radley Sta., Pittsburg, Kans. Računov.: Anton Komar, box 92, Radley Sta., Pittsburg, Kans. Blagaj.: Frank Tome, Dunkirk, R. R. 1, Pittsburg, Kans.

št. 10. Jenny Lind, Ark.
Preds.: Anton Kolbe, box 102, Jenny Lind, Ark. Računov.: John Eržen, box 47, Jenny Lind, Ark. Blagaj.: Leo. Kolene, box 235, Jenny Lind, Ark.

št. 11. Breezy Hill, Kans.
Preds.: Louis Ramovš, box 45, Breezy Hill, Mulberry, Kans. Računov.: Rochus Godina, R. F. D. 2, box 125, Mulberry, Kans. Blagaj.: John Zordani, Breezy Hill, Mulberry, Kans.

št. 12. Cherokee, Kans.
Preds.: John Masser, Skidmore, Kans. Računov.: Martin Simonišek, box 259, Cherokee, Kans. Blagaj.: Andrej Medved, box 2, Cherokee, Kans.

št. 13. Adamson, Okla.
Preds. Josef Čertalič, Adamson, Okla. Računov.: Rudolf Yeglič, box 244, Adamson, Okla. Blagaj.: Anton Kristan, box 26, Adamson, Okla.

št. 14. Maynard, O.
Preds.: Anton Škoberne, box 156, Maynard, O. Računov.: Leo Bregar, box 46, Maynard, Ohio. Blagaj.: Josef Miheuc, box 22, Maynard, Ohio.

št. 15. Pittsburg, Kans.
Preds.: August Degasperi, Pittsburg, Kans. Računov.: Anton Dellasega, box 483, Frontenac, Kans. Blagaj.: Peter Wirnsberger, Pittsburg, Kans.

št. 16. Franklin, Kans.
Preds.: John Žager, box 3, Franklin, Kans. Računov.: Vincenc Esgorshek, box 45, Franklin, Kans. Blagaj.: Anton Košir, Franklin, Kans.

št. 17. Carney, Iowa.
Preds.: Vincenc Merzel, box 78, Carney, Iowa. Računov.: Mike Krantz, R. R. 4, Des Moines, Iowa. Blagaj.: Louis Blasnik, box 61, Carney, Iowa.

št. 18. Winer Quarters, Utah.
Preds.: John Resnik, box 51, Winter Quarters, Utah. Računov.: Roman Schumer, box 45, Winter Quarters, Utah. Blagaj.: Andro Blažič, box 11, Winter Quarters, Utah.

št. 19. Black Diamond, Wash.
Preds.: Frank Kutcher, bx 606, Black Diamond, Wash. Računov.: Jack Schaller, box 274, Black Diamond, Wash. Blagaj.: Josef Plavec, box 644, Black Diamond, Wash.

št. 20. Ely, Minn.
Preds.: Jernej Janežič, box 398, Ely, Minn. Računov.: Anton Ereull, Ely, Minn. Blagaj.: John Teran, Ely, Minn.

št. 21. Witt, Ill.
Preds.: John Repolusky, bx 494, Witt, Ill. Računov.: Jacob Bregant, box 512, Witt, Ill. Blagaj.: Luka Drnovšek, box 424, Witt, Ill.

št. 22. Huntington, Ark.
Preds.: Anton Drening, Huntington, Ark. Računov.: Mike L. Sišco, Lock Box 45, Huntington, Ark. Blagaj.: John Morsi, box 54, Huntington, Ark.

MATI.

Socialen roman v dveh delih.
Spisal **Maxim Gorkij.**

Govor državnega pravdnika se je nepričakovano utrgal — parkrat je urno zamahnil po zraku, se priklonil sodnikom in sedel. Načelnik plemstva mu je pokimal z glavo, mestni župan mu je dal roko in okrožni glavar je pogledal na svoj trebuh in se nasmejal

Sodnikov njegov govor očividno ni razveselil in niti genili se niso.

—Besedo ima . . . — je dejal predsednik in približal list papirja svojemu obrazu — zagovornik Fedosjejeva, Markova in Zagarova.

Advokat, ki ga je mati videla pri Nikolaju, je vstal. Njegov obraz je bil ravnodušen, širok, njegove drobne oči so se svetlo smejale; bilo je, kakor da sta iz stopili izpod rdečkastih obrvi dve ostrini in da režeta kakor škarje po zraku. Počasi je govoril, zvonko in jasno, a mati ni mogla razumeti njegovih besed — Sisov ji je venomer šepetal v ušesa:

— Ali si razumela, kaj je dedejal? Razumela? Pravi, da so poredni, propadli, neumni . . .

Odgovarjala ni; težko razočaranje jo je potlačilo. Užaljenost je rasla in stiskala njeno dušo. Sedaj je Vlasovki bilo jasno, zakaj je začala na pravičnost, upala na oster, pošten boj resnice Pavlove z resnico sodnikov. Mislila je, da bodo sodniki izpraševali Pavla dolgo, pozorno in podrobno o vsem njegovem srčnem življenju, pregledali z ostrimi očmi vse misli in dela njenega sina, vse njegove dneve. In ko vidijo njegovo resnico, tedaj poreko pravično in glasno:

— Ta človek ima prav!

Nič podobnega (!) Zdelo se ji je, da so obtoženci neskončno oddaljeni od sodnikov, a sodniki — odveč. Utrujena in pričakovanja je mati izgubila zanimanje za razpravo, in ne da bi poslušala, je mislila užaljena:

— Ali je to sodišče? . . .

In ta beseda se ji je zdela prazna, zvenela je kakor počen lonec.

— Tako je! — je pritrdil šepetaje Sizov.

— Kakor mrtvi so! — je vzdihnila.

— Zdaj oživljajo!

Pogledala jih je in opazila na obrazih sodnikov sence notranjega nemira. Drugi odvetnik, majhen človek, z ostrim, bledim obrazom, je govoril, a sodniki so mu segali v besedo.

Državni pravdnik je poskočil kvišku, urno in srdito pripomnil nekaj k protokolu: potem je predsednik posvaril zagovornika. Ta se je spoštljivo poklonil, ga poslušal in nadaljeval svoja izvajanja.

— Brž, brž! — je pripomnil Sizov. — Le brž . . . kje je duša?

V dvorani je vse oživelo, bojno navdušenje je zasijalo, zagovornik je mahal na vse strani in pošteno strojil s svojimi ostrimi besedami staro kožo sodnikom. Bilo je, kakor da so se sodniki primaknili tesneje drug k drugemu, da so se napeli in napihnili, da bi odvrnili ostre, strupene udarce besed z mehko, rahlo maso svojega telesa.

Mati jih je opazovala in zdelo se ji je, kakor da se vse bolj napihujejo, iz strahu, da zbude advokatovi udarci odmev v njihovih prsih in zmotijo njih ravnotežje.

V tem se je vzdignil Pavel in naenkrat je postalo vse tiho, mati se je zazibala z vsem telesom naprej. Pavel je začel mirno:

— Kot strankar priznavam le sodišče svoje stranke in govoril ne bom v svojo obrambo, temveč, — naželjo svojih tovarišev, ki so se odrekli obrambi — vam poskusim razložiti to, česar niste razumeli . . . Državni pravdnik je imenoval naš vstop v socialno demokracijo — upor zoper najvišjo oblast in ves čas nas je gledal kot upornike zoper carja. Izjaviti pa moram, da ne smatramo carja za edino verigo, ki okleplja telo dežele, le prva, najbližja veriga je, ki jo moramo strgati z ljudstva . .

Tlhota se je pod zvoki njegovega trdega glasu še poglobila, kakor da bi razmikal stene dvorane, in bilo je, kakor da se Pavel odmika od ljudi in da postaja vse jasnejši, vse vzvišenejši.

Hlad jo je spreletel.

Sodniki so se okorno zgenili. Načelnik plemstva je nekaj zašepetal sodniku z lenim obrazom, ta je pokimal z glavo in se obrnil k starcu, h krati mu je govoril v uho bolni sodnik. Starec se je zazibal v svojem stolu na levo in na desno in dejal nekaj Pavlu, ampak njegov glas je utonil v enakomernem in širokem potoku Pavlovih besed.

— Mi smo —, socialisti. To je, sovražniki smo zasebne lastnine, ki razdvaja ljudi, ki jih oborožuje drugega protu drugemu, ki ustvarja nespravljivo nasprotje interesov, ki laže zakrivajoč ali upravičujoč to sovražnost interesov in ki kvari ves svet z lažjo, hinavščino in z zlobo . . . Mi pravimo: Družba, ki vidi v človeku golo orodje za svojo obogatitev, je protičloveška, nam je sovražna, ne moremo se spraviti z njeno dvojno, lažnjivo moralo, njen cinizem in okrutnost proti osebnosti sta nam zoprna, hočemo in bomo se borili proti vsem oblikam fizičnega in moralnega robstva, v katero je pahnila človeka ta družba, proti vsemu sebičnemu izkoriščanju človeka . . . Mi, delavci, smo — ljudje, katerih delo vstvarja vse — od gigantskih strojev, do otroških igrač, ljudje smo, oropani pravice, da se bojujemo za svoje človeško dostojanstvo, vsakdo nas hoče in more izpremeniti v orodje za dosege svojih ciljev. Mi zahtevamo zase toliko svobode, da nam bo mogoče sčasoma osvojiti si vso oblast. Naše geslo je preprosto: Proč z zasebno lastnino! Vsa proizvajalna sredstva ljudstvu. Vso oblast ljudstvu! Delo je obvezno za vse! Vidite, da nismo puntarji!

Pavel se je nasmehnil, segel počasi z rokami v lase, ogenj njegovih sinjih oči je zaplamtel svetleje.

— Prosim vas . . . da ostanete pri stvari! — je dejal predsednik razločno in glasno. S prsi se je obrnil proti Pavlu, motril ga je, in materi se je zdelo, da se je njegovo levo, kalno oko razgorelo v zloben, požrešen ogenj. In vsi sodniki so gledali na njenega sina, kakor da bi prilepili svoje oči k njegovemu obrazu, kakor da bi se prisesali k njegovemu telesu, kakor da žejajo po njegovi krvi, da ožive z njo svoja izžeta telesa. A on, raven in visok, je stal trdno in krepko, iztegoval k njim roko in govoril ne glasno, ampak razločno:

— Mi smo — revolucionarji in bodemo toliko časa, dokler bo zasebna lastnina, dokler eni le zapovedujejo, drugi le robotajo. Družbo pobijamo, katere interes ste dolžni ščititi, nje nespravljivi sovražniki in vaši smo, in vsaka sprava med nami je nemogoča toliko časa, da zmagamo, in zmagali bomo, mi delavci! Vaši gospodarji pač niso tako silni, kakor se jim dozdeva. Tista lastnina, za katero žrtvujejo milione zasužnjenih ljudi, tista sila, ki jim daje oblast nad nami, zbuja med njimi sovražna trenja, in jih kvari fizično in moralno. Lastnina zahteva za svojo zaščito preobilo napora, v resnici ste vsi vi, naši ukazovalci, večji robje, kakor mi — vi ste zasužnjeni duhovno, a mi le — fizično. Vi ne morete uteči tlaku predsodkov in navad, tlaku, ki vas je duhovno usmrtil, a nas ne ovira nič, da smo znotraj svobodni. Strup, s katerim nas trujete, je šibkejši od protistrupa, ki ga — nehote — vlivate v naše spoznanje . . . Spoznanje raste, neprenehoma se razvija, vse hitrejše razgoreva in trga za sabo vse boljše, vse duhovno zdravo tudi iz vaše srede. Poglejte — med vami ni več ljudi, ki bi se mogli idejno boriti za vašo oblast, razdali ste že vse argumente, ki vas morajo obvarovati pred naskokom zgodovinske pravičnosti, ničesar novega ne morete ustvariti v oblasti idej, duhovno jalovi ste. Naše ideje rasto, vse žarkejše se razgorevajo, ljudske množice si osvajajo in organizirajo za boj, za svobodo. Spoznanje velike vloge delavca zliva vse delavce na svetu v eno dušo — z ničemer ne morete ustavljati obnovljenja življenja, le s krutostjo in cinizmom. A cinizem je očividen, krutost pa draži. In roke, ki nas danes duše, bodo skoro prijateljsko stiskale naše roke. Vaša sila je mehanska sila obrestujočega se zlata, druži vas v skupine, poklicane, da druga drugo požira, naša sila pa je živa sila rastočega spoznanja delavske vzajemnosti.

Vse, kar delate vi, je zločinsko, ker meri na to, da zasužnji ljudi; naše delo pa osvobojuje svet od strahov in pošasti, ki jih je vstvarila vaša laž, vaša zloba, vaša poželjivost in ki plašijo ljudstvo. Izruvali ste človeka iz življenja in ga pokončali; socializem pa združuje od vas razdejani svet v veliko harmonsko celoto in ta — pride!

Pavel se je ustavil za hip in ponovil tiho, a krepkejše:

— Pride!

Sodniki so šepetali med seboj, delali čudne obraze in niti za trenotek niso obrnili poželjivih oči od Pavla, a mati je čutila, da skrunijo njegovo gibko, krepko telo s svojimi pogledi, da ga zavidajo za njegovo zdravje, silo, svežost. Obtoženci so pozorno poslušali besede svojega tovariša, njih obrazi so pobledeli, oči so radostno zasijale. Mati je požirala sinove besede, vtiskale so se ji v urejenih vrstah v spomin. Predsednik je nekolikokrat ustavil Pavla, mu razložil kaj, enkrat se je celo žalostno nasmehnil; Pavel ga je molče poslušal in nadaljeval ostro, a mirno. Prisilil je, da so ga vsi poslušali, podrejajoč svo ji volji — voljo sodnikov. Dolgo je trajalo, naposled pa je starec nekaj zakričal zamahnivši z roko proti Pavlu. V odgovor se je razlil nekoliko porogljivo Pavlov glas.

— Na koncu sem! Osebno vas nisem hotel žaliti, narobe — nehote prisoten pri tej komediji, ki jo imenujete sodno razpravo, sočuvstvujem z vami. Ljudje ste in vselej nam je žal videti ljudi, ki so, četudi sovražni našemu cilju, prisiljeni, da tako sramotno služijo nasilju, ki so do te mere izgubili zavest svojega človeškega dostojanstva . . .

Sedel je, ne da bi se ozrl na sodnike, mati je zadrževala sapo, nepremično strmela na sodnike in čakala.

Andrej, ves razžarjen, je krepko stisnil Pavlu roko, Samojlov, Mazin in vsi drugi so se živahno sklonili k njemu. Pavel se je nasmehnil v zadregi zastran pritrjevanja tovarišev; obrnil se je tja, kjer je sedela mati in ji je pokimal z glavo, kakor da bi jo vprašal:

— Ali je prav?

Z globokim, veselim vzdihom mu je odgovorila, vsa zalita od vročega vala ljubezni.

— To je bilo sodišče! — je zašepetal Sizov. — Kako jih je . . . a?

Molče je pokimala z glavo, zadovoljna s tem, da je sin govoril tako smelo, morda še zadovolnejša s tem, da je končal. V glavi ji je nemirno razbijalo vprašanje:

— No? Kaj pa sedaj?

XXVI.

Kar je govoril sin, ji ni bilo novo, poznala je te misli, ali prvikrat je tu, pred sodiščem, začutila čudno, privlačno silo njegove vere. Čudila se je Pavlovemu miru; čakala je, da se bodo sodniki prerekali ž njim, da mu bodo srdito odgovarjali naglašajoč resnico svojo. A sedaj je vstal Andrej, pogledal izpod čela na sodnike in izpregovoril:

— Gospodje zagovorniki . . .

— Pred vami je sodišče, in ne zagovorništvo! — je srdito in pa glasno pripomnil sodnik z bolnim obrazom. Iz Andrejevega izraza je mati videla, da se norčuje iz sodnikov: njegovi brki so se tresli, v očeh je sijala zvijačna mačja priliznjenost, ki jo je dobro poznala. Krepko si je otrl glavo s svojo dolgo roko in vzdihnil.

— Kako? — je dejal in zmajal z glavo. — Mislim, da ni tako; vi niste sodniki, temveč zagovorniki . . .

— Prosim vas, da govorite k stvari! — je suho pripomnil predsednik.

— K stvari? Dobro! Tako daleč sem že, da vam verujem, da ste resnično sodniki, neodvisni, pošteni ljudje . . .

— Sodišče ne potrebuje vaše karakteristike . . .

— Ne potrebuje je? . . . Hm . . . no, bom pa nadaljeval . . . ljudje, za katerih ni ne znancev ne prijateljev, prosti ljudje. Tu stojita pred vami dve stranki, in ena toži: Oropal me je in povezal! A druga odgovarja: Pravico imam oropati in povezovati, ker imam puško . . .

— Ali imate omeniti kaj k stvari? — je vprašal starec s povišanim glasom. Roka se mu je tresla in prijetno je bilo materi videti, da se srdi. Ali Andrejevo obnašanje ji ni bilo po godu — ni se prilegalo sinovim besedam — resnega in strogega spora je hotela.

Malorus je molče pogledal na starca, potem je zmajal z glavo in dejal resnobno:

— K stvari? . . . Čemu pa bi govoril z vami k stvari? Kar vam je bilo treba izvedeti, vam je povedal tovariš. Ostalo vam razlože, kadar bo čas, drugi . . .

Starec je počasi vstal in izjavil:

— Vzamem vam besedo! Grigorij Samojlov.

Malorus je stisnil usta in se leno spustil na klop; poleg njega je vstal Samojlov:

— Državni pravdnik je imenoval sodruge divjake, sovražnike kulture . . .

— Govorite le o tem, kar se tiče vaše zadeve . . .

— To se je — tiče . . . Ničesar ni, kar se ne bi tikalo poštenih ljudi . . . In prosim vas, da me ne motite . . . Vprašam vas — kaj pa je vaša kultura?

— Tukaj nismo za disputacije z vami! K stvari! — je dejal starec in pokazal zobe.

Andrejevo obnašanje je izpremenilo sodnike. Njegove besede, kakor da bi bilo z njih nekaj posnelo, na sivih obrazih so se pokazale sive lise, v očeh so gorele hladne, zelene iskre. Pavlove besede so jih razdražile, a svojo silo so zadržavale razdraženost in zbujale izsiljeni spoštovanje; Malorus je strgal to zatajevanje in razgalil to, kar je bilo pod njim. Šepetali so med seboj s čudnimi obrazi in se začeli gibati neprimerno naglo.

— Vohune vzgajate, žene zapeljujete in dekleta, iz ljudi delate tatove in ubijalce, z žganjem jih zastrupljate . . . Mednarodni poboji, ljudske vraže, moralno propadanje in podivjanost, to je vaša kultura! Da, sovražniki te kulture smo!

— Prosim vas! — je zavpil starec in podbradek se mu je potresel. A Samojlov, ves rdeč, je bliknil z očmi in tudi zakričal:

— A mi čislamo in cenimo drugo kulturo — nje stvaritelje ste pustili, da so poginili v ječah in zblazneli . . .

— Vzmem Vam besedo! . . Fjodor Mazin!

Mali Mazin je vstal, kakor da bi kvišku šinilo šilo in dejal s pretrganim glasom:

— Pozdravljeni! . . . Vem, da ste me obsodili . . .

Zasopel je, prebledel, na njegovem obrazu so ostale le še oči; iztegnil je roko in zaklical:

— Častno besedo! . . . Kamorkoli me pošljete — pobegnem, povrnem se in bodem delal zmerom . . . vse žive dni. Častno besedo!

Sizov je zakašljal in se zamajal. In vse občinstvo, prevzeto od rastočega razburjenja, je godlo nekam čudno in zamolklo. Neka ženska je plakala, nekdo je duše če kašljal. Orožniki so ogledovali obtožence s topim začudenjem in občinstvo — z zlobo. Sodniki so se majali, starec je tenko zaklical:

— Gusev Ivan!

— Ne bom govoril!

— Vasilij Gusev!

— Tudi ne!

— Bukin Fjodor!

Bledi uveli mladenič se je okorno dvignil, zmajal z glavo in deljal medlo:

— Sramujte se . . . Okoren človek sem, a pravico le razumem . . . — Roko je dvignil nad glavo in umolknil z napol zatisnjenimi očmi, kakor da bi se zamaknil nekam v daljavo,

— Kaj? — je razdraženo in začudeno zakričal starec in se naslonil na stol.

(Dalje prihodnjič.)

V tovarni in doma.

Iz Ogrskega.

V tovarni.

Ruta mu je segala do ušes, kučma do vrata. Šandor Mohuk je jako zmrznjen mož in tudi pipo kadi samo zategadelj, da se ogreje. Toda takoj jo vzame iz ust in jo utakne v žep, brž ko je dospel do tovarniških vrat. Vratar bi to lahko smatral za nedostojnost, saj ga že tako pisano gleda zaradi njegove kučme, zaradi rute, zaradi vsega, kajti vratar ne more trpeti Šandorja Mohuka.

Ko je tako smuknil z najvdanejšim pozdravom noter, se je oddahnil. Vratar je bil proti njemu s hrbtom obrnjen in ga torej niti nahrulil ni. Šel je preko mogočnega dvorišča skozi vrsto zarjavelih kotlov, ostankov vozov, pri katerih so si dali opraviti z visoko zavihanimi rokavi molčeči kovači, ki so prezirno izpljunili v smeri njegove poti in dejali:

"Zaljubljenec".

Toda čemu? To naj ve ljubi Bog. Ti goloroki ljudje so, kadar gredo na delo, kadar se vračajo z dela, prav tako stisnjeni kakor on, kakor vsak delavec, ki je na potu. In vendar samo njega zasmehujejo, druzega nikogar. Pač zategadelj, ker je tako neroden človek, na katerega nosu je zapisano, da se boji za svoj kruh prav tako pred tovarniškim ravnateljem kakor pred psom brez gospodarja. Zategadelj je tudi napram vsakomur ponižen in prav zategadelj jezdi vsakdo po njem.

Koncem livarne je delavnica za vrtanje. Šandor Mohuk se priključi tudi pred ogromnim jermenom, kajti dobro ve, da ga, ako le enkrat opusti, jermen svedra zgrabi okolo života in ga zakolobari v vrtoglavo z dimom prepojeno višino, kjer vsevprek brne železni drogovi in šipe prenosnih naprav in vrte prasketajoče jermene.

Bogve kako ume delavec svoje delo vedno tako urediti, da je pripravljen na delo, pa naj pride na mesto kadarkoli, ravno v trenutku, ko ravnatelja parna piščal in čeprav ni strokovnjak, Šandor Mohuk niti tega ne razume. Tisti, ki so bili tudi njim poišli, so imeli še opraviti z ruto, z modro bluzo, ki so jo nasili čisto spodaj, on pa je že stal pri svojem svedru do tal v moderi obleki in umazan do ušes ter s plašnimi pogledi opazoval gibanje pošastnega jermena. Ako prične delati, se mu smejejo tovariši, ako stoji brez dela, ga lahko nahrulijo delovodja.

"Tepec, rajši stoji in kvari trak, samo da ne prične minuto poprej delom, čeprav ga samo iz milosti trpimo. Tako počasen je, kakor veliki kazalec na uri".

Slednji se odloči in prične delati. Vratar mora lasnje v ogromne železne kocke. Na on, ampak sveder na paro. Nenarno delo, ki bi ga lahko opravljal tudi konj. Na železni kocki je treba zaznamovano, kam naj se zavrta luknja, velikost določi sveder, ki ga je vtaknil mojster; on mora samo železne kocke pristavljati in odstavljati, postavljati in spuščati sveder, ga nazati z olja in paziti, da vrta navpično navzdol, ne pa poševno.

Enake čele imajo poleg njega dninarji in vajenci; on je edini strojni ključavničar, ki ga uporabljajo za to delo. Za vse drugo je zaposlen, prenesden.

Tekom časa stopi zdaj ta zdaj oni k vajencu in si da postreči Šandor Mohuk si tega ne upa. Nekateri želedec se začne oglašati, toda nima poguma. Da bi stopil k suknjiču in vzel iz njega kos kruha, ki ga je bil doma vtaknil vanj za južino. Da, šele tedaj sme južino, ko ga strogi parni rog ošabno nakruli: Izgini h kosilu!"

Dninarji okolo njega se čisto prijetno zabavajo, medtem ko naravnajo sveder. Čim jim delovodja ali ta ali oni inženirjev obrne hrbet, se porogljivo nasmejijo drug drugemu in vedo o dotičnem vselej kaj poniževalnega povedati. Delovodjo imenujejo rjavca, vsled njegove rdeče brade in njegovega rdečega nosu, o višjem inženirju govore pa samo kakor o "Židu". Čemu? Odveč je morda, da bi to razkladali.

Nato govore o socializmu, polemizirajo med sabo, preklinjajo kapitalizem in stroje. Šandor Mohuk jih samo posluša, to se pravi, on se ne upa niti poslušati. Zakaj vendar ne? Zakaj naj bi imenoval delovodjo rjavca, višjega inženirja pa za žida! Tega ovel

ljubi s pasjo vdanostjo, kajti edini človek je, ki je z njim prijazen. Misli tudi na to, da bi prepovedali tako nevljudno govorjenje, ali resnično ostane samo pri mislih in še te kmalu bojazljivo zbeže.

Tak je Šandor Mohuk. In ko stoji tako poleg stroja, se zdi, da je v stroju več človeškega dostojanstva, kakor v njem. Bojazljiv je, neroden, top in potrpežljiv. On se niti veseliti ne more, kakor drugi, kadar ob šestih zadoni osvobojujoči parni rog, ko se nenadoma umiri sleherna roka razen roke Šandorja Mohuka, ki se ne upa prenehati z delom, dokler vidi predpostavljenega. Slednjič se počasi spravi in caplja sam in plaho pogledujoč ljudi ven medtem ko odhajajo drugi v skupinah razgovarjajoč in smejoč se. Veliki tovarniški pes ga napade, vratar se smeje in ga preklinja ter mirno gleda, kako se najponižnejše brani proti mogočni živali in jo pogosto z milo prosečim glasom pokliče po imenu:

"Nero, Nero!"

Doma.

Ali poznate Novopeštanško pot? Po njej se vračajo domov ljudje, podobni senecam. Pozno zvečer se vale črno po njej. Vozovi električne železnice ropočejo mimo njih in v zraku je več prahu kakor kisika. Vanjo se zlivajo žalostne z deskami oblite ulice in zdi se, da postane vsak človek, ko krene v to ulico, takoj cestni razbojnik — tako strašno izgledajo nevarni tovarniški delavci, do ušes zaviti v ruto, kučmo pomaknjeno do vratu in čez.

Ko gre Šandor Mohuk po leseni ulici, mu prileti nasproti iz razpadajoče hiše lajajoč pes.

"Beštja!" mrmra Mohuk in sune mogočno žival tako vstran, da evilež preskoči mlakužo in tuleč izgine v noč.

Iz razsvetljenega okna koče se razlega strahovit vrišč. Otroško kričanje, žensko klepetanje. Šandor Mohuk stopi pred okno in udari zveneče s pestjo po njem. Pod njegovimi škripajočimi, težkimi koraki poka deska, ki vodi preko odprtega kanala na dvorišče koče, potem sune z nogo v nezaprta vrata, da preplašeno odskočijo.

V kuhinji sveti samo rdečkasta luč ognjišča, iz sobe se sliši plaho šepetanje:

"Oče. Tiho! Oče!"

Ko vstopi Šandor Mohuk v zatohlo, ozko sobo, dvigne četvero otrok plaho oči proti njemu do kosti shujšana bolehna žena mu gre trepetajoč nasproti, s prosečim plahim pogledom mu sname kučmo in odvije z njegovega vratu ruto; medtem pa huškne ven v kuhinjo druga, stara ženska; ko je sezula Šandorju Mohuku žena čevlje, se že kadi na mizi krožnik z juho in Šandor Mohuk jo godrnjajoč pokusi.

"Soli!" zarjove nenadoma in celo siromašno gnezdo zatrepeče v nepopisnem strahu. Resnično, pozabili so bili postaviti soli na mizo, Bog jim bodi milostljiv!

"Mislila sem", pravi žena (ta je še najpogumnejša), "da je danes že tako presoljena."

"Soli," rjove mož, "in če še enkrat ne bo na mizi soli, ti zlijem juho za vrat."

En otrok, star okolo pet let, nekaj pošepeče starejšemu bratu.

"Mir!" ga nahruli Šandor Mohuk in malček se splazi za postelj in grize leseno nogo, da bi se ne slišalo njegovo ihtenje.

"Zopet ste razgrajali, slišal sem; toda najprej hočem jesti, potem že obračunam z vami."

Med tem ko vsled te pretnje srca otrokov vzdrhte v bolesti in strahu, použije hudi mož, strupeno pogledajoč, toda z največjim mirom, juho, glasno srka, obriše goste brke z rokavom in pije z velikimi požirki vodo iz vrča.

Komaj je bil gotov z juho, se že kadi pred njim krožnik sočivja z velikim kosom mesa v sredi. Zavist premaga strah malčkov. S široko odprtimi ustmi opazujejo pot mesnih kosov s krožnika v usta, v ustih se jim nabirajo sline in vsi se bore z mišlijo, ali bo danes kaj ostalo, kar oni dobe.

Kajti v tej hiši je samo Šandor Mohuk meso, drugi ga okusijo samo ob velikih praznikih drugače pa tuintam, ako pusti na krožniku en, dva grižljaja.

Mož natakne zadnji grižljaj na vilice in ga nese v usta. Koliko prevaranih nad izgine s tem grižljajem pod gostimi brki! Ali nenadoma obstoje vilice. Šandor Mohuk motri z jeznim pogledom svojo družino, ki pridržuje sapo, potem naglo pomakne vilice proti svoji ženi:

"Tu imaš!"

"Le pojej!" pravi potihoma žena in se ozre po strani na otroke.

"Tu imaš!" ponovi mož zdaj že osorno. Žena previdno prime meso z roko in se bliža otrokom.

"Sama ga pojej!" zareži nanjo Mohuk. Paglavci že dobe meso, kedar dorastejo."

In žena golta grižljaj in pri tem neprenehoma pogleduje otroke, ki se z lahnim zdihljajem zopet potisnejo nazaj. In medtem ko mati trudoma spravlja grižljaj po grlu, jih nje pogled hrani: skoro čutijo, kako draga mati deli v mislih košček mesa, seveda tega ne more storiti, kajti oče ne dovoli.

"Ena — dve, bodi noč!" zapove Šandor Mohuk in majhna soba se nenadno predrugači. Slamnice preplavajo tla poleg stene, umazane vajšnice lete po zraku, čevlji padejo z ropotom na tla in komaj je glava družine sama legla v postelj, tudi že ni nobene žive duše razen žene na nogah.

"Rjavec me je danes zopet zelo razjezil," reče, zdaj že nekoliko mirnejši, Šandor Mohuk, "toda ne bom več dolgo trpel; tudi židu sem že dejal: ali gre rjavec ali jaz. No, in jaz ne pojdem. Ako bi bil višji inženir mož na svojem mestu, bi bil že davno posadil pijanega tatu pred vrata. Toda zaman, tudi ta je tako neroden človek kakor vsak Žid!"

Bogastvo in beda.

Grški modrijan Sokrat je rekel: "Dve reči sta: obilnost in beda, katere je treba povedati magistratu, svetovalcem in ju odstraniti. Obilnost pomehkuži, siromaštvo pa rodi slabosti, krivo prisego in podlost. Obe vodita v revolucijo."

Nikjer na svetu ni tako ogromno bogastvo osredotočeno v rokah pojedincev, pa nikjer ni poleg razkošnega bogastva tako velike bede kot v Ameriki. Časniki nam pripovedujejo o pojedinah in plesih bogatinov, na katerih se vse blišči v draguljih in zlatu. Na drugem mestu nas pa seznani kratka časnikarska vest, s kruto resnico, da je v deželi neizmernega bogastva zmrznil človek na ulici, ker ni imel centa v žepu, da bi plačal za prenočišče.

V naslednjem podajamo podatke, ki kažejo razsipnost ameriških miljonarjev v pravi luči, na drugi strani pa uboštvo delavskega sloja. Podatki so vzeti iz listov "Success", "Record Herald" in iz spisa "Jetniki uboštva".

Ljudje, za katere dela armada delavcev v tovarnah, rudnikih, plavžih ali drugih podjetjih živijo tako-le:

Delo.	Letna plača.
Prvi kuhinjski šef, importiran iz Pariza	$5,000
Drugi šef	1,200
Privatni učitelj	3.000
Guvernanta	1,000
Dve bolniški strežnici	1,000
Hišina	1,000
Pet dekel	1,200
Prvi kočijaž	1,200
Drugi in 3. kočijaž	1,200
Privatni tajnik soproge	3,000
Šofer	1,000
Prvi kletar	900
Drugi kletar	600
Prvi vrtnar	1,000
Štirje vrtnarski pomočniki	2,500
Skupaj	$24,800

Skoraj 25. tisoč dolarjev za take vslužbence, ki opravljajo domača dela. Ako k tem troškom pri računimo še troške za konjarno, v kateri redi miljonar polnokrvne konje, tedaj troški silno narastejo. Prvi ameriški multimiljonar izda na leto:

Troški za hrano, plače vslužbencev v Newportu in New Yorku, vino itd.	$30,000
Troški za pojedine, veselice, cvetlice itd.	50,000
Troški parne jahte	50,000
Konjušnica s 30 vslužbenci	40,000
Vzdrževanje rastlinskega paviljona, čiščenje trate z 20. delavci	20,000
Troški za dva letovišča	20,000
Obleka za moža, soprogo in otroke	50,000
Avtomobil	10,000
Potovalni troški za parnike, železnice itd.	10,000
Na leto	$280,000

S to vsoto bi se lahko preživelo na leto 280 delavskih družin, ako bi vsaka družina imela tisoč dolarjev letnih dohodkov. Ako si predočimo, da ameriški delavec zaslužka povprečno le od 500 do 600 dolarjev na leto in da mora izhajati s to vsoto, potem še le razumemo, kako potratno živijo bogati trotje, ki ne orjejo, sejejo in žanjejo, marveč le uživajo, kar so pridelale pridne oke.

Pisateljica Helena Campbells opisuje v knjigi "Jetniki uboštva" življenje žrtev današnjega zločinskega kapitalističnega sistema. Pisateljica navaja mater, ki živi v njujorški stanovanjski kasarni s svojo hčerjo. Mati ima kroničen revmatizem in je nesposobna za delo in pripoveduje življenje obeh z navadnimi besedami brez najmanjšega pretiravanja, ki segajo globoko do srca:

"Ema je delavno dekle. Še nikdar nisem opazil, da pri delu delala napake, dasi vsaki dan dela 12 do 14 ur — in vendar je do sedaj tekom enega leta največ zaslužila 85 c na dan. S tem moramo živeti. Jaz mislim, da bi bilo nemogoče izhajati, ako bi morala mnogo hoditi. Ali vsled moje bolezni porabim malo čevljev. V dveh letih nisem mogla kupiti para čevljev. Stare čevlje si krpam z jopičem, katerega mi je zapustil moj rajni mož. In tudi za čevlje Eme ne zadostuje, dasi mora vsaki dan na ulico. Kako živimo? V to malo knjižico sem zapisala. Seve je to neumno, pa saj sem zapisovala dohodke in troške, ko sem imela večje dohodke. Sedaj mi je pa to prešlo v meso in kri, da ne morem te navade opustiti kar tako. Poglejmo zadnji mesec. Imel je 27 delavnih dni, kar znese $22.95. Od te vsote sem plačala $10 najemnine. Enajst let že stanujemo tukaj in dvakrat nam je bila povišana stanarina po dolarju.

Za živež, kurjavo, razsvetljavo in obleko je ostalo še $12.05. Kaj ne, da ni mnogo za dva človeka. Ali mislite, da se s tem ne moreta preživeti dve osebi? Mora se; tu so izdatki enega tedna: sladkor 23 c, prikuha 7 c, krompir 5 c, čaj 15 c, maslo 30 c, kruh 12 c, mleko 15 c, premog 12 c, meso 10 c, olje 15 c, časnik 1 c, meso 10 c, zelje 5 c, kruh 7 c, moka 15 c, krompir 5 c, kruh 3 c — skupaj $1.00.

Zadnji teden smo drago živeli. Kupila sem funt masla, ki pa mora biti še za drugi teden. 5 c sem morala plačati za brušenje škarji. 5 c sem pa prihranila na drvah, ker so nama sinovi soseda prinesli košarico drv. Meso je redkokedaj na mizi. V listu sem čitala, da se da napraviti iz zelja, malo vode, moke, mleka in masla izborna juha. Morda ne bodete verjeli, da je taka juha okusna."

Primerjajmo mučeniško življenje siromašne matere in njene hčere z življenjem denarnih mogotcev, pa se bomo prepričali, da je današnji kapitalistični sistem zločinski, ker vstvarja neizmerno bogate ljudi, ki ne vedo kam s svojim bogastvom, na drugi strani pa ubožce, ki vzlic trdemu delu ne zaslužijo toliko, da bi se enkrat na dan najedli do sitega.

Razno.

BOŽIČNA DARILA AMERIŠKIH MILJARDERJEV.

"Svenska Dagbladet" poroča o božičnih darilih ameriških magnatov, ki kažejo kako lahkomiselno razsipavajo denar, ki so ga jim nagrmadili drugi. V predpretekłem letu je delala v krasni palači v Baltimoru cela četa rokodelcev že od novembra pod nadzorstvom hišnega gospodarja. Na božični večer je žarel gospodarjev sin od veselja, ker izpolnjene so bile vse njegove želje. Ali čakalo ga je še večje presenečenje. Oče ga je povedel v dotlej zaklenjeno sobo, na kar je uzrl deček tukaj, je bilo tako prelestno, kakor slika iz "Tisoč in ene noči". V sredi velike dvorane je bila zgrajena vas, s cerkvijo in mlini, obdana z njivami in gozdovi. Skozi vasico je žuborel potoček, čigar voda se je nabirala v ribnjaku, na katerem so plavale žive race in gosi. Hišni gospodar je pritisnil na gumb, in sedaj so pričeli zvoniti cerkveni zvonovi, vozovi so drdrali po vaških ulicah in otroci so zaplesali vesel ples. To božično darilce je veljalo le — $35.000.

Ali to darilo nikakor še ni najdražje, še dražja božična darila so pri ameriških dolarskih knezih v navadi. Odraslim družinskim članom poklanjajo za božično darilo bonbone, ki pokajo. Po dva metra so dolgi in napolnjeni z najdragocenejšimi verižicami biserov in draguljev, ki so vredne na stotisoč kron. Otroci dobivajo igrače, katerih vrednost presega letni zaslužek marsikaterega delavca. Miljarder Whitney je predlanskim podaril svojemu sinu med drugim tudi ropotuljo iz slonove kosti, okrašeno z zlatom in draguljі, ki je veljala "le" $850. Lord Sharon v Los Angelos je podaril leta 1908 svoji hčerki punčko z imenom Ketty, ki je sama hodila, opirajoča se na solnčnik. Glava punčke je bil umetniško napravljen automat. Punčka je veljala $7600. Punčka je imela opremo in opravo, kakor jo ima bogata mlada dama. Vse toaletne priprave so bile iz srebra. Lord je poskrbel punčki tudi hišno, ki jo je morala oskrbovati tako, kakor je zaukazala njena mlada gospodarica.

Drug ameriški miljonar je podaril svoji hčerki lovski voziček s šetlendskim ponijem. Poni ni bil večji kakor bernhardinski pes. K tej minaturni opregi ji je podaril strežaja, ki je bil le nekoliko večji kakar konj. Ralf Sullivan, sin miljarderja v Filadephiji, je dobil za božično darilo najdragocenejši železniški vlak sveta, ki je bil napravljen natančno po modelu pacifičnih železniških vlakov, s signalnimi napravami, brzojavom in telefonom. Vlak je bil 76 metrov dolg. Stroj so napravili v največji ameriški tovarni, veljal je $710. dolg je bil en meter 40 centimetrov, kuri se s špiritom in je na prolahko prevozil 14 kilometrov. Železniški tir so napravili na prostem, zgradili so predore in mostove, vozovi so bili razkošno opravljeni. To božično darilo je veljalo "samo" $50.000.

V New Yorku je dal zgraditi predlanskim miljonar svojemu sinu postajo za brezžičen brzojav. Drugi so mu sledili. No, otrokom pa ni bilo dovelj, da so lehko brzojavljali od palače do palače. Neko viharno noč je dobila rešilna postaja ob obrežju brezžično brzojavko, da je v bližini Rhode-Island ladja v nevarnosti. Takoj so odpluli rešilni čolni na pomoč, a o ogroženi ladji ni bilo ne duha ne sluha. Prihodnji dan se je izvedelo, da so uprizorili nadebudni sinčki miljardevi le "šalo". Zadeva bi postala zelo neprijetna za miljarderja. Ali čemu ima denar? Podaril je mornarjem ki so v viharni noči odpluli na morje primerne svote, in za oblasti je bila stvar s tem urejena.

Carnegie je podaril svoji petletni hčerki Margareti palačo, ki je velala dva miljona dolarjev in ki je imela 80 razkošno opremljenih sob. 53 služabnikov je imela mlada posestnica na razpolago. Vanderbilt je podaril svoji nevesti nakitje iz briljantov in rubinov, ki je veljalo $500.000. Oliver Belmont je podaril svoji ženi za božič vratno verižico iz biserov, ki je bila nekoč last Marije Antoanete in za katero je plačal $168.000.

Ta darila ameriških miljonarjev kažejo vso njihovo obpestno bahavost in nekutrnost. Drug drugega hočejo prekositi. Kažejo pa tudi ljudstvu naš krasni svetovni red, bedo ljudske mase in brezmejno razkošje višjih desettisočev.

Kraljevske kupčije. Rumunski kralj Karol združuje z "genljivo skrbjo za svoje vdano ljudstvo" živo zanimanje za lasten žep. Veliko zanimanje zbuja afera, ki jo je odkril časopis "Adeverul". Po rumunski ustavi tujci v Rumaniji ne smejo kupiti zemljišča. Rumunski kralj je posestnik gore Rišnoava, ki bi jo bil rad prodal inozemskemu konzorciju. Da se izogne zakonu, je sklenil na videz zakupno pogodbo z dotičnim konzorcijem, veljavno za 99 let. Da je kralj zavoljo kupčije poteptal postavo, je jasno razvidno iz določbe v zakupni pogodbi, ki daje kupcem pravico, da izpremene zakupno pogodbo, ako po rumunski ustavi ne bo več zapreke, da pridobe zemljo, ali pa, ako prodado zemljo kakemu rumunskemu državljanu.

Velika denarna kriza v Bukovini. Iz Bukovine poročajo, da je tam nastala velika denarna in sploh gospodarska kriza. Vsi denarni zavodi so postali skrajno nezaupljivi in malo komu dajo večje zneske na kredit. Razun tega je bila letošnja letina še bolj pičla in tako je v Černovicah baje že prav občutna draginja. Liter mleka stane 40 do 48 vinarjev, kilogram krompirja se ne dobi izpod 12 do 14 vinarjev in v tem razmerju oredo cene dalje. Celo drva so v zadnjem času poskočila za 40% pri metru. A velik vzrok te splošne krize leži v polomu raznih rajfajznovk, katere ho skušala dežela sedaj po mogočnosti sanirati in tako rešiti prebivalstvo še hujše katastrofe. Dežela bo v prvem zasedanju deželnega zbora dovolila 15,000.000 kron, da se ti mali zavodi urede.

Kake skrbi tarejo kralje? Neka družba se je menila o skrbeh kronanih glav. Stari Zalokar je bil tega mnenja, da imajo vladarji največ skrbi radi izbire ministrov. Repar je zopet mislil, da je največja skrb izbirati prestolonasladniku nevesto. Tretji je zopet pristavil, da jim dela največje preglavice vojska. Sosed Urban se tudi vtakne v ta pogovor in pravi: Ali veste prijatelji, kdaj je bil ranjki angleški kralj v največjih skrbeh? — Bil je na lovu. Hotel si je nažgati cigareto, pa ni bilo žveplenk. Neki grof je končno vendar našel eno v svojem žepu. Sedaj je prišlo vprašanje, kdo naj to žveplenko prižge, ker vsa odgovornost pade nanj, da prehitro ne ugasne. No, in ta naloga je pripadla na kralja Edvarda, on je moral edino žveplenko prižgati. In tista skrb, da bi ne ugasnila žveplenka, to je bila največja v celem življenju kralja Edvarda.

Starostno zavarovanje. Iz Brna poročajo: 70letni Jakob Vihnat v Šardiču na Moravskem ni mogel dobiti stanovanja. Zato si je že pred več časom izkopal v griču jamo, kjer je prebival po leti in po zimi. V božičnih praznikih se je pa odtrgala velika plast zemlje in podsula Vihnata. Kamenje ga je poškodovalo na hrbtu in mu zmečkalo obe nogi. Prepeljali so ga v bolnišnico. — To je na Avstrijskem starostno zavarovanje!

ADVERTISEMENT

POZOR BRATJE SLOVENCI!

Ali že veste kje je dobiti najboljše mes po najnižji ceni? — Gotove v novi prvi Slovenski moderno urejeni mesnici

Ferko Bros., 270—1st Ave. in Park St.

Tu se dobijo najokusnejše sveže in prekajene KRANJSKE KLOBASE, kakor tudi jetrne in krvave domačega ... ter najokusnejše PREKAJENO MESO; vse po najnižjih cenah.

Pridite in prepričajte se sami o naših cenah kakor tudi o kakovosti našega blaga.

NIZKE CENE IN DOBRA POSTREZBA je naše geslo.

Ne pozabite nas torej obiskati v naši novi mesnici v Jos. Tratnikovem poslopju.

MILWAUKEE, WIS. Telefon: South 3518.

Kdor hoče dela

naj se nemudoma naroči na najnovejšo knjigo:

"Veliki Slovensko-Angleški Tolmač"

da se bo lahko in hitro brez učitelja priučil angleščine. Knjiga obsega poleg slov. angl. slovnice, slov. angl. razgovore za vsakdanjo potrebo, navodilo za angl. pisavo, spisovanje angleških pisem in kako se postane amerikanski državljan. Vrhutega ima knjiga dozdaj največji slov. angl. in angl. slov. slovar. **Knjiga, trdo in okusno v platnu vezana (nad 420 strani) stane $2**—in se dobi pri:

V. J. KUBELKA, 538 W. 145 St., New York, N. Y.

Edino in največje založništvo slov. angl. in raznih slovenskih knjig. Pišite po cenik.

AVSTRO-AMERIKANSKA ČRTA.

NIZKE CENE.

Velike ugodnosti:
električna luč, izvrstna kuhinja, vino zastonj, kabine tretjiga razgreda na parniku

Kaiser Franz Jozef I. in Martha Washington

Na krovu se govorijo vsi Avstro-ogerski jeziki.

Družbeno ladjevje parnikov na dva vijaka:

Kaiser Franz Jozef I., Martha Washington, Laura, Alice, Argentine, Oceanic;

NOVI PARNIKI V DELU.

Za vse informacije se obrnite na glavne zastopnike

PHELPS BROS. & CO.

Gen'l Agt's, 2 Washington St., New York.

ali pa na druge uradne zastopnike v Združenih državah in Canadi.

NAJBOLJŠE OBLEKE

izdeluje pe meri sodrug

J. KRAINC,

317 Florida St., Milwaukee, Wis.

Ter popravlja, čisti pegla in barva stare.

Najboljše delo in najnižje cene.

Obuvala

za moške: od $1.50 do $4.00
za ženske: od $1.00 do $3.50
za otroke: od 50c do $2.50

Mi vas hočemo vseh zadovoljiti

AHRENS & VAHL

355 Grove St.

Milwaukee, Wis.

ROJAKI v Waukeganu!

Če kočete piti dobre pijače in se zabaviti po domače pojdite k

B. Mahnich-u,

709 Market Street, Waukegan.

Pri njemu je vse najbolje. Kdor ne vrjame, naj se prepiča.

LOUIS RABSEL

moderno urejen salun

NA 460 GRAND AVE., KENOSHA, WIS

Telefon 1199.

Vse oči obrnjene na Milwaukee.

Ako se zanimate za napredek človeštva pazite na Milwaukee, kjer socialisti kontrolirajo mesto in county in vršijo veliko delo. To pa najlažje storite, ako se naročite na "**Milwaukee Leader**", nov. soc. dnevnik. Leader je izvrsten in metropolitski časopis, ki prinaša vse novice, največ pozornosti pa posveča delavskim interesom.

Naročnina za celo leto znaša $3.00, 25c na mesec. — Naslov: The Milwaukee Leader, Milwaukee, Wis.

M. JOVANOVICH

84 — 6th Str. Milwaukee, Wis.

PRODAJA ŠIFKARTE.

Pošilja denar po pošti in brzojavno. Izdeluje: Obveznice — Pooblastila — Prepovedi, potrjene po notarju in ces. in kr. konzulatu.

EDINA HRVAŠKO — SLOVENSKO — SRBSKA AGENCIJA.

TUJCEM priporočam svoje dobro urejeno **prenočišče** in **restavracijo**, domačinom pa svoj **saloon**, vsem skupaj pa vse.

IG. KUŠLJAN

229—1st Ave.

MILWAUKEE, WIS.

SLOVENSKI SALOON

LOUIS BEWETZ,

198 1st Ave., Milwaukee, Wis.

Izborna pijača, izvrstna postrežba.

Vsakdo uljudno sprejet.

Milwaukee, Wis.

Sodrug

LOUIS BERGANT

257 — 1st Avenue

priporoča Slovencem in Hrvatom svoj dobro založeni SALOON.

Važno uprašanje!

KDO mi opravi najbolje in najceneje?

Konzularne, starokrajske sodnijske in vojaške zadeve

Javni notar J. Kaker

220½ Grove st Milwaukee, Wis.

Socializem in vojna.

Ni še prišla ura, da bi mogli ugotoviti položaj, ki je nastal vsled balkanske vojne. Ne vemo še, če se vsled balkanskega prevrata ne spoprimeti Avstrija in Srbija v krvavem objemu, če ne bo velikim evropskim narodom potisnjeno orožje v roke in če zavlada vsled tega po vsej zemlji — od Londona do Pariza do Pekinga in Tokia — popolnoma novo razmerje, nov položaj.

Ves socialistični svet stoji pred neposredno vojno nevarnostjo. Vojna nevarnost je njegov problem, njegova naloga. Strankini zbori nemško-avstrijske, francoske, švicarske socialne demokracije, ki so se vršili v minulem mesecu, so zborovali v znamenju vojne nevarnosti. 24. novembra se je sešel v Bazileji internacionalni socialistični kongres — najsilnejši poziv k miru!

Kaj pomenja vojna v razvoju narodov? Kaj pomenja za bojujoči se socializem? Ali more socializem rešiti mir? Katerega orožja se lahko poslužuje v vojni proti vojni? Kako naj izrabi vsled vojne nastali položaj? Kake naloge ga čakajo na dan po končani vojni? S temi vprašanji se peča sedaj socialistična internacionala.

Zato je koristno in poučljivo, ako se v sedanjih dneh spomnimo zgodovine teh vprašanj.

• •

Ko je francoska revolucija v silnem naskoku razsula fevdalizem in razbila absolutno kraljevo oblast, katero je buržvazija postavila za gospodarico nad francosko državo, so se združili evropski knezi, da s skupno vojsko navale na revolucionarno Francijo. 6. julija 1791. je pozval Leopold II. Avstrijski vse evropske vladarje, naj pohite ogroženemu francoskemu kralju na pomoč. Na bojnem polju je moral francoski narod braniti proti združenim evropskim armadam pridobitve svoje revolucije. Ne na pariških ulicah, na s krvjo nasičenih bojnih poljih, kjer je brambe zmožna francoska mladina pognala v beg vojske vseh evropskih knezov, je bila izvojevana zmaga revolucije. Vojna je bila najmočnejši izvod revolucije. In vojna je sledila vojni. Po fevdalni Evropi so hitele francoske armade, na čelu jim general Bonaparte. V njihovem spremstvu se je pojavljal meščanski pravni red, meščanska država, meščanska postava.

Toda sila Bonapartova, tega dedica revolucije, se je razbila ob ruskem kolosu. Brez industrije, brez buržvazije in brez proletarijata, naslanjajoča se na neizmerno maso kmetov brez vsakeršnih potreb, kmetov, ki dajajo neupogljive, trde, v obrambi nepreseglјive vojake, spričo svoje nekulturnosti mrtvo orodje brez vsake volje v eni sami roki, spričo svoje neizmerne razsežnosti, svoje revščine in svoje redke raseljenosti za prodirajoče tuje armade nepremagljiva divja pustinja — tako je Rusija mogla kljubovati mogočnemu naskoku velike revolucije. Izrabila je vihar revolucije v to, da si je osvojila Poljsko, Finsko in Besarabijo. Ob njeni sili je bilo v katastrofi l. 1812. uničeno francosko kraljestvo, zadnji sklon velike revolucije. Avstrijo in Prusko je spremenila v svoje vazale, v Franciji in Španiji je po svoji volji dvignila na prestol nepriljubljene dinastije. Norveško je podarilo Švedski dinastiji. Koncem Napoleonskih vojn je bil car gospodar Evrope. Vsaki narodni vstaji je stala Rusija nasproti kot zaščitnica postavnih oblasti, kot varuhinja absolutizma in fevdalizma po vsej Evropi.

L. 1848, so se zopet dvignili narodi. Po vsej Evropi so divjali viharji revolucije. Ali ob ruski meji so se morali ustaviti. Ruski kmet še vedno upogljivo, nezavedno orodje svojega gospodarja, je bil evropski revoluciji nasproten. Žugajoč je Rusija pomaknila svoje vojske proti meji. Car je prepovedal ujedinjenje Nemčije, njegova moč je tiščala Poljsko k tlom, njegova armada je premagala Ogrsko. Če Nemčija, če Evropa ni hotela biti oropana sadov revolucije potem so se morali revolucionarni narodi združiti proti revoluciji nasprotujoči Rusiji. Kakor je morala revolucionarna Francija l. 1792. braniti svojo revolucijo proti fevdalni Evropi na šampanjskih bojnih poljih, tako bi mogla revolucijonarna Nemčija, Poljska, Ogrska, Italija priboriti si svojo svobodo samo v vojni proti absolutistični Rusiji. Vojna proti Rusiji — to je bila l. 1848. parola revolucionarne demokracije. Vojna proti Rusiji — to bi bil "popolen, odkrit in resničen prelom z vso našo sramotno preteklostjo, resnična osvoboditev in združitev Nemčije, upostavitev demokracije na razvalinah fevdalstva." Tako je pisal takrat Friderik Engels. Vojna proti Rusiji — to bi bila "vojna, ki bi provzročila, da se Prusija resnično priklopi Nemčiji, ki bi pokazala alianco s Poljsko za neobhodno potrebo, ki bi takoj provzročila osvoboditev Italije, to bi bila vojna, ki je naperjena ravno proti starim protirevolucionarnim zaveznikom Nemčije v letih 1792 do 1815, vojna, ki postavlja domovino v nevarnost in jo ravno s tem reši, ker napravlja zmago Nemčije odvisno od zmage demokracije." Tako je pisal takrat Karl Marx.

"Zveza revolucionarnih narodov proti protirevolucionarnim je bila parola radikalnega, proletarskega, prodirajočega krila demokracije 1848. l. Bilo je prepričano, da se more izvojevati zadnja odločilna zmaga v krvavi vojni proti carski oblasti, ki je braneč stala za vsemi oblastmi preteklosti. V grandiozno sliko se je zgostilo upanje na revolucionarno vojno proti Rusiji v Ferdinandu Freiligratha snu "Ob brezi":

Dvoje vojsk brez števila kot listje lesov,
v razjarjen se ples zakadi.
Razliva ob jasnem se zvoku rogov
vojska prva od renske strani.
To narodi so od zapada, svobodni;
razlega rezget se njih konj do morja,
a v dimu smodnika, vrh ljudske povodni,
na čelu vojske prapor rdeč plapola.

Ves rdeč je! Rdeč, rdeč je samo!
V njem grb se bahat ne blešči.
Tak v smrt vriskajočo jih žene strastno,
tak veže jih, vkup jih tišči.
Tak žene jih v boj zoper sužnje od vztoka,
ki prapor z zverjadjo imajo pretkan
in kot nepregledne vale veletoka
vale na bobnečo, razzibano plan.

In vedel sem — ne da bi kdo mi dejal —
poslednja zdaj bitka divja;
vzhod zadnjič zdaj proti zapadu je vstal,
za zmago, za moč se peha.
To suženjstva zadnji trepet je in stok;
kot nikdar še kocka ni padla, sedaj
iz kraljev ledenih, tresočih se rok
to v stari je igri poslednji lučaj.

Ali "bitka okolo breze" ni bila bojevana. Buržvazija za hrbtom že ogroževana od proletarijata, se ni upala gnati revolucije do odločilne bitke proti carizmu. Buržvazija je izdala proletarijat v Nemčiji, masakrirala ga je na Francoskem. Koncem revolucije je bil car zopet gospodar Evrope. To je bil čas, v katerem je poklical Nikolaj I. avstrijskega cesarja in pruskega kralja v Varšavo in končal njun spor s kategorično zapovedjo; čas, v katerem je Prusija, kakor je Bismarck nekoč priznal "živela kot ruski vazal"; čas v katerem je mogočna fevdalna stranka, ki jo je vodil Windischgrätz, zmagov. Dunaja, delovala na dunajskem dvoru na to, da bi Avstrija za vsako ceno ostala pod varstvom carja, češ, da je "zaščita postavnosti". Še silnejša kot kdaj prej je bila sedaj parola demokracije: Vojna proti Rusiji.

Ko je Rusija leta 1853. mobilizirala svoje vojske proti Turčiji, da bi osvojila Carigrad, je zahtevala demokracija vojno. Shode angleške stranke proste trgovine, stranke, ki je demonstrirala za mir, so čartisti razbili s pozivom: "Mir je zločin, dokler ni priborena svoboda!"

Marxove in Engelsove razprave iz onega časa zahtevajo vedno, iznova vojno, energično, brezobzirno nespravljivo vojno proti Rusiji. Če bi Anglija in Francija dvignili orožje proti Rusiji, bi šli v boj nehote kot orodje revolucije. Preprečili naj bi ruski naskok na Carigrad, oslabili naj bi Rusijo, onemogočili naj bi ji vmešavanje v notranja vprašanja zapadne in srednje Evrope, osvobodili naj bi evropsko demokracijo grozečega pritiska carizma in tako v novo življenje zbudili revolucijo, ki je bila pet let poprej pobita k tlom. Kajti "tudi šesta sila je v Evropi, ki ugotavlja v ugodnem trenotku svojo premoč napram vsem peterim takozvanim velesilam in provzroča, da vsaka posamezna trepeta pred njo. Ta sila je revolucija. Dolgo mirna in skrita je sedaj vsled trgovinske krize in pomanjkanja kruha zopet pozvana na delo. Od Manchestra do Rima, od Pariza do Varšave in Pešte je povsod pričujoča. Svojo glavo dviguje in se zbuja iz svojega spanja. Vsakovrstna so znamenja, da se zopet vrača, povsod vidna v nemiru, ki se je polotil delavskega razreda. Samo signal je še potreben in na dan plane zopet šesta in največja evropska sila — v bleščeči opremi, meč v roki, kakor Minerva iz glave Olimpijca. Ta signal bo dala grozeča evropska vojna." (Marx.)

Krimska vojna je varala Marxove upe. Avstrija je kolebala. Prusija je zrla od daleč. Francija in Anglija se nista upali spustiti se v odločilno bitko. Ruska moč je ostala nezlomljena. Boj proti Rusiji je ostal vodilna misel evropske demokracije. Glede ostrega bojnega staleža proti Rusiji so bili angleški čartisti edini s skrajnim Rusiji sovražnim krilom torijev, ki ga je vodil Urquhart. Kakor je Marx že leta 1853. pisal na podlagi "težavne analize Blue-books od 1807. leta do 1850. leta" svoje bojne razprave proti Rusiji v "New York Tribuni", ki jo je dal na Angleškem Tucker na svetlo, tako je spisal leta 1856. zgodovinsko delo o odnošajih Rusije in Anglije, da bi razkril angleški in evropski demokraciji usluge, ki so jih angleške vlade izkazovale carizmu.

Tekom cele te dobe so stali oznanjevalci socializma v ostrem nasprotju z angleškim liberalizmom, ki je hotel ostati v mirnih odnošajih z Rusijo.

Prihodnja leta so prinesla nove naloge. Vojna je bila takrat neizogibna. Revolucija leta 1848. je dvignila na Francoskem Bonaparta do moči, ki pa se je mogel obdržati na prestolu samo z vojnimi uspehi: V Nemčiji je zopet upostavila dualizem Avstrije in Prusije in boj za prvenstvo med obema nemškima velesilama je postal neizogiben; izročila je Italija zopet avstrijskemu tujemu gospodstvu, njena osvoboditev je morala biti sedaj izvojevana s krvjo in železom. "Revolucija od spodaj" ni razrešila nemškega in italijanskega vprašanja. Rešiti ju je morala "revolucija od zgoraj, katere metoda je vojna. Za mir takrat demokracija ni mogla delovati.

(Dalje prihodnjič.)

Stavka v starem času. Iz Aten poročajo, da so v maloazijskem mestu Magneziji odkrili mramorno ploščo z jako zanimivimi napisi za sedanje socialne boje. Gre za pekovsko stavko v starem veku. Besedilo na plošči začenja z odlokom, ki ga je izdal s sklepom občinskega sveta, ki izpopolnjuje prokonzulovo naredbo. Prokonzul omenja, da je prebivalstvo tako ogorčeno, ker nedostaja kruha na trgu, in da bi bilo treba vsled tega aretirane stavkujoče delavce kaznovati kar najstrožje. Ampak — tako nadaljuje rimski oblastnik—ker mu je blagostanje mesta važnejše od kaznovanja, izpušča stavkujoče delavce na svobodo, zanašajoč se, da se takoj vrnejo na delo. Nadalje prepoveduje pekom vsako organizacijo in opozarja njih voditelje, da se morajo pokorovati organom, "ki skrbe za javno blagostanje", torej staroveški policiji. Tako morajo napeči dovolj peciva. Ako bo oblast koga zalotila, da ne dela, ali da skriva takega zločinca, mu ne odide večletna ječa! — Temu sledi dodatek občinskega sveta, ki začenja s patetičnim uvodom "o nerazboritosti delavskih voditeljev". Nadaljno modrovanje magnezijevih občinskih očetov nam ni ohranjeno, ker je ploča na tem mestu odlomljena. Ampak navedeni odstavki zadoščajo popolnoma za spoznanje, da so kapitalisti že tedaj razodevali enake muhe, le še v izdatno hujši meri, ker je bila neprimerno šibkejša delavska moč.

"Proletarčeva" armada.

"Rdeči" teden - konec kontesta.

Kontest za 1000 novih naročnikov "Proletarcu" se bliža koncu. Samo še dober teden dela in agitacije in kontest bo zaključen. Sicer še manjka lepo število naročnikov, da jih bo cel tisoč, a "Proletarčeva armada" je pod zastavo že skoraj tri mesece neprestano in zato je potrebna oddiha in počitka. Poleg tega smo pa sigurni, da imajo naši vrli kontestantje v reservi lepo število novih naročnikov s katerimi čakajo do odločilne bitke, da privihrajo na bojišče ter se pomerijo s svojimi sobojevniki — kontestanti!

Za zadnji ravs in kavs kontestanta smo določili teden od 1. do 8. februarja. Ta teden naj bo "rdeči" teden v kontestu; ne rdeč od krvi temveč rdeč od agitacije in propagande za "Proletarca". Ta teden naj vsak kontestant podvoji in potroji svoje agitatorične sile ter skuša po svojih najboljših močeh kar najčastnejše zaključiti kontest. Samo en teden še in nič več! Toda ta teden se mora naša vrla armada še posebej izkazati, da je vredna tega imena in da pojmuje v polni meri vrednost in pomen izročene ji naloge! Kakor vselej ,tako bo šla "Proletarčeva armada" tudi ta "rdeči" teden na delo ter dosegla vspeh, kakašnega še ni in kakršnega še ni dosegla nobena nji enaka armada agitatoričnih prostovoljcev. Sigurni smo, da bo v rdečem tednu dobljenih toliko novih naročnikov, da bo tisoč popolen. Pa ne samo kontestantje, temveč tudi oni, ki se do sedaj še niso priglasili za kontest, ki so samo od strani gledali na boj in vspehe naših neumornih kontestantov. Nihče naj se ne izgovarja, da ni sposoben za agitacijo, da nima kje agitirati za list, da ni tega in da ni onega! Vse to so prazni izgovori največkrat! Ali je tvoj prijatelj, tvoj sedelavec, tvoj znanec naročen na list? Ako ne, skrbi, da si za naroči. In sedaj je ugodna prilika zato!

Pokažite nasprotnikov silo svoje požrtvovalnosti in navdušenja! Pokažite jim, da se zavedate dolžnosti, ki Vam jih nalaga socialistično prepričanje! Pokažite jim dejansko, da ste socialisti ter da ni sile, ki bi mogla vam klukovati ali se meriti z vami! Vspeh rdečega tedna mora osmešiti naše nasprotnike ter jih prepričati, da so malenkostmi v primeri z nami če je treba kaj žrtvovati ali storiti za prepričanje! Zatorej naj bo vsak sodrug mož na svojem mestu vse dni rdečega tedna! Vsak naj bo cel socialist in kot stori za "Proletarca", kar se sploh da storiti!

Ker hočemo kar največ zanimanja za kontest v rdečem tednu, naznanjamo, da bo vsak nov celoletennaročnik, pridobljen v rdečem tednu, štel 400 glasov in vsak nov polleten naročnik 300 glasov kar daje vsakemu kontestantu priliko, da si pribori prvo mesto ali da vsaj doseže eno iz med prvih desetih mest.

Naročniki kontestantov morajo biti v upravništvu 10. ali 11. februarja; za one kontestante, ki so zelo oddaljeni, pa velja 12. in 13. februarja za termin, do katerega morajo biti vsi naročniki v upravništvu!

Stanje kontesta ob koncu zadnjega tedna.

Frank Pavlovčič, Conemaugh Pa.	11500
F. S. Tavchar, Rock Springs, Wyo.	8600
J. P. Oblvljan, Aurora, Minn.	8600
Jos. Ferjančič, Panama, Ill.	4800
Louis Glaser, Piney Fork Ohio	4600
Math Petrovčič, Cleveland Ohio	4300
Chas Pogorelec, Pueblo, Colo.	4000
Anton Drašler, Forest City, Pa.	3800
Frank Daničck, Bear Creek, Mont.	3600
John Teran, Ely, Minn.	3500
Miss M. A. Strainer, E. Helena, Mont.	3500
J. Zakovšek, Waukegan, Il.l	3400
Steve Flere, Winterquarters, Utah	3300
Blaž Novak, Pittsburg, Pa.	3200
Val. Razbornik, Milwaukee, Wis.	3000
John Kvartich, Morgan, Pa.	2800
Val. Razbornik, Milwaukee, Wis.	2800
John Merzel, McMechen, W. Va.	2300
Fr. Rataic, Vandling, Pa.	2300
Anton Stražišar, Lloydell, Pa.	2000
J. Pogačnik, Stone City, Kansas	1900
John Koklich, Canonsburg, Pa.	1900
Ant. Ausec, Staunton, Ill.	1800
Martin Meznarich, Klein, Mont.	1400
Jos. Hočevar, Pueblo, Colo.	1300
Louis Furlan, Muddy, Ill.	1300
Louis Korošec, Pueblo, Colo,	1200
Mike Kulovec, Chicago, Ill.	1100
Anton Skoffar, McDonald, Pa.	1000
Math Rihter, Chisholm, Minn.	1000
Frank Yager, Keevatin Minn.	800
J. Zakšek, Ralphton, Pa.	800
John Gartnar, Fayette City, Pa.	800
Vencel Obid, La Salle, Ill.	600
Jacob Selak, Pittsburg, Kans.	600
Miss Helen Zavertnik, Chicago, Ill.	400
Blaž Mezori, Carona, Kans.	400
J. Petrovčič, Waukegan, Ill.	400
Andrej Podlesnik, Pittsburg. Kans.	400
Thos Petrich, Youngstown, O.	300
J. M. Majcen, Sheboygan, Ill.	300
Louis Sporar, Butte, Mont.	200
J. Aubel, Pittsburg, Kans.	——
Ant. Tomšič, Aurora, Minn.	——
Fr. Bregar, Springfield, Ill.	——

Ako je potekla Vaša naročnina na "Proletarca", jo obnovite še danes!

Naročnina na "Proletarca" znaša
$2.00 ZA CELO LETO,
$1.00 ZA POL LETA.
Naročnike, zlasti zastopnike opozarjamo na to!

Kontest za 1000 novih naročnikov

Upravništvu "Proletarca", Chicago:—

Sodrugi! Podpisani se hočem vdeležiti **kontesta za 1000 naročnikov** do 1. feb. 1913. Pošljite mi naročilno knjižico in bodite uverjeni, da bom storil vse, kar je v mojih močeh.

Ime .....

Naslov .....

.....

.....

Look Out! You'd better take care of Yourself"

Glavobol, bolečine v grlu, v prsih in straneh, slabe žleza in drugi znaki prehlade ne bodo imeli nevarnih posledic, če bodete rabili

Dr. Richterjev Pain-Expeller

po predpisih, ki so natisnjeni na omotu. 25c. in 50c. steklenice.

Čuvajte se ponaredb in pazite na **sidro** in naše ime.

F. AD. RICHTER & CO., 215 Pearl St., New York, N. Y.
Dr. Richterjeve Congo Pilule olajšajo. (25c. ali 50c.)

Vabilo na veliki koncert

— katerega priredi —

Slovensko pevsko in izobr. društvo "Bled"

dne 1. febr. 1913 ob 7. uri zvečer v dvorani

Slovenskega izobr. Doma v Franklin, Boro

skupno s slovenskim soc. pevskim zborom "Planinski Raj" in "Hrvat. pjev. društvom Slavulj" ter nemškim pevskim društvom "Harmonie" iz Johnstown, Pa.

Na koncertu bo sodeloval dramatični odsek "Vihar" iz Dunlo, Pa., ter tamburiški zbor "Gorska Vila".

VSPORED.

1. Sokolska koračnica.....igra tambur. zbor "Gorska Vila"
2. Budilna, V. Razbornik.....poje Bled
3. Slovenski svet, ti si krasan, Hr. Volarič.....poje Bled
4. Oj Hrvati, oj junaci.....igra tambur. zbor. "Gorska Vila"
5. Grüsse an die Heimat, K. Kromer....poje nemško pev. dr. Harmonie
   Sänger-Willkomm, E. W. G. Hacker..poje nemško pev. dr. Harmonie
6. Lipa, Dav. Jenko.....poje slov. soc. pev. dr. Planinski raj
   Eno devo le bom ljubil, Hr. Volarič.....
   .....poje slov. soc. pev. dr. Planinski raj
7. Živjo predsednik.....igra tamb. zbor Gorska Vila
8. Hrvaticam, Iv. pl. Zajc.....poje hrv. pjev. dr. Slavulj
9. Jadranske Vile, V. Novak.....pojeta Bled in Slavulj
10. Jaz bi rad rudečih rož, Prelovec-Hudé (bariton solo poje Andr. Vidrich).....poje Bled

"TRIJE TIČKI"

burka v 2 dejanjih.

OSEBE:

Gostilničar Jarm.....Ang. Samec
Špela, njegova žena.....gdč. Marica Zgonc
Krojač.....Fr. Bavdek
Urar.....Ludv. Zaman
Piskrovez.....Fr. Kaučič
Sodnik.....Luis Bavdek
Sodnijski sluga.....L. Krašna
Stražnik.....Andr. Kašca

Med odmorom igra tamburaški zbor. "Gorska Vila".

12. Marseillaise.....pojo vsi zbori skupaj
13. Delavska himna.....poje Bled

Po končanem vsporedu sledi prosta zabava in ples.

VABILO.

Društvo "Zvesti bratje", štev. 6. S. D. P. Z. priredi svoj zabavni večer dne 1. februarja t. l. v prostorih J. A. Cuk-Urbas, Garrett — Allegheny.

Vabljeni so vsi člani in rojaki iz sosednih naselbin.

Zabava izvrstna! Drugo preskrbi

ODBOR.